

NOVEMBER

36-119

2009

ORIENTEERUJA

nr. 5 / 115

Eesti Orienteerumisliit - 50

EOL ajaloost lk. 5

50aastat orienteerumist

SISUKORD:

- 4 Lühidalt
- 5 EOL - 50aastane arengutee
- 8 Orienteerumijooksu koondisest
- 11 Rattaorienteerujate hooaeg
- 15 Kauge maa Austraalia
- 18 Kuidas olla edukas rogainis
- 23 Eesti meistrid tavarajal
- 25 Õised meistrivõistlused Saarljärvel
- 26 Intervjuu noortega
- 28 Väsast väljas - Anu Saue
- 29 Seiklussportlase nõuandenurk
- 34 Täna 20 aastat tagasi
- 35 Suusaorienteerujate hooaeg ukse ees
- 36 O-turism
- 38 Juhatuse otsused

Esikaanel: Isa räägib orienteerumisest nii põnevalt!
Pildike Võrumaa päevakult (Olev Piirisild ja tema isa
Tõnis Piirisild.)

Foto: Andy Karjus

Ärgmine Orienteeruja ilmub: nr 6/116 detsembris 2009

Kaastööd Orienteerujasse nr 6 saata
hiljemalt **8. detsembriks**.

Väljaandja: Eesti Orienteerumislit;
www.orienteurumine.ee

Peatoimetaja: Arvo Saal, tel 5531 235 arvo@joud.ee

Toimetus: ajakiri@orienteurumine.ee
Sixten Sild, Maret Vaher, Jürgen Einpaul,
Mihkel Järveoja, Kaidi Ruusaalepp

Keeletoimetaja: Aili Miks

Küljendaja: Riju Johanson

Kojukanne: Eesti Post

Tellimine: Eesti Orienteerumislit
eol@orienteurumine.ee, tel/faks 6398 681

Tellimishind 2010. aastaks 220 krooni. Arveldusarve:
10220034030010 Eesti Ühispank

Toimetusel on õigus kirju ja kaastööd nende selguse huvides toimetada

ja lühendada. Kaastööd ei retsenseerita ega tagastata.

Toimetus ei vastuta kuulutuste ja reklaamide sisu eest.

Ajakiri Orienteeruja ilmub 6 korda aastas.

Juubeliüldkogude peateema - ainult maksud ja surm!?

Eesti Orienteerumislidul lõppes äsjatoimunud üldkoguga 50. juubeliaasta. Sel puhul kutsusime üldkogule ja laupäevaõhtusele koosviibimisele kõiki, kellele alaliidu areng aegade jooksul südamelähedane olnud või kes soovivad vanade sõpradega meeldivas õhkkonnas paremaid aegu meenutada. Käesoleva teksti kirjutamise ajal on teada eelregistreerimise tulemused ja need ei ole just ülemäärä röömustavad. Osalemissoovi avaldanuid on selgelt alla 100. Probleemi ei paista tekkivat üldkogude kvoorumiga, kuid pidulisi soovinuks küll rohkem kokku saada. Jääb loota, et tullaakse kambaga kontvõraiks...

Seoses alaliidu juubeliaastaga pidas EOL juubelimeenetega meele inimesi, kes on läbi aegade meie organisatsiooni juhtinud ja arendanud, samuti neid, kes on teinud hindamatut tööd meie tegevuse jäädvustamisel ajaloolehekülgedele. Olgu nende auväärsete nimed ka siinkohal ära nimetatud: Vello Viirsalu, Olavi Kärner, Milvi Kivistik, Mati Poom, Ormar Lutsberg, Ilmar Kask, Anto Raukas, Kalju Vaikjärv, Leho Haldna.

Ameeriklased viskavat nalja, et inimese elus on ainult kaks vältimatut asja – maksud ja surm. Nali naljaks, aga oma tõetera on selles kahtlemata olemas.

Üldkogude eel võib eeldada, et päevakorras olevatest teemadest tõuseb tulipunkti juhatuse poolt väljapakutud otsuse eelnõu, millega viidaks uuest aastast sisse EOL kalenderplaanimaks. Selle eelnõu eesmärgiks on tagada orienteerujate endi senisest suurem ja stabiilsem panus alaliidu tegevusse. Loomulikult on valitsev majandusurutus üks põhjusi uue maksu kehtestamise kava taga, kuid fakt on ka see, et taolise maksustamise plaan on juhatuses olnud arutusel juba vähemalt paar aastat. On tähelepanuväärne, et praktiliselt kõigi meie naabrite annab analoogiline maks olulise osa alaliidu eelarve tuludest, meie oleme seni ilma hakkama saanud. Juhatus on seisukohal, et nüüd on aeg maksu kehtestamiseks küps.

Tegemist on tarbimismaksuga, mida maksavad võistlustel ja päevakutel osalejad stardimaksu näol ja mis laekub EOL-i läbi klubide. Juhatusettepaneku kohaselt oleks maksu suurus 5 krooni inimese ja stardikorra kohta. Sealjuures peame õigeks jätta maksustatavate ringist välja päevakutel osalemine nooremates klassides kui MN21. Ülejäänud päevakulistelt maksu kogumine on aga uus ja oluline põhimõte, mille taga on soov saada väike panus EOLi tegevuse arendamiseks ka nendelt ligi paarilt tuhandelt päevakuliselt, kes ei ole meie liikmesklubide liikmed ega osale nädalavahetustel toimuvatel võistlustel. Samas tarbivad nad suhteliselt odava hinna eest orienteerujate töö vilju ning seetõttu on juhatus hinnangul igati õigustatud küsida neilt väikest vastuteenet.

On loomulik ja arusaadav, et igasugune maks tekitab trotsi ja protesti, kuid ilma maksudeta ei funktsioneeriks paraku ei meie ühiskond ega organisatsioonid. Seepärast vaadake läbi pool- ja vastuargumendid ning mõelgem põhjalikult enne kui väljaütlemiseni jõuame. Selleks, et üldkogule tulijad saabusid Pikajärvele selles küsimuses hästi läbimõeldud seisukohtadega, esitasime vastava eelnõu koos põhjendavate materjalidega avalikuks diskussiooniks orienteerujate vestluslisti. Need materjalid on leitavad EOL koduleheküljel rubriigist "Üldkogud".

Käesoleva ajakirjanumbri ilmumise ajaks on Üldkogude oma otsused langetanud ja vähemalt osalenud klubide esindajatele on nende sisu teada. Pärigem oma saadikutelt aru!

Muidugi ilmuvad Üldkogude otsused ja protokoll peagi ka EOL kodulehele.

Loodetavasti tagavad Üldkogude läbimõeldud otsused EOL-i edasiseks arenguks piisavad ressursid ilma et sellega loigataks läbi laia harrastajaskonna motivatsioon metsajooksuga tegelemiseks!

Järgmised seenioride MMid

IOFi Nõukogu koosolekul Lausannes otsustati anda 2012. aasta seenioride MMi (WMOC) korraldusõigus Saksamaale ja 2013.a oma Itaaliale.

2012. aastal toimub võistlus Bad Harzburgis, mis asub Alam-Saksimaa liiduvabariigis. Sprindi finaali joostakse UNESCO maailmapärandi nimekirjas olevas linnas Goslaris.

WMOC korraldustootluse esitas IOF-ile ka Eesti Orienteerumislit. Toimumispaigana pakkusime välja Otepää, võistluskeskuseks Tehvandi Spordikeskus, korraldajaklubiks OK Kobras ja peakorraldajaks Kolla Järveoja.

Konkurents WMOC korraldamisele on tavapäraselt väga tihe, 2012. aastaks oli taotlejaid tervelt 7, sealhulgas isegi Brasiilia ja Hiina! Need väga napi korralduskogemusega riigid taotluste esitlemise vooru IOF O-jooksu komisjoni ette siiski ei jõudnud, Eesti peakonkurentideks olid Itaalia, Saksamaa ja juba mitmendat aastat taotlejate hulgas olev Läti.

2013.a. toimub WMOC Itaalias, Torinos, 100km Milaanost läänes. Võistlus on üks osa Maailma Seenioride Mängudest (World Masters Games).

2013. aasta WMOC läkski Itaaliasse peamiselt põhjusel, et võistlus püütakse võimalusel alati siduda maailma seenioride mängudega, et saavutada meie spordialale suurem auditoorium. Miks Eesti ja Läti ukse taha jäid, sellele ei ole ilmselt ühest vastust. Aga üheks põhjuseks võib pidada seda, et taotluste ettevalmistamisel olid Kesk-Euroopa konkurendid teinud tõhusamat tööd ja oma taotlust oldi tulnud MMile Ungarisse esitlema päris suurte jõududega.

EOL juhatuse hinnangul peaksime oma taotlust edasi viimistelema ja selle uuesti esitama kui kuulutatatakse välja järgmiste MM-ide pakkumisvoorud. Ükskord me korraldame seenioride MM-i niikuinii!

SIXTEN SILD

Kolm suuremat UUDIST/ muudatust maailma ratta-o elus

1) Järgmisest aastast ennistatakse viimati aastal 2003 aset leidnud MK-sari. Etapid toimuvad: Ungaris, Poolas, Portugalis ja Itaalias.

2) Järgmisel aastal toimub Poolas koos MK II-ringiga esimest korda Veteranide ratta-o MM. Võib olla on ka meil asjast huvitatuid?

3) Austraallaste ettepanekul hakatakse edaspidi kajastama ratta-o kaartidel radade sõidetavust senise kolme klassi asemel neljaga.

ÕIENDUS

eelmises Orienteerujas avaldatud intervjuu TARVO AVASTE – 40 kohta

Orienteerujas number 4/114 avaldatud tagakaane pilt "Super Orienteeruja" ja intervjuu vormis kirjutus oli tellitud pinnal trükitud ilukirjanduslik humoresk ehk väljamõeldis, milles Tarvo Avastele omistatud vastused ja seisukohad ei ole tegelikult Tarvo Avaste vastused ja seisukohad.

Mistahes Tarvo Avaste tegelike seisukohtade kokkulangemine nimetatud ilukirjanduslikus tekstis esitatutega on puhtalt juhuslik, kuna Tarvo Avastel puudus igasugune eelnev side avaldatud materjaliga.

LASERMÕÖDISTUSTE andmed on müügis

Eelmises Orienteerujas (4/2009) ilmunud teoreetiline arutlus teemal lasermõõdistuste kasutamisest o-kaartide joonistamisel on vahepealse ajaga muutunud reaalseks ka Eestis. Ruumiandmete seadus ei ole küll valmis, aga keskkonnaminister on oma määrusega kehtestanud korra, mille järgi on võimalik ametlikult soetada lasermõõdistuste andmeid.

Osta saab toorandmeid e. faile suure hulga kõrguspunktidega. Iga kõrguspunkti kohta on täiendavalt teada, kas tegemist on maapinna, puu ladva, alustaimestiku vmt kõrgusega. Reljeefi-, metsakõrguse vmt mudeli peab sellest igaüks ise tuletama või paluma seda kellelgi teha. Toorandmete kasutamisel on nii plusse kui ka miinuseid. Suurim eelis on võimalus enne metsa välitöödele minekut valmistada ette aluskaart, kus on lisaks reljeefile ka oletatavad kõlvikupiirid (sh teed) ja mis arvestab konkreetse maastiku omapärasid (5 m ja 2,5 m löikevahedega kaart vajab tõenäoliselt erinevat aluskaarti). Suurim miinus on vajadus teha lisatööd erinevate mudelite saamiseks. Samuti tasub meeles pidada, et toorandmetes võib olla vigu. Näiteks maapinna kõrgusena on kirjas tegelikult puu ladvalt või tihedalt põõselt peegeldunud mõõtepunkt.

Võimalus lasermõõdistuse tulemusi osta on nii värske, et hetkel ei ole lisada konkreetseid juhiseid, kuidas andmeid kasulikuks infoks teisendada. Siinkohal üleskutse kõigile ajakirja lugevatele vastava ala spetsialistidele – palun jagage infot ja kogemusi. Võib pakkuda ka oma teenuseid. Sobib nii ajakirja kui ka orienteerujate foorumi vahendusel, foorumis on vastav teema eelmise artikliga seoses juba olemas.

Mõõdistustulemuste ostmiseks tuleb Maa-ametiga sõlmida litsentsileping ning esitada taotlus. Andmeid müüakse Eesti põhikaardi 1:2000 mõõtkavas kaardilehtede kaupa. Kaardistamiseks valitud maa-ala katvate 1:2000 kaardilehtede numbrid saab välja selgitada Maa-ameti avaliku veebiteenuse abil. Kasutama peab kaardirakenduse Metainfo nuppu, kuna 1:2000 kaardilehtede jaotus kuvatakse veebikaardile vaid asulate kohal. Täpsema tellimisega seonduva info leiab igaüks Maa-ameti kodulehelt.

EOL –

50aastane arengutee

Mati Poom

(ettekanne EOL üldkogul 21. novembril 2009)

Fotod: Mati Poomi erakogust

Vello Viirsalut tänades

Eesti Orienteerumislidu kui orienteerumissporti Eestis kureeriva organisatsiooni tänaseks 50aastane arengutee sai praeguse kontseptsiooni järgi alguse 8. juunil 1959. a., kui ENSV Matkaspordi Föderatsiooni juurde loodi Orienteerumisspordi komisjon Aleks Kaskneeme juhtimisel. Komisjoni juhtkonda kuulus kohtunike kolleegiumi esimehena ka Anto Raukas, seniajani ühiskondlikus elus mõjukalt tegutsev akadeemik. Paraku sellel komisjonil (Aleks Kaskneem nimetas seda mõjukuse suurendamiseks komiteeks) polnud ei võimu ega raha, kuid kindlasti oli see orienteerumisspordi iseseisvumisprotsessi alguseks. Muidugi ei sisalda sellest organisatoorsest sündmusest möödunud 50 aastat kaugeltki kogu Eesti orienteerumise ajalugu, kuid haarab siiski valdava enamuse ajaloosündmuseid, tendentse ja neid elluviinud inimesi.

Eesti orienteerumise ajaloo algusaastaks on tänu Vello Viirsalu uurimustele 1926, kust dokumenteeritult on olemas 19. juunil Pirital peetud üleriigilise Kaitseliidu päeva orienteerumisspordi tulemused ja kaart. Seega ulatub orienteerumisspordi ajalugu Eestis vähemalt 83 aasta taha või veelgi kaugemale

Orienteerumisspordiks jõudis Eestisse Soomest, kus selle spordiala ajaloo alguseks loetakse 1904. aastal korraldatud kaardi ja kompassita võistlust, milleks oli Porvoo – Helsingi suusamatk 4liikmelistele meeskondadele. Kui korraks meenutada ka orienteerumisspordi üldajalugu, siis maailmas loetakse o-jooksu alguseks 1895. a. jäävaid militaarvõistlusi Norras. Lähinaabritest jääb Norra ja Soome vahele Rootsi, oma 1901. a. toimunud võistlusega, mis samuti oli vaba teevalikuga maastikujooks. Ka Eestist on teada 10. oktoobril 1920. a. Tartumaal korraldatud vaba teevalikuga maastikujooks Vasula järve lähedalt Tartusse. Järgmisel sügisel täitub sellest võistlusest 90 aastat.

Praegu taolisi maastikujookse Eestis vist enam ei ole või on üksikuid, kui just samasse kategooriasse mitte panna ümberjärvejooksud eesotsas populaarseimaga neist ümber Viljandi järve.

IOF ja Norra loevad oma orienteerumisajaloo alguseks siiski 1897. a., mil peeti esimene avalik o-jooks kaart ja kompassi kasutades. Meist hiljem alustas Läti, kus esimene o-jooks korraldati 1936. a.

Termini "orienteerumine" esmamainimine ajaloos jääb 1896. aastasse ja tähendas maastiku ületamist kaardi ja kompassi abil (*Orienteering – crossing unknown territory with the aid of map and compass*)

– nagu näete, see määratlus oli juba üle sajandi tagasi üllatavalt täpne. Ja kui sukelduda veelgi sügavamale aastate taha, siis kompassi (küll

Vello Viirsalu

õigemini magnetnõela) kui suunamääramis- ja navigeerimisinstrumenti mainitakse Hiina ürikutes juba XI sajandil. Algeim kompassikonstruktsioon XII saj algusest oli veekaasis ujuv magnetnõel.

Soomest saadud eeskujud ei viinud enne sõda Eestis siiski laiapinnalise- male o-jooksu harrastamisele. Kuid o-elu ikkagi edenes, sest kuni 1935. aastani korraldati veel 5 üleriigilist orienteerumiskooksu. Mis tähendab, et pidi olema nii huvilisi kui korraldajaid ja olid ka esmased võistlusreeglid, mille järgi oli tegemist individuaalsete suundorienteerumistega, mida praegu nimetame tavarajaks. Üheks omapäraseks o-jooksu ajaloo sündmuseks sõjaeelset perioodist on Eesti Spordilehes 1931. a. ilmunud spordinovellide võistlusel kolmanda koha saanud o-jooksu kajastav lugu pealkirjaga "Neljalalgne haukuv 'spordivaim' viis võidule", autor Eerik Laisaar (igapäevaelus kergejõustiklane Johannes Pillikese).

See fakt ja asjatundlik o-jooksu võistluste kajastamine ajalehtedes näitavad, et enne sõda oli sportlaste ja korraldajate mõttemailmas meie spordiala selge kontseptsioon olemas.

Sõjaeelset perioodil sai skautide võistlustel orienteerumispisiku verre ka alguses mainitud Aleks Kaskneem, kes pärast sõda tõi üle oma saadud kogemused, luues nii silla sõjaeelse ja -järgse orienteerumisperioodide vahel.

Sõjajärgseil kümnekonnal aastail orienteerumist spordina Eestis ei harrastatud. Sõda, küüditamised, Läände põgenemised hävitasid ja puistasid laiali nii sportlased kui korraldajad, allesjäänute võimalikku huvi pärssis kaartide salastamine NSV Liidus, mis aastatega läks üha rangemaks. Kuid üks väljund siiski leidis. Matkajad hakkasid tegevuse mitmekesistamiseks oma kokkutulekul võistluste kavasse võtma orienteerumiskokkuvõtteid, kuhu 1955. a. Pühajärvel lisandus ka kaart. Nii o-jooksu taaselustamine algas, jätkus ja arenes.

1950ndate aastate lõpupoole olid ülesannetest juba saanud väga nõudlikud kuni 20 km pikkused seljakotiga (ehk kontrollkandamiga) võistkondlikud võistlused, vahel õised, kus maastikul tuli kaardi abil leida sageli küllalt hoolikalt peidetud, aga öösel ka lõkkega ja mehitud (kohtunikega) kontrollpunkte. Neist võistlustest on alles palju värvikaid meenutusi. Kui nüüd pöörduda tagasi selle vastuolu juurde, et kaardid olid salastatud, aga siit ja edaspidi neid võistlustel ikkagi kasutati, siis päris ühest seletust sellele anda ei oska. Kopeeriti enamasti reljeefita põllumajanduslikke ja metsakorralduse kaarte, vähe ka reljeefipildiga tsariaegseid toll-verstakaarte. Koopiad olid valdavalt nn sinkad ja pruunid valguskoopiad põllumajanduskaartidest ning nende hankimiseks erilisi takistusi kaartide valdajad ei teinud.

Edaspidi lisandus orienteerumiskaartide kopeerimisel nõue, et need pidid olema varustatud märkega DSP ja nummerdatud, kaardid tuli peale võistlust ära korjata ja hävitada või säilitada orienteerumist juhtivas organisatsioonis. Õnneks seda nõuet praktiliselt ei järgitud, ei Eestis ega isegi ka mujal NSV Liidus, vähemalt mina olen oma 46aasta pikkusel orienteerumisteel saanud säilitada praktiliselt kõigi võistluste kaardid. Mis tähendas korraldajatele selget kodanikujulgust. Ei usu, et KGB polnud reeglite rikkumisest teadlik. Pigem oli asi selles, nende kaartide levikut ei peetud nii suureks julgeolekuriskiks. Ega NSVL tahtnud avalikult tunnustada

mitmeid keelde ja protseduure (nt postisaadetiste läbivaatamist – kaartide kirjaümbrikus saatmisega oli mul endal riski piiril balansseeriv kogemus) ja orienteerujail lihtsalt lasti n-ö oma liivakastis mängida.

Aga nüüd tagasi meie ajaloo juurde. Erinevatel perioodidel on Eesti o-spordi ajaloo alguseks loetud mitmeid erinevaid sündmusi ja juubeleid on peetud üht- ja teistpikkuseid. Siis eespoolmainitud 9. juuni 1926 – esimene dateeritud avalik o-võistlus Piritall, 8. juuni 1959 – o-spordi komisjoni loomine, 27. september 1959 – I Eesti o-jooksu MV Nelijärvel, 15. juuni 1958 – esimene individuaalne o-jooks Kalevi matkajate kokkutulekul Viiratsis, 16. oktoober 1962 – esiseisva ENSV O-spordi Föderatsiooni moodustamine. Enim on siiski tähistatud 1959. a. sündmusi, mida me ka just nüüd EOLi kui organisatsiooni 50aastase ajaloo algusena tähistame.

Nüüd põgus pilk meie spordiala juhtidele.

8.06.1959 loodud o-spordi komisjoni esimees oli Aleks Kaskneem – mees, kes ühendas meie sõjaeelset ja sõjajärgset orienteerumist ja pani aastail 1959-1960 aluse Eesti o-spordi organisatoorsele tegevusele. Aleks Kaskneem oli Eesti orienteerumise algusaastate *Grand Old Man*. Inimestele, kes teda tundsid, on ta saanud legendaarseks o-tegelaseks, kel olid haruldased organisatoori võimed ja kes suutis spordijuhtide ees läbi suruda enamiku oma ideedest.

15.05.1960 loodud ENSV Matka- ja Orienteerumisspordi Föderatsiooni presiidiumi esimeheks valiti Armult Reinsalu – muidugi matkaja, kuid tema asetäitjaks Aleks Kaskneem ja Anto Raukas. O-spordi komisjoni esimeheks valiti Ilmar Kask. Nagu näha, võib tajuda orienteerujate suurt võimalust matkajatest lahkulöömiseks ja küllalt teravaks kujunenud iseseisvumisprotsess jätkuski.

16. oktoobril 1962 see juhtuski ja moodustati iseseisev ENSV O-spordi Föderatsioon, mida esimese esimehena valiti juhtima Anto Raukas, tänaseks Eesti XX sajandi 100 suurkuju hulka valitud akadeemik ja geoloogiadoktor.

1965-1968 oli esimeheks Uno Semper, TPI haridusega ehitusinsener.

1969-1970 juhtis EOFi Vello Roots, SÜ Kalevi pikaajaline orienteerumiskuju.

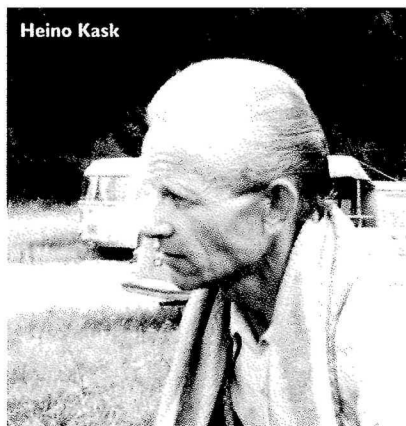
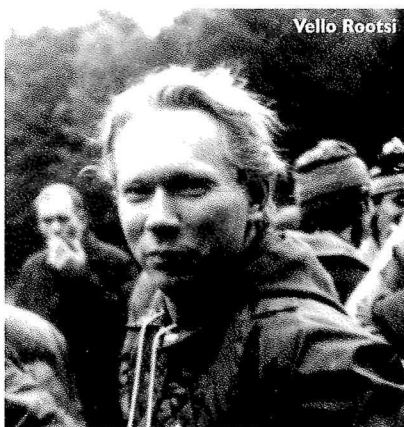
1971-1984 oli EOFi esimeheks Heino Kask, julgeks öelda, et samuti legendaarne o-tegelane, tööalal ehitusinsener.

1985-1993 oli EOFi juhiks Kalju Vaikjärv. Tema perioodil 6. detsembril 1987. a. reorganiseeriti

EOF Eesti Orienteerumisliduks ja Vaikjärve võis esimesena ametlikult kutsuda EOLi presidendiks. Vaikjärv juhtis o-liidu tegevust tasakaalukalt ja tüüris seda järjekindlalt Rahvusvahelise Orienteerumislidu poole, mille liikmeks EOL peale Eesti taasiseseisvumist õige pea saigi – IOFi kongressil Shveitsis, 10. juulil 1992, olles IOFi tegevusse liitunud tegelikult juba 27. septembril 1991, peale IOFi nõukogu telefonihääletust.

1994-2007, esimesel pikemal iseseisvusperioodil juhtis keerukaks kujunenud tingimustes EOLi kindlakäelisel Leho Haldna, esimene president, kes on välja kasvanud pikalt sporditeelt

noororienteerujast kuni Eesti o-koondise pikaajalise liidriini ja muus

elus koolipoisist tippjuhiks.

2007. a. lõpus valis üldkogu EOLi presidendiks Urmas Klaasi, esimese EOLi presidendi, kel ei ole orienteerumisalast tausta, kuid mõjukust suhtlemisel teiste organisatsioonidega. Igapäevast o-elu juhhib juhatuse esimehena Sixten Sild, samuti mees, kes on läbi teinud tee noororienteerujast eliitvõistlejani ja sealt o-sporti tippjuhini.

Püüaks veel rõhutada olulisi seiku, sündmusi ja arenguid o-sporti ajaloos, mida on nii palju, et selles meenutuses kõige paremat tahtmisel kõike mainida ei suuda.

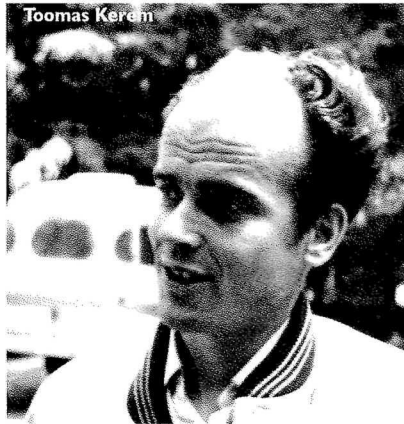
Eesti orienteerumine on alati püüelnud väljapoole. NL perioodil oli selleks osalemine ja sealjuures väga edukas osalemine üleliidulistel võistlustel, üleliiduliste spordiühingute meistrivõistlustel, edasi NSV Liidu meistrivõistlustel ja tipppegijail NSV Liidu koondises MM-võistlustel. Eesti koondisel olid legendaarsed maavõistlused Leningradi ja Lätiga, Moskva ja läbi kivide-kändude 3 korda ka Soomega. Uus põlvkond – uskuge, me nautisime neil võistlustel võidurõõmu ja juubeldasime, kogesime kaotusekibedust ja kibestusime, nagu praegugi MM-, MK- või EM-võistlustel. Need võistlused olid meie koondise väljund, nende kaudu avanes harvadel juhtudel ka pääs rahvusvahelisse tippkonkurentsi.

Taasiseseisvusperioodil on võimalused teadagi tohutult avarunud ja piiranguid seab vaid rahakott. Kuid ei ühel ega teisel perioodil ei ole me olnud neil võistlustel statistide osas, vaid Eestit tuleb kogu ajaloo jooksul lugeda edukaks orienteerumismaaks mitte ainult NL perioodil, kus NL meistrivõistlustel võidetud tohtu hulk medaleid ja Sixten Sild tõi 1991. a. MMilt pronksi (küll NL koondises, kuid esindades sisuliselt juba Eestit), vaid ka iseseisvusperioodil. Maret Vaher sai MM-pronksi 1994. a. o-suusatamises ning Tõnis Erm samuti pronksi 2008 RO sprindis ja 2 hõbedat Euroopa meistrivõistlustelt. Juuniorid-noored on 1999. a. alates võitnud lausa uskumatu hulga igat värvi medaleid, olles – rõhutan – esimesed medalivõitjad, kelle arenguperioodis ei ole enam endise NL spordisüsteemi mõju! Sama võib kindlasti öelda ka Tõnis Ermi kohta, kes on 100 % *self-made-man*, olles saanud vaid teatavat tuge oma klubilt ja EOLilt.

Oleks ülekohtune, kui ma siinkohal ei tooks välja erinevatel perioodidel meie orienteerumises domineerinud ja Eestile head nime loonud eliitvõistlejaid. Neid on tõesti palju, aga omal "valitsemisperioodil" olid nad säravad tähed, valitsedes tipus pikki aastaid. Ja teatud ajalises järjekorras – Madis Aruja, Arne Kivistik, Olavi Kärner, Mati Ojandu, Uku Annus, Jaan Miljan, Maire Raid, Tiina-Mai Pärnik, Johannes Tasa, Arvo Kivikas, Nikolai Järveoja, Anne Kiudorv, Marje Viirmann, Ede Ümarik, Riju Johanson, Külli Kaljus, Leho Haldna, Viivi-Anne Soots, Sixten Sild, Tõnis Erm, Olle Kärner. Need on noormehed ja neid, mehed ja naised, kelle paremust on konkurentidel tulnud tunnustada nii kodustel radadel kui rahvusvahelisel areenil.

Ei saa sügavamalt peatuda veel suurel hulgal olulistel sündmustel ja arengutel Eesti o-elus – näiteks orienteerumiskaartide arengul (sinkadest, valguskoopiatest ja must-valgetest fotokaartidest kuni tänapäevaste väga usaldusväärsete värvikaartideni, kusjuures 4 esimest spetsiaalselt o-võistlusteks tehtud värvikaarti trükiti 1966. a.), orienteerumisklubide tekkimisel (esimeseks on 1978. a. loodud Tartu OK Ilves), võistlussüsteemi arengul (omanooliseima võistlusena võib näiteks tuua tänaseks 31 korda korraldatud Ilvesteate), suure hulga erinevate rahvusvaheliste tippvõistluste

korraldamisel (mis on kulmineerunud juunioride MMvõistlustega) ja ilmselt veel mitmel muul märkimist vääriaval arengul.

Toomas Kerem

Kuid lõpetuseks toon välja oma hinnangu ühele meie orienteerumiselu lahutamatu osale – need on o-päevakud. Enamusele teadaolevalt said päevakud alguse 1964. a. Toomas Keremi eestvedamisel alustatud Tallinna tublide orienteerujate harjutusvõistlustest, kus eelmise võitja oli kokkulepitud ajal ja kohas järgmise korraldajaks (pro rajameistriks). Pisitasa toimusid need aasta-aastalt ikka edasi ning tasapisi kasvas ka osavõtjate ja stardikordade arv (1970. a. nt 1500 stardikorda). 1960ndate teisel poolel olin ka ise kümnekond korda neljapäevaku rajameistriks-lähetajaks-ajavõtjaks, enamasti kusagil metsas-kännu-otsas. Osavõtjate arv lähenes sajale või juba ületas selle.

1971. a. algatas tollane noor tallinnlane Toivo Kotov neljapäevakute korraldusuuendused, millest olulised olid erinevate võistlusklasside sissetoomine ja hooaja koondarvestus. Ja tabas täpselt naelapead! Osavõtjate arv hakkas kiiresti kasvama (juba 1971. a. 4100, 1981. a. 14 500, saavutades 1988. a. maksimumiks 22 246 stardikorda. Aasta-aastalt suurendati võistlusklasside arvu, kaasa hakkasid tulema teised Eestimaa piirkonnad.

Toivo Kotov

Tõe huvides tuleb öelda, et ka Tartu orienteerujad korraldasid juba 60ndate alguses nädalasisesid

treeningvõistlusi, regulaarselt püüti alustada 1966. a. ja 15 neljapäevapäevakuga. Sellest aastast on välja tuua ka kaks lõbusat seika – A4 formaadis paljundatud trükis teatas, et alustatakse töörahva neljapäevakutega, mille motoks oli trükitud "Orienteerumine kena komme, seda teeme jälle homme!" Kuid paraku see ettevõtmine takerdus ja uue hooga alustati Tallinna eeskujul 1972. a. ja siis juba pidurdamatult.

Kuid päevakute levik ei piirdunud vaid Eestiga. Taoliste enamasti argiohtupoolikutel toimuvaid regulaarseid sarju ei olnud enne Tallinna neljapäevakuid ei kusagil maailmas, isegi mitte Skandinaavia arenenud orienteerumismaades.

Kui meenutuse alguses sai mainitud, et o-sport on Eestisse imporditud Soomest, siis meie omakorda andsime 1970ndatel aastatel Soomele päevakud. Meie orienteerumise pikaajaline toetaja Juhani Salmenkylä importis päevakute idee suurklubisse Helsingin Suunnistajat, kus lllahti toetusel alustati 1977. aastal lltarasti võistlusõhtutega. Nii sponsorile kui toimumise ajale viitav nimi osutus äärmiselt õnnestunuks ja registreeriti hiljem nimemärgiks. Kogu idee sai Soomes kiire leviku ja võime öelda, et meie orienteerumisel on olemas oma Nokia!

Päevakud levisid ka lõuna poole ning analoogselt Eestiga on ka Läti kaetud õhtuvõistluste ehk Magnets' korraldamisega, Riias sealjuures aastaringiselt.

Ma julgen siin lõpetuseks öelda, et tänu päevakutele on meie orienteerumine nii elujõuline, et selle prioriteet pole sugugi vaid tipporienteerumises. Mis ka juhtuks, päevakute vitaalsus toetab orienteerumissporti ja on suuteline seda tegema ka materiaalselt. Mis järgmisest aastast nii juhtubki.

Orienteerumisjooksu koondiste tegemistest suve teises pooles ning SÜGISEL

Vallo Vaher,

Eesti orienteerumiskoondiste treener-esindaja

MM

Suve teise poole ning kogu aasta tähtsündmuseks orienteerumises on juba aastaid olnud orienteerumisjooksu MM. Sellel aastal toimus see Ungaris, Miskolcis augusti keskel. Võistlusest on möödas juba mitu kuud, ent „Orienteeruja“ vahendusel pole võistlusest veel kirjutatud. Selle võib kindlasti kanda minu laiskuse arvele, aga oma vabanduseks võin ütelda, et alati on lihtsam

ja meeldivam kirjutada artiklit edusammudest. Raske oli end kokku võtta kirjutamiseks peale MMi – tulemused ei olnud just kõige muljetavaldavamad ning peale MMi tuli kohe sukelduda argipäeva ning süveneda oma põhitöösse.

Neile, keda asi huvitab, on kindlasti juba ammu võistlustulemused teada ning ka analüüsid sportlaste blogidest loetud. Seetõttu tulemustel ning igal sportlasel eraldi ei peatuks, vaid annaksin üldise ülevaate võistlustest – sellest, mis minule kui võistkonna esindajale silma jäi ning millised tunded nüüd, paar kuud hiljem

17(13) 18(14)

12/16/20 19(15)

5(19) 14(18)

13(17)

21 22

23 28

32 29

37 30

31

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

43

44

45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

55

56

57

58

59

60

61

62

63

64

65

66

67

68

69

70

71

72

73

74

75

76

77

78

79

80

81

82

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

121

122

123

124

125

126

127

128

129

130

131

132

133

134

135

136

137

138

139

140

141

142

143

144

145

146

147

148

149

150

151

152

153

154

155

156

157

158

159

160

161

162

163

164

165

166

167

168

169

170

171

172

173

174

175

176

177

178

179

180

181

182

183

184

185

186

187

188

189

190

191

192

193

194

195

196

197

198

199

200

201

202

203

204

205

206

207

208

209

210

211

212

213

214

215

216

217

218

219

220

221

222

223

224

225

226

227

228

229

230

231

232

233

234

235

236

237

238

239

240

241

242

243

244

245

246

247

248

249

250

251

252

253

254

255

256

257

258

259

260

261

262

263

264

265

266

267

268

269

270

271

272

273

274

275

276

277

278

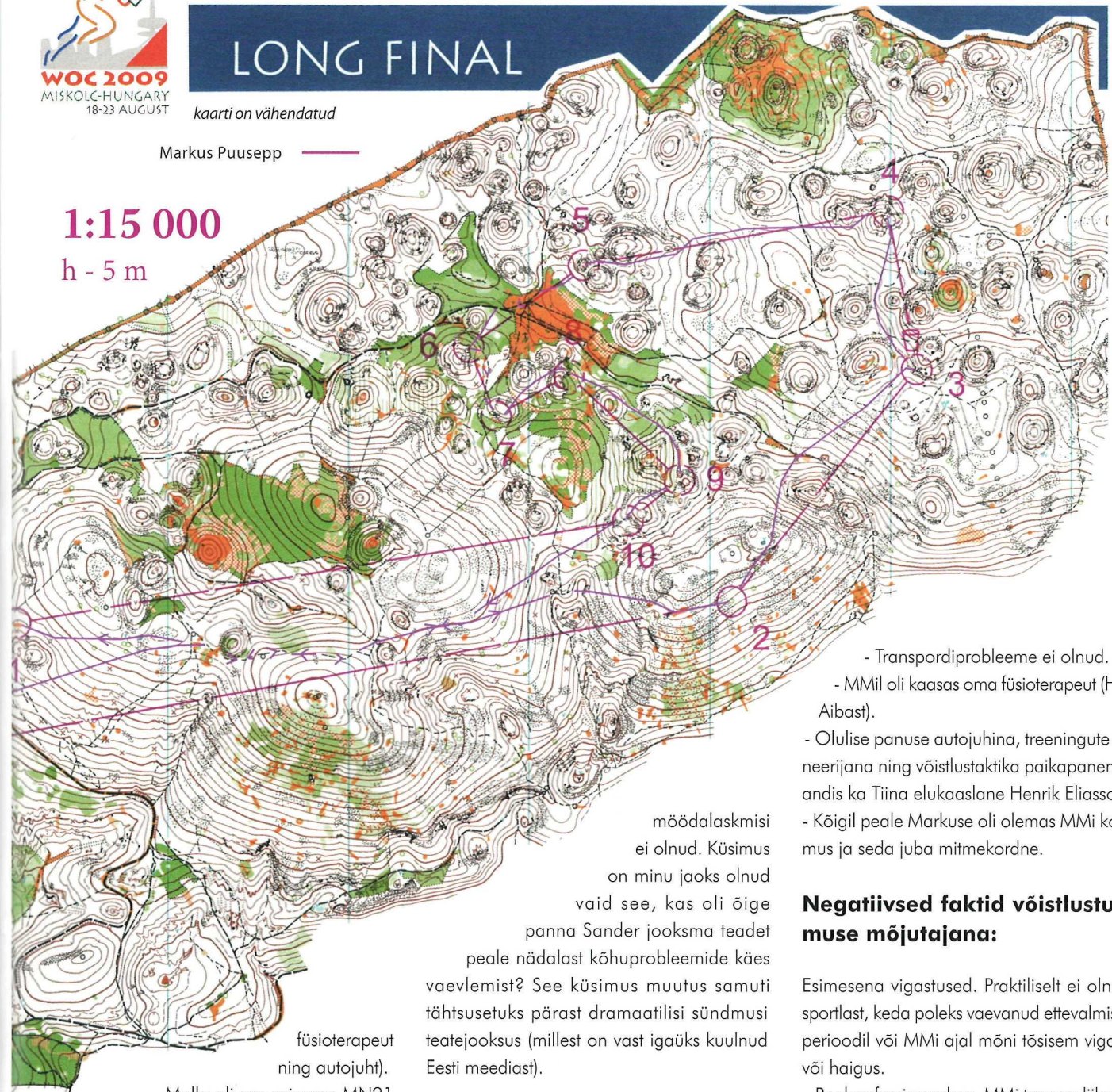
LONG FINAL

kaarti on vähendatud

Markus Puusepp

1:15 000

h - 5 m

füsioterapeut
ning autojuht).

Mulle oli see esimene MN21 klasside MM. Minu hinnangul oli suurvõistlus korraldatud kõrgel tasemel ning igati MMi vääriline. Mingisugust kartust või närvipinget MMi eel mul polnud. Kuid MMi käigus olid minugi närvid üsna pingul – noorte ja juunioride võistlustel ei valitse sellist pinget. Minu jaoks tegi raskeks võistlusel olemise see, et igal distantsil saab osaleda vaid 3 sportlast igast riigist ning ka teatejooksus saab osaleda vaid üks võistkond kolme sportlasega. Iga sportlane, kes MMile on läinud, soovib ju võimalikult palju võistelda ja kindlasti soovitakse võistelda teatejooksus. Minu närvipinge põhjus oligi see, kas suutsin teha õigeid valikuid/otsuseid distantsidele määramisel ning teatevõistkondade komplekteerimisel. Enda hinnangul usun, et

möödalaskmisi ei olnud. Küsimus on minu jaoks olnud vaid see, kas oli õige panna Sander jooksma teadet peale nädalast kõhuprobleemide käes vaevlemist? See küsimus muutus samuti tähtsusetuks pärast dramaatilisi sündmusi teatejooksus (millest on vast igaüks kuulnud Eesti meediast).

Alati püütakse võistluste järgses analüüsis välja tuua võistlustulemust mõjutavad negatiivsed ja positiivsed faktid. Nii minagi.

Esmalt positiivsed faktid:

- MMi maastike ning kliimaatiliste tingimuste kohalt mingeid üllatusi ei olnud – kõik sportlased olid eelnevalt käinud kohapeal laagrites. Samuti oli paaril sportlasel samadelt maastikelt ka juunioride MMi kogemus. Ilm püsis kogu nädala stabiilne – öösel jahutas nii palju, et päevased kuumakraadid ei suutnud metsaalust kuumaks kütta. Ainult viimasel päeval oli oluliselt niiskem ja jahedam ilm.
- Majutus ning toitlustamine olid suurepärased.

- Transpordiprobleeme ei olnud.

- MMil oli kaasas oma füsioterapeut (Herje Aibast).

- Olulise panuse autojuhina, treeningute planeerijana ning võistlustaktika paikapanemisel andis ka Tiina elukaaslane Henrik Eliasson.

- Kõigil peale Markuse oli olemas MMi kogemus ja seda juba mitmekordne.

Negatiivsed faktid võistlustulemuse mõjutajana:

Esimesena vigastused. Praktiliselt ei olnudki sportlast, keda poleks vaevanud ettevalmistusperioodil või MMi ajal mõni tõsisem vigastus või haigus.

Poolprofessionaalsus. MMi tase on liikumas aina kõrgemale ning domineerima hakkab professionaalne lähenemine orienteerumisele. Keskendutakse ainult spordile. Igapäevaselt tööl käiv inimene ei suuda tänapäeval enam konkureerida kõrgetele kohtadele MMil. Poolprofina võib mõne sähvatus teha (kui kõik positiivsed asjad kokku langevad), aga pidevalt ei suudeta püsida kõrgkonkurentsis. Mõningane eelis on vaid tudengitel, kelle päevakavad pakuvad suuremat vabadust treeninglaagrite korraldamisel ja võistlusreisideks. Enamik maailma tippe on sõjaväe palgal, mis sisuliselt vabastab nad igapäevasesst töökäimisest.

Väike konkurents MM koondisesse – see oli tõeliselt minimaalne! Teada on ju fakt, et

TULEMUSED

MM 2009

Miskolc, 16.-23. august 2009

Sprint

Naised

1. Helena Jansson	SWE	15.07,8
2. Linnea Gustafsson	SWE	15.49,7
3. Simone Niggli-Luder	SUI	15.54,7
27. Annika Rihma	EST	17.34,4

Mehed

1. Andrei Hramov	RUS	15.10,6
2. Fabian Hertner	SUI	15.36,1
3. Daniel Hubmann	SUI	15.38,2
34. Sander Vaher	EST	17.28,4

Lühirada

Naised

1. Dana Brozkova	CZE	37.09
2. Marianne Andersen	NOR	37.19
3. Simone Niggli-Luder	SUI	37.58
33. Annika Rihma	EST	47.39
41. Merike Vanjuk	EST	50.23

Mehed

1. Thierry Gueorgiou	FRA	37.14
2. Daniel Hubmann	SUI	37.42
3. Matthias Merz	SUI	38.10
40. Andreas Kraas	EST	45.40

Tavarada

Naised

1. Simone Niggli-Luder	SUI	1:17.26
2. Marianne Andersen	NOR	1:19.17
3. Minna Kauppi	FIN	1:19.36
36. Liis Johanson	EST	1:36.42

Mehed

1. Daniel Hubmann	SUI	1:36.31
2. Thierry Gueorgiou	FRA	1:38.26
3. Mikhail Mamleev	ITA	1:40.40
31. Olle Kärner	EST	1:49.16
33. Markus Puusepp	EST	1:50.10

Teade

Naised

1. Norra (Betty Ann Bjerkeim Nilsen, Anne Margrethe Hausken, Marianne Andersen)	2:13.10
2. Rootsi (Karolina A. Höjsgaard, Kajsa Nilsson, Helena Jansson)	2:13.28
3. Soome (Bodil Holmström, Merja Rantanen, Minna Kauppi)	2:15.25
15. Eesti (Liis Johanson, Merike Vanjuk, Annika Rihma)	2:47.48

Mehed

1. Šveits (Baptiste Rollier, Daniel Hubmann, Matthias Merz)	2:22.48
2. Venemaa (Dmitri Tsetkov, Valentin Novikov, Andrei Hramov)	2:25.12
3. Soome (Topi Anjala, Tero Föhr, Mats Haldin)	2:25.14
10. Eesti (Markus Puusepp, Olle Kärner, Sander Vaher)	2:31.05

konkurents viib edasi.

Kindlasti esineb vigu ning lünki treeningute planeerimisel, korraldamisel ning järjepidevuses.

Rahaline kitsikus. Vähene raha seab suured piirid ettevalmistusele, laagrite korraldamisele jne.

Kindlasti leidub nii positiivseid kui ka negatiivseid tegureid veelgi, aga põhiline on eelpool välja toodud (näiteks võib alati ju vaielda ka sportlase andekuse üle). Kui need positiivsed ja negatiivsed tegurid kokku panna, siis need ilmselt tekitasidki sellised sportlikud tulemused, mis MM meile andis.

Laiemalt vaadates ei tulnud ühtki individuaalset kohta 30ne parema seas, aga samas suutsid 7 sportlast end eri distantsidel finaali võidelda. See näitab, et seis ju kindlasti sant ei ole. MMi finaali on ikka mingi taseme näitaja ning igaüks sinna ei pääse.

Kokkuvõtteks võib ütelda, et oli täiesti tavaline MM – võitsid need, kes pididki võitma (üllatusi ei olnud), korraldus oli hea ja meie sportlaste tulemused keskpärased. Vürtsi lisas vaid meeste teatejooksu dramaatiline lõpplahendus. Loodan, et järgmised MMid on oluliselt huvitavamad ning meile rohkem rõõmu pakkuvad.

Baltic Junior Cup

Teiseks koondiste mõõduvõtuks, kus olin võistkonna juhiks, oli Baltic Junior Cup Haanjas. See on võistlus, kus osalevad Eesti, Läti, Leedu, Poola rahvuskoondised, Lõuna-Rootsi maakondade võistkonnad ja ka Soome rootsikeelsete klubide võistkond. Võistkonnas on 30 sportlast vanuseklassidest MN16-20 (igas klassis 5 sportlast igast riigist).

Võistlused toimusid Haanjas, Vällamäel ja selle ümbruses. Maastikutüüp on eestlastele tuttav ja soodne, aga vaatamata sellele tuli vaid üks võit. Kindlasti oleks võinud neid olla kaks, aga M20 klassi kindel võitja Lauri Sild oli sellel võistlusel hoopis rajameistriks. Seetõttu sai eestlastest ainukese võidu Kenny Kivikas ja seda veenva ülekaaluga Raido Mitti ees. Seega tuli M18 klassist koguni kaksikvõit. Eestlaste enamik platseerus esikümne teise poole. Kuna meie keskmine tulemus oli väga hea, siis andis see esimese päeva järel hinnatava teise koha.

Teatevõistluses oligi eesmärgiks hoida teist kohta. Esimest polnud enam võimalik püüda – Läti oli juba üle ühe tunni ajaliselt meist ees. Teatevõistlus kulges kuni viimase vahetuseni meile ülimalt soodsas suunas – kõigil kolmel arvessemineval võistkonnal oli võimalus võidelda poodiumikoha eest. Ka ajalised vahed,

Mehed tavaraja parimad.

Markus Puusepp

Teatevõistluse viimases vahetuses vigastada saanud rootslast abistama jäänud prantslane Thierry Gueorgiou, tšehh Michal Smola ja norralane Anders Nordberg jõuavad kangelastena finišisse.

Naiste tavaraja parimad.

Annika Rihma

mis määrasid võistkonna arvestuse kohti, olid väga väikesed ja seega meile väga soodsad. Paraku ei suutnud M20-klassi poisid sellist taset välja kannatada ning lõpptulemuseks oli see, et üks võistkond oli 3., teine võistkond 7. ja kolmas võistkond hävis nii palju, et kukkusime teiselt kohalt üldarvestuses kolmandaks. Paraku on hetkel meie tase selline, et me 30 tasemel sportlast ei suuda veel välja panna. Võrreldes eelmise aastaga, mil olime viiendad, on see igal juhul edasiminekuks. Kaasa aitas kindlasti ka kodune mets ja miljö, aga usun, et järgmisel aastal Leedus on, mida parandada.

Sellega lõppes ka koondiste hooaeg. Minule oli see igal juhul kõigi aastate raskeim: lisanud täiskasvanud, ning samas jäi raha hooaja jooksul erinevate kärbeta tõttu järjest vähemaks. Ka organisatoorselt poolelt tunnen täiskasvanute ees veidi piinlikkust. Hädavaajalik sai tehtud, aga ei midagi rohkemat.

Võistlustulemustelt võib ju tegelikult rahule jääda. Eelmisel sügisel üldkogul lubasin, et sellel aastal võidetakse noorte ja juunioride tiitlivõistlustelt 2 medalit. Nii ka läks. Sigrid Ruul EMil N18 klassi sprindis 3. koht ning M18 klassi meeskond EMil samuti 3. koht. Need on väga suured kordaminekud. Kindlasti tuleb märkida ka Olle Kärneri 8. kohta Põhja- ja MVI pikal rajal. See on ehk isegi tasemelt kõvem võistlus, kui MM.

Nüüd on vaja mõelda juba järgmisele hooajale, mille tähtsündmused on:

Balti MV Eestis, MN21 klasside EM Bulgaarias, noorte EM Hispaanias, juunioride MM Taanis, MN21 klasside MM Norras ja BJC Leedus.

Nagu näha, võistlusi jätkub. Hetkel on minu jaoks põhiküsimus jällegi raha. MN21 klassis EM ja MM mõlemad on ühel aastal ning väga kallid üritused. Praegu ei kujuta ette, et mis juhtuma hakkab, ent alati on mingi lahendus leitud ja vast leitakse sellelgi korral.

Lisaks ei oska ma hetkel ütelda, kas mul jätkub jõudu MN21 koondistega jätkata. Kindlasti ei saa ma osaleda põhitöö tõttu EMil Bulgaarias ja seetõttu tekib küsimus, kas ei võiks keegi teine inimene põhikoondisi oma õlule võtta. Ehk leidub mõni aktiivsem ja suurema ajaressursiga inimene? Andke endast julgelt teada! Noorte ja juunioridega olen valmis jätkama.

Seniks vaatame, mida toovad sügis ja talv, kes koondislastest jätkavad, kes uutest peale tulevad, kas mina jätkan koondise tüüri juures jne., jne. Igav kindlasti ei hakka.

Ilusat sügist ja edukat valmistumist uueks hooajaks!

Rattaorienteerumiskoondise hooaeg 2009

I osa: Talve algusest aasta esimese tiitlivõistluse - Taani EMini

Järgnevas artiklis vaatame tagasi tänavusel EM-il aastatepikkuse üritamise järel lõpuks teatesõiduni jõudnud ratta-okoondislaste suurvõistlusteks ettevalmistumisele ja võistlustele nii kodus kui ka välismaises konkrentsis.

Ehkki rattaorienteerumise näol on Eestis tegemist sarnaselt suusa-kahevõistlusele või laskesuusatamisele üsna väikese kandepinnaga spordialaga, on meil õnneks siiski olemas tegijaid, kes tõsiselt pühendudes üritavad maailmas läbi lüüa ning on selle tõestuseks ka ala suurvõistlustel pikki aastaid kuulunud teravaima tipu lähedale. Suutmaks aga maailmas tipptasemel kaasa rääkida, ei piisa ainult kodus ettevalmistumisest ega ka mitte lihtsalt ratta soetamisest – lisaks rasketele treeningutele tuleb käia palju tugevakonkrentsilistel välisvõistlustel, teha pikki laagreid ja soetada ning pidevalt uuendada ka konkrentsivõimelist, ent väga kallist varustust. Ehkki kokkuvõttes eneseteostusvõimalust ning rahuldust pakkuv, ei ole selline elu igapäevaseks tegelikult väga kerge – spordi alla pandud ajaline ja rahaline ressurss on meeletu, treeninguid ei saa väsimuse või tüdimuse korral vahele jätta, samuti tuleb palju kodust ära olla, ning ka näiteks kodus olles on sportimisele ja sellega seonduvale kuluva aja tõttu vähem võimalust muude eluvaldkondadega tegeleda ning kasvõi ka lihtsalt lähedastega koos olla.

Õnneks on meil Eestis leidunud neid mehi rohkem kui üks, kes on seda rasket sportlase teed tahtnud käia ning väga mõnus, ehkki samas ka vastutusrikas, on olnud allakirjutanul minna vastu viimaste aastate rattaorienteerumise tiitlivõistluste teatesõitudele, teades et heal päeval on kõik võimalik. Võib öelda, et praeguseks hetkeks oleme leidnud Tõnis Erm, Lauri Malsroosi ja Margus Halliku näol lõpuks meeskonna, mis võib veel mitmeid häid aastaid ratta-okoondistena maailmas tegusid teha.

Talvine ja kevadine ettevalmistus

Sõltvalt veidi erinevatest taustadest, oli ka meie meeste hooajaeelne ettevalmistus veidi erinev. Endiste suusaorienteerujatena alustasid Margus ja

Liidergrupp klubi LSF auhinnavõistlusel Unikülas (ühisstart)

Tõnis hooajaks tõsiselt ettevalmistust novembri keskel koos Eesti suusaorienteerumise koondisega kolme nädala pikkuses "esimese lume laagris" polaarjõone taguses Põhja-Soome külakeses Äkäslompolos. Ehkki mõlemad mehed pidasid tänavuse aasta peaeesmärgiks ikkagi rattaorienteerumist, oli laagrist saadud hoog nii hea, et Eesti suusa-õistlustel mitte kellelegi teisele eestlaste omavahelises konkurentsivõidurõõmu maitsta ei antudki.

Eelmisel hooajal rattaorienteerumise tiitlivõistlustel kokku lausa kolm medalit võitnud Tõnis oli tänavuseks aastaks veel näljasemaks muutunud ning asus talvisel ja kevadisel perioodil treenima enneolematult suurte koormustega tõstes treeningmahtu kohati kuni 50% võrra. Tõnise ettevalmistusse kuulus tänavu esmakordselt ka kevadine pea kolme nädala pikkune põhiliselt maantee mahutreeningute suunitlusega kevadlaager koos Eesti ratturitega Hispaaniale kuuluval Mallorca saarel, mida loetakse maanteeorienteerumise paradiksiks. Kuni 30-tunniste mahtudega treeningnädalad mägisel saarel viisid mehe tema endi sõnul peaaegu ületreeningu faasi, mille järel ta kukkus paariks nädalaks auku, ent sealt välja tulles tundis olevat endale tiivad saanud.

Kui Kanadas veedetud aastate tõttu kolm hooaega rahvusvahelisest suusaorienteerumisest eemal olnud Margus lõi Soome lumelaagris talve esimesel võistlusel raskel tavarajal paremuselt teist eestlast juba rohkem kui 7 minutiga, oli selge et endine vorm ei ole kuhugi kadunud ning võib mõelda tõsiselt ka talvisele MM-ile. Ehk polnud ainult, talvekuudel jõusaali- ja rattatreeningutest täielikult loobumine vaid suusaorienteerumisele keskendumise tõttu suvehooaega silmas pidades siiski kõige õigem tegu, sest viimaste aastate võimsust tänavusel suvel enam varnast võtta polnud. Samas sai siiski talvise ettevalmistuses kopeeritud aastatetaguseid hooaegu, kus talvel sai keskendutud vaid suundsuusatamisele, mis ei takistanud aga suvel näitamast häid tulemusi ratta-õ olulistel võistlustel. Ehk oli see liiga suureks tagasiminekuks viimasel kolmel talvel raskete jõutreeningutega harjunud lihaskonnale. Samas, suusaorienteerumise MM-i viimase päeva teatesõidu avavahetuses näidatud tugev sõit (kaotus võitjale vaid 35 sekundit) ränkaskel rajal suusa-õ maailma tippude vastu andis aimu organismi väga heast funktsionaalsest seisundist, mis oleks loogiliselt võttes pidanud tavapäraselt avalduma ka suvistes rattasõitudes. Miks aga nii ei läinud, on juba omaette küsimus ning võib-olla polnudki siin niivõrd määravaks teguriks talvine ettevalmistus. Igaljuhul tundis Margus juba eelmisel talvel vahelduse vajadust ning sel talvel saigi katsetatud, kas vana süsteem toimib endiselt või mitte.

Varasemalt pikki aastaid Eesti noorte ja juunioride õ-jooksu koondisesse kuulunud Lauri, kes on suvel osalenud kahel korral nii H18 klassi Euroopa noorte meistrivõistlustel kui samuti ka kahel korral H20 klassi juunioride MM-il, pole võrreldes Marguse ja Tõnisega rattaorienteerumist siiani nii tõsiselt tippspordina võtnud ning treenis talvel pigem mitmekülgsest ja rohkem suveorienteerujale kohaselt. Ehkki Lauri võistleb jätkuvalt edasi ka orienteerumisjooksus, on ta siiski rattaorienteerumist lugenud viimastel aastatel oma prioriteediks ning ka noorte H18 ja H20 klassides aastatel 2004-06 võidetud 4 ratta-õ Eesti meistrivõistluste kuldmedalit näitavad, et sihid sel alal on Lauril siiski kogu aeg silme ees olnud. Lauri on sarnaselt Tõnisele tuntud ratta-õ radadel pigem kindla orienteerujana kui hirmkõva sõidumehe ning tema orienteerumisoskusele ei ole kindlasti kahjuks tulnud elamine ka niiõelda "orienteerumise sees", sest üliõpilasena Tartus on ta korterinaabriteks õ-jooksus maailma juunioride seas absoluutseid tippklassi tulemusi näidanud Timo ja Lauri Sild. Samuti on Lauri

kuulunud mitu aastat seiklusspordi võistkonda "Salomon X-Adventure Team", mille koosseisus on ta võitnud mitmel korral osalejaterohke seiklusspordi sarja "Xdream". Rattaorienteerumine on seiklusspordi üks aladest ning kindlasti ei ole teinud mitmekülgsed treeningud paha tema üldisele ettevalmistusele. Lauri on pidanud rattasõidu kõrval alati heaks treeningvahendiks ka rulluisutamist, mille võistlustelgi ta on jõudumööda kaasa löönud ning lisaks võistleb noormees vahel veel ka triatloniski.

Hooaja avalööök – Orienteerumisklubilubi "LSF PT" auhinnavõistlused

Kuna sõltuvalt põhjamaisest kliimast, kus me elame ning asjaolust, et Tõnis ja Margus olid talvehooaja lõpetanud alles märtsi keskel Soome suusa-õ meistrivõistlustega, siis oli aprill möödunud meestel suurte mahutreeningute tähe alla kilomeetreid kogudes. Ehkki ka lähirikides polnud ratta-õ kalender veel alanud, ei peetud siiski vajalikuks ka Lõuna-Euroopasse reisida, kus oleks küll võistelda saanud, kuid mis oleks segi ajanud vajaliku treeningrežiimi. Orienteerumisoskust sai võistluskiirusel ratta seljas taas meelde tuletatud aprilli algusest alanud Tallinna teisipäevakutel, mis on kunagi tänuväärsest ellu kutsutud just rattaorienteerujaid silmas pidades.

Ehkki puhtas mägirattasõidus sai hooaeg avatud kõigil juba palju varem nii Tallinna mägiratta kolmapäevakutel kui ka Elioni maastikurattamaratonide sarjas, oli koondistlaste tänavuseks ratta-õ hooaja avalööögiks maikuu algul orienteerumisklubi "LSF Pronoking Team" poolt korraldatud auhinnavõistlus Unikülas. Suured rattaorienteerumise fännid, Soomes arstidena töötavad Mart Pais ja Merle Rohtla, proovisid esmakordselt kätt ise võistluste korraldamises. Ei tea, kas kartuses asjaga hakkamasaamise ees või mingil muul põhjusel, kuid igatahes reklaami enne üritust eriti laialt ei juletud teha ning nii kujunes võistlus naljaga pooleks öeldult peaaegu rattaorienteerumiskoondise ametlikuks treeninguks, sest osavõtjaid oli tõsiselt vähevõitu. Arvatavasti oleks aegsama etteatamise ja rahvusvaheliste kutsete saatmisel kohale tulnud tavapäraselt ka võistlusvõimalusi otsivaid välisvõistlejaid nii põhja- kui ka lõunapoolsetest riikidest. Igaljuhul oli Mart ja ta abilised kõvasti vaeva näinud ratta-õ kaardi joonistamisel ning organiseeritud oli ka korralik auhinnalaud. Maastik oma teedevõrguga oli iseenesest rattaorienteerumiseks väga sobiv.

Esimese päeva sprindirajal kinnitas oma jätkuvat kõrget taset lühikestel distantsidel selle jõuproovi üsna suure ülekaaluga võitnud Tõnis. Võistlus ei olnud siiski täitsa ühte väravasse, sest ka Margus ja Lauri suutsid raja erinevates faasides vaheaegades liidrid olla, kuid lõpuosas tehtud suuremad vead jätsid nad konkureerima omavahel siiski vaid teisele kohale, kus Margusel õnnestus lõpuks 16 sekundiga peale jääda.

Teise päeva kahe ringiline ühisstardist tavarada pakkus põnevad vaatamängu mõningatele kohalolnud pealtvaatajatele ning suurt põnevust võistlejatele endile. Pea kogu distantsi püsis koos liidergrupp Tõnise, Marguse ja Lauri näol ning kus vahepeal figureeris ka Alar Viitmaa. Hajutus ning ka erinevates kohtades eri meeste poolt tehtud vead lubasid vahepeal ühtedel eest põgeneda, kuid jooksikud saadi siiski alati jälle kätte. Lõpplahendus võitja osas saabus mitmekilomeetri pikkusel eelviimasel etapil, millele minnes kõik kolm kanget veel koos olid. Pingeline oli närvide mäng – enne punkti teistest veidi maas olnud Lauri oli oma valikule juba ammu läinud, kui Margus ja

Tõnis ootasid punktis ikka veel üksteise valikut. Lõpuks tuiskas Margus järele Laurile ning Tõnis oma variandile. Tõnis tõdes hiljem, et ta ei saanud lihtsalt sama valikut teha, sest ei tundnud tol päeval jõudu lõpuheitluse võitmiseks. Marguse-Lauri variant töötas igaljuhul paremini ning väga head minekut tunnetanud Margusel ei olnud probleeme Laurist möödumisel ning ka otsustava vahe sisse tegemisel. Põnev oli 40 sekundit peale võitja finišeerimist heitlus teisele kohale – Tõnis ja Lauri tulid rajalt koos, kuid Lauri oli viimasel tõusul väikese vahe sisse rebinud ning märkis esimesena viimase punkti, kuid oli jätnud enne võistlust ära vaatamata finišisirge täpse kulgemise, kus siis Tõnisel õnnestus temast mööduda. Kahe päeva kokkuvõttes siiski võit Tõnisele, teine koht Margusele ning pjedestaali kolmas aste kuulus Laurile.

Eesti meistrivõistlused ja II "BikEst"

Joonas Oja peakorraldajana ja Kuno Rooba kaardi- ning rajameistrina olid suure töö ära teinud ning pakkusid teist korda toimunud 3-päevasel "BikEst-il", millest peaks kujunema Eesti ratta-o võistluste visiitkaart, suurepäraseid maastikke ja radu. Olgu veel öeldud, et Arbo Rae poolt ellukutsustud I "BikEst" toimus 2006. aastal Võru Kubijal (kus sõideti reedene sprint) ning Haanja-Vällämäe piirkonnas, kus laupäeval-pühapäeval jagati nii Eesti meistrivõistluste medaleid kui ka väärtuslikke maailma edetabeli punkte World Rankingu osavõistluste raames. Tol korral olid Eestisse tulnud umbes kümnemeheline välisriigi rattaorienteerujad, kelle seas ka mitmed maailmameistrid ja teised ala tipp tegijad. Järjekorras III "BikEst" peaks kõigi eelduste kohaselt toimuma juba järgmise aastal suve hakul koos eesti ratta-o meistrivõistlustega Saaremaal Karujärvel, täpsemalt mai viimasel nädalavahetusel.

Tänavuse "BikEst-i" I etapp - sprint sõideti Rakvere Tammikus, kus 2003. aastal oli peetud üldse kõige esimene Eesti MV rattaorienteerumises. Sprindi võitis kindlalt Tõnis, sama kindlalt oli teine Lauri ning kolmanda kohaga pidi siin leppima Margus.

Järgmisel päeval juba Eesti meistrivõistluste programmi kuulunud lühirada oli planeeritud Mõedaku metsadesse ning taas võttis järjestikuse kindla võidu suurepärase tehnilise soorituse teinud Tõnis. Kehv päev oli siin nii haigusjärgset nõrkust kurtanud Lauril kui ka kohe raja algul mitu suurt viga üksteise otsa teinud Margusel. Hõbemedal oli seega libisemas hoopis Alar Viitmaa kaela, kes kogenud orienteerujana ja usina veteran-ratturina on heal päeval ohtlik kodune konkurent ka meie koondistlastele. Laurile päästis 28 sekundiga siiski hõbeda temast 2 minutit hiljem startinud Tõnis, kes ta kinni püüdis ning korra juba ka maha jättis, aga kelle tuulde sai Lauri vahepäel juba katkenud silmsidemest tagasi õnnega pooleks ühe veidi valesti paiknenud punkti tõttu. Alarile, kes 2006. aastal kuulus ka Eesti ratta-o MM-koondisesse, aga siin kindel pronks ja taas medal üle kolme aasta. Margus oli 4.

Viimase päeva 2-ringilisel tavarajal ei olnud taas vastast väga hästi Eesti meistrivõistlusteks vormi ajastanud Tõnisele. Margus tundis end sel päeval mitte kõige paremini, kuid suutis end kokku võtta ja teha tähtsal EM-i katsevõistlusel nõrga füüsilise soorituse juures suhteliselt korraliku orienteerumissoorituse kaotades küll Tõnisele kolme, ent edestas omakorda kolmandat kohta juba nelja minutiga. Pronksmedaliga üllatas siin kõiki kogenud Erik Aibast, kes küll on aastaid rattasõitu harrastanud ning tihti ka Eesti ratta-o võistlustel osaline olnud, kuid pole varasemalt poodiumi lähedale pääsenud.

Lauri oli sel päeval täiesti liimist lahti ning väga suurte eksimuste tõttu platseerus alles viiendaks. Muide, see oli talle üldse alles esimene kord jääda ilma Eesti ratta-o meistrivõistluste medalist, sest lisaks noorte ja juunioride klassidele oli ta jõudnud eelneval kahel aastal medalivõiduni ka kõigil M21 klassi distantsidel.

"BikEst-i" kokkuvõttes ülekaalukas võit Tõnisele, heitluses teisele kohale õnnestus Margusel kokkuvõttes viimasel päeval veidi ebaõnnestunult esinenud Laurit edestada. Positiivne oli aga Eesti rattaorienteerumise meistrivõistlustel näha lisaks Erikule ka teisi o-jooksu koonisesse kuulunud mehi, kes korraliku rattavarustuse soetanuna juba ratta-o koondise põhitegijate järel lõpetanutele tõsist konkurentsi pakkusid.

Poola 3-päevasõit World Ranking etappide staatuses

Eesti meistrivõistluste järel jäi Taanis peetud Euroopa meistrivõistlusteni täpselt üks kuu. Kuna Eesti MV-ga täpselt samal ajal juhtusid olema nii WRE-etapid Moskvas, Läti ja Leedu ühised meistrivõistlused Siguldas, kui ka Soome EM-katsevõistlused Jämil, siis olid meie lähiriikides suuremad ja tähtsamad EM-i eelsed jõuproovid kõik ära peetud. Aga võistelda oli kaardivormi ja enesekindluse saavutamiseks vaja. Tõnis ja Margus pidasid nõu – variant oli minna Leedu meistrivõistluste teisele etapile Druskininkaisse, kus aga olid kavas vaid sprint ja lühirada. Lühematele distantsidele keskenduvale Tõnisele oleks see lahendus veel vastuvõetav olnud, suurvõistlustel rohkem tavaradadele panustav Margus tahtis aga enne EM-i kindlasti veel ka oma lemmik distsipliinis võistelda.

Nii leiti lahendus, kus uut korterit ümber ehitanud Tõnis jäi ajapuudusele viidates hoopis koju võisteldes nädalavahetusel Tallinna Rattamaratonil Kõrvemaal ning Margus suundus Poola WRE-etappidele hoopis koos kahe juunioride MM-iks valmistuva noorsportlase Taanile Toomingu ning Marek Karmiga. Poola World Rankingu etapid kui lähimad Euroopa võistlused on meil viimasel viiel aastal ikka kavas olnud – ehkki sõit sinna on üsna pikk, ei võta see aega rohkem kui päeva ning saadud tugevakonkurentsilised võistlused on meie arust end ära tasunud. Sel aastal oli aga Poola võistlustega veidi teine lugu – nimelt peeti tänavu Poola 3-päevasõit maha juba Saksamaa piirilähedase Barlineki linna ümbruses. Kuna aga võistelda oli siiski hädasti vaja, võeti pikk reis lõpuks ikkagi ette, mis aga tegelikkuses kujunes oodatust veelgi pikemaks, aeglasemaks ja kurnavamaks, mis oli osaliselt tingitud ka asjaolust, et kuna noortel

Eestlased medalitega Poola 3-päeva sõidu autasustamisel

/ Poola võistluse kaarti vaata lk. 39

jubilbasid veel ei ole, tuli Margusel kõik päevad üksi autoroolis olla.

Kolmanda sõidupäeva pealelõunal, napilt tund aega enne **sprintivõistluse** starti, jõuti lõpuks kohale. Nagu kiuste, startis autojuht Margus 1. minutil ning ei tea, kas pikk autosõit oli jalgadest mõjunud veel rohkem peale, igatahes oskas Margus teha ühes segases piirkonnas suure vea, mis ei lubanud kõrgemat kaheksandast kohast. Samas oleks võinud koht olla ka oluliselt kehvem, kui mitmed konkurendid poleks sama piirkonda täpselt samuti kamminud.

Õnneks sel päeval väärtuslikke maailma edetabeli punkte ei jaotatud. Poisid sõitsid aga hästi - Taaniel võitis juunioride klassis itaallase ees ning Marek lõpetas 3. kohaga, edestades seejuures samuti kõiki tugevaid poolakaid. Kusjuures Taaniel oleks vanuse poolest võinud võistelda veel M17 klassis, kuid juunioride MM-iks valmistudes otsustas ta ikkagi osaleda M20 vanuseklassis.

Esimesel tõsisel võistluspäeval oli kavas Marguse lemmikdistsants **tavarada**, mida tavaliselt Poola WRE-etappidel on sõidetud veel ühisstardist. Olgu öeldud, et seekord lähtuti rajale siiski eraldistardist. Suhteliselt korralik sõit andis 4. koha. Kokkuvõttes võib öelda, et oli võimalik tol päeval ka võita, ent seda ainult orienteerumistehniliselt puhta sõidu korral. Veidi ärevaks tegi ka asjaolu, et füüsiliselt oli raja viimane kolmandik Margusel nõrk, mis on tavaliselt just tema trump olnud, kuid see sai kantud siiski pikast autosõidust tingitud väsimuse arvele.

Juunioride MM-iks valmistuvad poisid näitasi taas tublit sõitu M20 klassis. Sel kevadel ühel mägiratta päevakul Tõnisele vaid 10 sekundiga kaotanud Taaniel edestas teise koha saanud poolakat suurelt ning võitis kindla võidu. Esmakordselt Poolas võistelnud Marek tegi ka enda kohta korraliku sõidu, saades auhinnalise kolmanda koha. Marek kurtis ainult väikest ajakadu pikkadel osavust ja jõhkruks nõudnud savi-pori märgadel laskumistel. Igatahes said poisid õhtul uhkelt laval auhindade järel käia.

Viimasel päeval kavas olnud **keskdistsants** sõideti lausvihma sajus. Orienteerumistehniliselt oli tegu suhteliselt lihtsa, ent füüsiliselt ja sõidutehniliselt kindlasti tänavustest Poola võistlustest kõige nõudlikuma rajaga. Margus rikkus oma sõidu ära juba stardist 90 kraadi valesi välja sõites, ent veast aru saades võttis end kokku ja pingutas ilma suuremate eksimusteta lõpuni.

Mingi väsimus ja nõrkus oli siiski juba kurnavast reisist ja külmast ilmast kontides, nii et füüsiline minek ei olnud sel päeval parimate päevade tasemel ning kaotust kogunes võitjale üllatavalt palju. Suhteliselt korralik o-tehniline sõit andis siinkohal siiski taas 4. tagajärje.

Ka poistel oli seekord veidi kehvem päev - juba kerge haigusvirma käes vaevelnud Taaniel kurtis samuti kergelt jõuetust ning pidi leppima teise kohaga kaotades itaallasele üsna selgelt. Pigem o-tehniliselt tugeval Marekil polnud samuti füüsiliselt nõudlikul rajal nii hea minek ja tal tuli viimasel päeval leppida 5. kohaga.

Kuigi igal võistluspäeval eraldi Margus poodiumile ei jõudnudki, siis seda magusam oli suuta Poola 3-päevasõidu **kokkuvõttes** võistlused siiski pronksise autasuga lõpetada. Teised kaasvõistlejad olid lihtsalt ebastabiilsemad olnud. Kindla võidu võttis kodumail võistelnud tänavune juunioride maailmameister ja täiskasvanute MM-sprindi 12. mees poolakas Maciej Gromadka. Teisena lõpetas kolme päeva kokkuvõttes pikki aastaid maailma suusaorienteerumise eliiti kuulunud tšehh Jan Lauerma, kellel on eelmisest aastast ettenäidata

siiski ka ratta-o tiitlivõistluste medal.

M20 klassis võisid meie poisid lõputseremoonial hoolimata viimase päeva väikesest tagasilöögist siiski uhked olla - Taaniel võitis kolme päeva kokkuvõttes suure ülekaaluga itaallase Marco Guizzardi ees ning Marek lõpetas võistlused Margusega sarnaselt kolmanda kohaga juunioride seas.

Korraldajad üllatasid võistlejaid sellega, et kõik kolm päeva toimusid eri kaartidel, mis näitab suurte ressursside olemasolu. Aga rattaorienteerumine elab Poolas hästi, võistlusi ja võistlejaid on, käib ka vilgas noortetöö, mis on juba esimesi vilju kandnud.

Ent kogu reisi pingeline ajakava – kokku läbisime autoga pea 3500 km, mistõttu ka igaäine unehulk polnud just kõige suurem (ehkki püüdsime vähemalt 8 tundi ikka iga öö pikali olla) ning külmus ja märjas aset leidnud viimased võistluspäevad jätsid igatahes jälje meie meeste tervisele. Kõigepealt haigestus tagasisõidul Taanile, kes tervenenes mõne päevaga, ning lõpuks kojulõudnuna ka Margus, kelle paranemine ligi 39-kraadisest palavikust ja külmetusest võttis pea terve nädala.

Tagant järgi on muidugi lihtne tark olla ja öelda, et see võistlusreis oli liiga kurnav, kuid võistlusi oli meil vaja ning isegi palju pikemaid autoreise oleme ennemgi teinud.

Igaljuhul jäi Margusel peale tervenemist vormi taastamiseks EM-võistlusteks aega siiski vaid napp nädal, millest aga nii tõsise haiguse järel ei piisanud kuidagi. EM-distsantsidel saavutatud individuaalkohad 47. (sprint) ja 52. (lühirada) iseloomustavad hästi toonast minekut. Tavarada lõppes seejuures EM-il lisaks Tõnisele veel ka Margusel kummipurunemisega, mis aga lõppkokkuvõttes oli võib-olla väga hea, sest nii jäi meestel ehk veidi rohkem teravust jalgadesse järgmisena kavas olnud teatesõiduks, kus teadupärast tehti ajalugu ning võideti hõbedased medalid. Nii, et lõpetame selle peatüki tõdemusega, et elus võib ühe päeva õnnetus teisel päeval hoopis õnneks pöörduda...

Loo teine pool ilmub järgmises, selle aasta viimasel "Orienteerujas".

Margus Hallik

Väljavõtted treeningpäevikutest

Lumelaager (Ylläs, Soome)
Margus (November-detsember 2008)
Laagri kestus: kokku 20 päeva
Treeningpäevi 18 / treeningkordi 30
Treeningmaht kokku: 57.05. (765km)

Kevadlaager (Mallorca, Hispaania)
Tõnis (Märts-aprill 2009)
Laagri kestus: kokku 17 päeva
Treeningpäevi 17 / treeningkordi 23
Treeningmaht kokku: 62.08. (1507km)

Periood – laagri esimene nädal

16.11. H: Suusat 2.05.(V) 26km
Ö: Jooks 0.45. 9km
17.11. H: Suusat 2.27.(V) 35km
Ö: Suusat 1.34.(K) 22km
18.11. H: Suusat 2.35.(K) 31km
Ö: Suusat 1.37.(V) 22km
19.11. H: Suusat 1.33.(V) 12km
20.11. Ö: Suusat 2.24.(V) 35km
21.11. H: Suusat 2.15.(V) 31km
Ö: Suusat 1.45.(K) 24km
22.11. H: Suusat 3.31.(V) 50km

Periood – laagri teine nädal

01.04. H: Maanteeratas 3.40. 100km
02.04. H: Maanteeratas 4.16. 120km
03.04. H: Maanteeratas 3.21. 100km
Ö: Jooks 1.18. 13km
04.04. H: Matk 3.30. 25km
05.04. H: Maanteeratas 7.30. 184km
06.04. H: Maanteeratas 1.35. 29km
07.04. H: Maanteeratas 3.56. 108km
Ö: Jooks 0.26. 4km

KOKKU: 22.31. 297km

KOKKU: 29.32. 683km

Vasakult Carolyn Jackson, keskel tema poeg Adrian Jackson - 2x maailmameister 2009. a. (varem on ka olnud!) ja võistkonna treener Kay Haarsma.

Austraalia

Küsimustele vastasid Austraalia o-koondise treener Kay Haarsma ja Austraalia orienteerumislüüdi tegevjuht John Harding. Tõlkis Timo Sild.

Kui populaarne on orienteerumine Austraalias? Mis on Austraalia populaarseim spordiala?

Orienteerumine on Austraalias üsna vähe harrastatav spordiala. Orienteerumisega tegeldakse kõikjal Austraalias, kaasa arvatud Darwini lähedal Northern Territorys. Kõigis osariikides on kalendrid tihedad, üritusi korraldatakse pea igal nädalavahetusel. New South Wales, Victoria ja Australian Capital Territory on suurima elanikearvuga piirkonnad ning sealsetel üritustel on ka rohkem osavõtjaid. Austraallastele meeldivad rohkem traditsioonilised spordi-alad. Naiste seas on populaarsemad netball, ujumine ja tantsimine. Meeste seas on populaarsed spordialad Austraalia jalgpall, ragbi, jalgpall, kriket ja tennis.

Kas Austraalia orienteerumise föderatsioon saab riigitoetust? Mis põhimõttel toetusi jagatakse?

Austraalia orienteerumise föderatsioon saab toetust Austraalia spordikomisjonilt (*Australian Sports Commission*), mis on riiklikul tasemel

peamine spordiga tegelev organ. Toetuse abil makstakse palka riiklikul tasemel orienteerumisel korraldajatele, saadetakse rahvusvõistkond MMile ja treeninglaagritesse.

Kõige rohkem raha saavad riigi poolt aga olümpiaalad. Igal osariigil (*South Australia, Victoria jne*) on ka eraldi spordiga tegelevad asutused, millest mõned jagavad raha osariigi orienteerumisorganisatsioonidele – tavaliselt kujutab see endast reisiraha heade tulemustega sportlastele. Victoria osariigis ei peeta orienteerumist väga tähtsaks spordialaks, seepärast Adrian Jackson (ratta-o) ja Kathryn Ewels (jooks) osariigilt toetust ei saa.

Kui palju orienteerumisklubisid on Austraalias? Kui aktiivsed on klubid?

Austraalias on umbes 55 orienteerumisklubi. Kõik korraldavad aktiivselt orienteerumise üritusi. Enamik klubidest on aktiivsemad sügisest kevadeni, korraldades sellel perioodil võistlusi umbes iga 4-6 nädala tagant. Suvel korral-

davad mõned klubid suurtemates linnades pargiorienteerumise üritusi, tavaliselt samuti iga 4-6 nädala tagant. Klubitreeningute hulk sõltub klubi suuruselt ja treenerite olemasolust.

Klubitreeninguid korraldatakse rohkem, kui lähenemas on tähtsamad võistlused.

Kuidas on korraldatud laste suunatud orienteerumise tegevus?

Kooliga seotud treeninguid ja võistlusi korraldavad tavaliselt vabatahtlikud. Enamik koole võtab osa koolidevahelistest võistlustest eri spordialadel, seda kas nädala sees pärastlõunati või laupäevahommikuti. Maastikele sõitmise vajadus teeb koolidevaheliste orienteerumise võistluste korraldamise raskeks. Ideaalis võiks ju koolis olla õpetaja, kes õhutab lapse orienteeruma, kes omakorda äratub huvi ka oma vanemates.

Iga osariik korraldab aastas ka koolide meistrivõistlusi. Victoria osariigis toimub aastas mitu meistrivõistlust nii põhi- kui ka keskkooli-

Pindala: 7 704 366 km²
Rahvaarv (2006): 20 750 100
Rahvastiku tihedus: 2,8 in/km²
Riigikord: konstitutsiooniline monarhia
Pealinn: Canberra
Haldusjaotus: 6 osariiki ja 2 territooriumi
Riigipea: Kuninganna Elisabeth II
Iseseisvus: 1. jaanuar 1901
Riigikeel: inglise keel
Rahaühik: Austraalia dollar (AUD)
Rahvuspäeva: Austraalia päev (26. jaanuar)
Riigihümn: Advance Australia Fair
Ajavöönd: maailmaaeg +8 kuni +11
Tippdomeen: .au
ROK-i kood: AUS
Telefonikood: 61

le. South Australias korraldatakse individuaalseid meistrivõistlusi põhi- ja keskkooli kõigile klassidele ning meistrivõistlusi teateorienteerumises. Enamikes osariikides üritatakse koolivõistlustelt värvata uusi huvilisi, neid kutsutakse treeningutele ning nädalavahetuse/koolivaheaja talendilaagritesse.

Kes orienteerumisega tegelema hakkavad, saavad ühtlasi ka osariigi noortekoondisse, parimad võivad joosta Austraalia koolide meistrivõistlustel, mida korraldab haridusministeriumi koolispordiga tegelev allüksus (*education department school sport system*).

Austraalia koolide meistrivõistlustest võtavad osa 16liikmelised võistkonnad (4 poissi ja 4 tüdrukut alla 15 eluaasta ning 4 poissi ja 4 tüdrukut üle 15 eluaasta). Tavaliselt toimuvad Austraalia koolide meistrivõistlused septembris suurema o-kaarnevali (o-carnival) raames. Esimesel nädalavahetusel võisteldakse osariigi meistrivõistlustel, nädala sees toimuvad Austraalia koolide meistrivõistlused individuaaldistantsil ja teates, järgneval nädalavahetusel osaletakse aga juba Austraalia meistrivõistlustel – programm on tõsine! O-kaarnevalid pakuvad noortele palju kogemusi ning suhtlemisvõimalust eakaaslastega.

Ühe orienteeruja areng ideaalis näeks välja nõnda: koolidevaheline võistlus – osariigi koolide meistrivõistlused – osariigi noortekoondis – Austraalia koolide meistrivõistlused – riigi noortekoondis – Austraalia vs Uus-Meremaa võistluse noortekoondis – JWOCi koondis – riigi eliitkoondis – Austraalia vs Uus-Meremaa võistluse eliitkoondis – MMi koondis.

Kas Austraalias korraldatakse tööpäeva õhtuti väiksemaid orienteerumisüritusi (nagu Eestis)?

Orienteerumisüritusi metsas (*o-bush events*) korraldatakse tavaliselt pühapäeviti märtsist novembrini. Enamikes osariikides korraldatakse suviti reedeõhtuseid pargi- ja linnaorienteerumisüritusi. Paljudes osariikides toimub üritusi ka nädala sees, mõned neist on mõeldud peamiselt pensionäridele, teised jälle kõigile, kuna toimuvad õhtuti. Australian Capital Territorys asuvas Canberras on palju haljasalaid, mis teeb nädalasiseste ürituste korraldamise kergemaks. Victoria osariigis korraldatakse Melbourne'is õhtuseid üritusi esmaspäeval, teisipäeval, kolmapäeval ja neljapäeval. Tavaliselt toimuvad need lihtsate tänavakaartidega ning kasutatakse ühisstarti – üritused on väga populaarsed ning paljud osalejad on jooksjad, kes metsa ei satugi.

Kui populaarsed on Austraalias suusa- ja ratta-o?

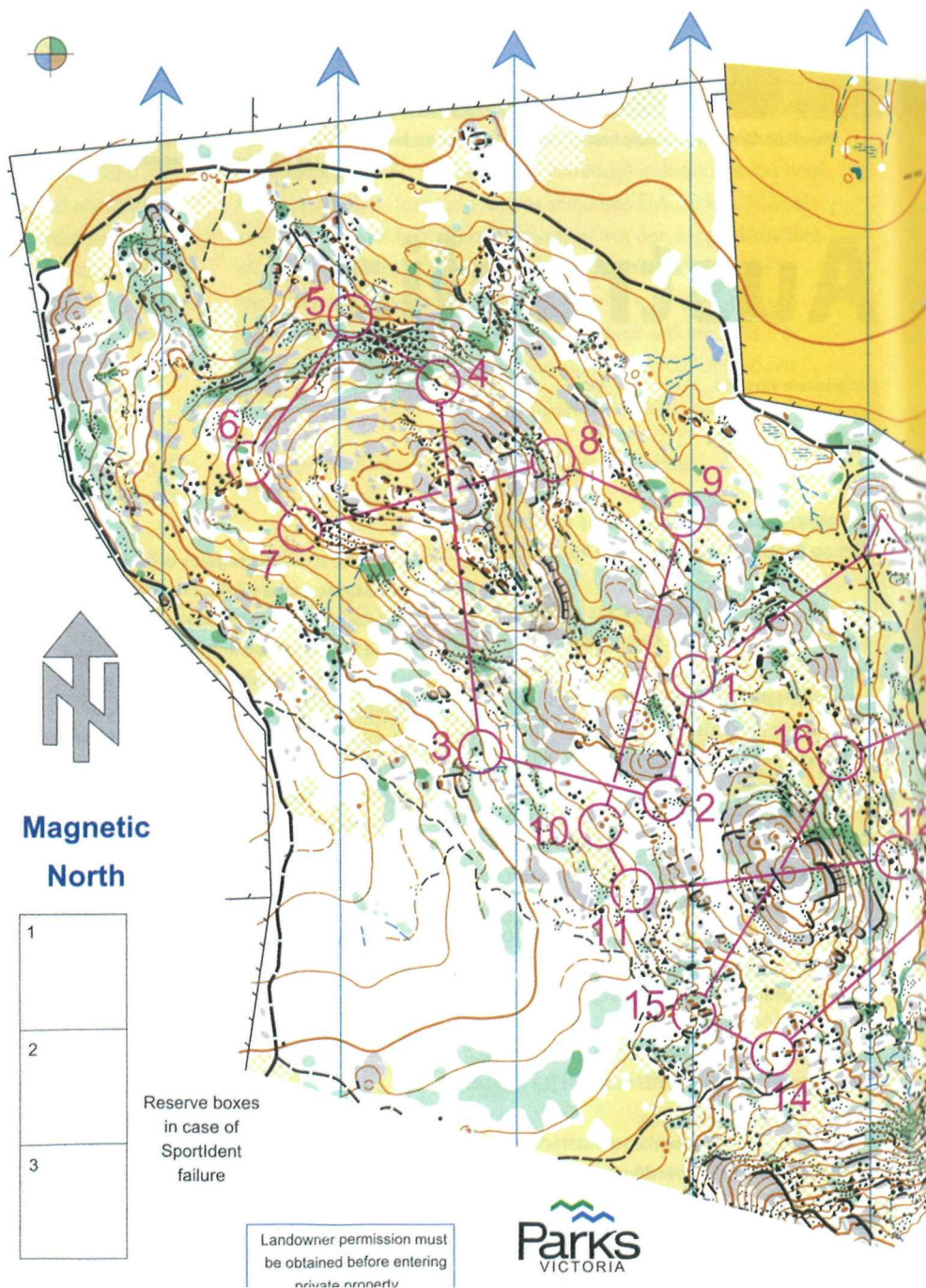
Meil oli 1-3 suusa-õ võistlust aastas Melbourne'i lähedal, kuid neid enam ei korraldata. Suusatamiseks sobivad piirkonnad

asuvad peamiselt asustusaladest kaugel – suured vahemaad on Austraalias tihtipeale probleemiks. Suusahooaeg on pealegi väga lühike, vaid 6-8 nädalat.

Rattaorienteerumist korraldatakse kõigis osariikides, kõige rohkem osavõtjaid on New South Walesis ja Victorias. Maastikurattasõit on Austraalias väga populaarne, kuid kahjuks pole me suutnud väga paljusid maastikurattasõitjaid ratta-õ juurde meelitada. Austraalia ratta-õ meistrivõistlustest võtab tavaliselt osa 130-150 inimest – rattaga reisimine on tülikas. Alustasime just karikasarjaga, mis võtab arvesse 3 nädalavahetuse võistlused (*3 weekend national league*), et parimatele regulaarsemalt võistlusi pakkuda.

Tavaorienteerujatel on juba mõnda aega karikasari, mis võtab arvesse 5 nädalavahetuse võistlused (*5 weekend national league*).

Mitu orienteerumisvõistlust Austraalias aasta

jooksul korraldatakse? Millised neist on kõige populaarsemad? Kui palju osavõtjaid on suurematel võistlustel?

Igal aastal toimub Austraalias kokku umbes 1200 orienteerumisvõistlust. Kõige populaarsemad võistlused on *Easter 4-Days* aprilli algul ja 9päevane *Australian Championship Carnival* septembri lõpus – mõlemast võtab osa 800-1200 võistlejat. Põhimõtteliselt korraldatakse neid võistlusi igal aastal uues osariigis, Victoria, Australian Capital Territory ja New South Wales teevad seda aga oma keske asukoha tõttu siiski veidike tihedamini, kui teised osariigid.

Kas teil on ka suuremaid piirkondlikke võistlusi, nagu meil on näiteks Balti meistri-

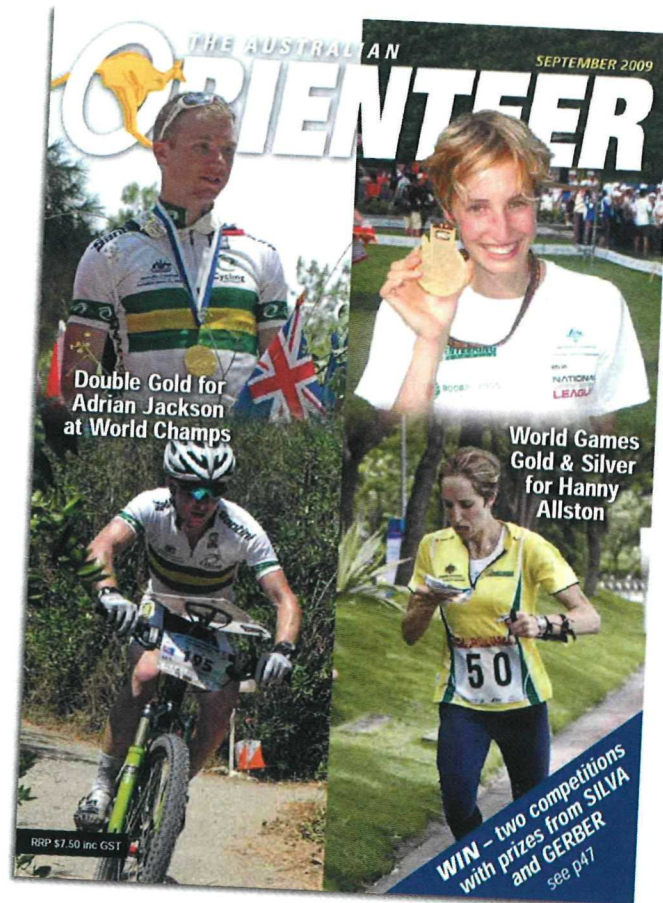

võistlused?

Meil on regulaarsed võistlused Austraalia ja Uus-Meremaa vahel nii tavaorienteerumises kui ka rattaorienteerumises. Võistluste nimi on *Australia vs New Zealand challenge*. Küllastajariik määrab võistlusklassid.

Mitu uut kaarti aastas joonistatakse Austraalias keskmiselt?

Uute kaartide kohta korralik andmestik puudub, osalt sõltub see juba sellest, kuidas me uut kaarti defineerime. Kas ulatuslik ülejoonis on uus kaart? Kas väga suur kaart, mille saab korraldada 2-3 suuremat üritust (nt põhja-, lõuna- ja idaosas), on vaid üks kaart? Kas väikseid koolikaarte ja parkide kaarte peaks andmetes arvestama? Austraalias on 6 osariiki ja 2 territooriumit, neis korraldatakse igal aastal erinevates orienteerumisdistsipliinides meistrivõistlusi, mille jaoks kasutatakse uusi/uuendatud

kaarte. Sarnaselt kasutatakse Austraalia meistrivõistlustel 6-10 uut/uuendatud kaarti. Tõenäoliselt joonistatakse igas osariigis/territooriumil aastas 3-10 uut metsakaarti ja mõned sprindikaardid.

Kes on Austraalia parimad meesorienteerurid, kes parimad naisorienteerurid? Mis on Austraalia orienteerujate parim tulemus MMil?

Naistest Hanny Allston (juunioride MMidelt kuld, hõbe ja pronks; täiskasvanute MMilt kuld; maailmamängudelt kuld), Kathryn Ewels (MMi sprindi 5. koht 2009. aastal), Vanessa Round (juunioride MMi 6. koht 2007. aastal). Meestest Grant Bluett (maailmamängude kuld, MMi 8. koht sprindis 2003. aastal), Troy de Haas (juunioride MMi pronks 1990. aastal, MMi 7. koht sprindis 2005. aastal), Simon Uppill (juunioride MMi 4. koht 2007. aastal).

Kas teil kehtivad tulevaste suurvõistluste maastike suhtes kindlad reeglid? Kas te sulete näiteks 5 aastat enne Austraalia meistrivõistlusi võistlusmaastiku?

Meistrivõistluste korraldaja määratakse mitu aastat enne võistluste toimumist, tavaliselt kehtestab korraldaja keeluala vähemalt aasta enne meistrivõistluste toimumist. Keelualade kehtestamine on rattaorienteerumise puhul raskem, kuna

võistlusteks sobivaid piirkondi on vähem.

Kas Austraalias kehtib igaiühedus või on maastikule minemiseks vaja maavaldaja luba?

Austraalias igaiühedus ei kehti, enamasti kuulub maa eraomanikele. Jookseme ka männiistandustes ja rahvusparkides, kuhu inimesed võivad minna igal ajal, kuigi mõnikord küsitakse sissepääsu eest tasu.

Parimad maastikud ei asu aga üldse suurte linnade lähedal ja probleemiks on pigem autosõidule kuluv aeg ning ühistranspordi kasutamise võimaluse puudumine.

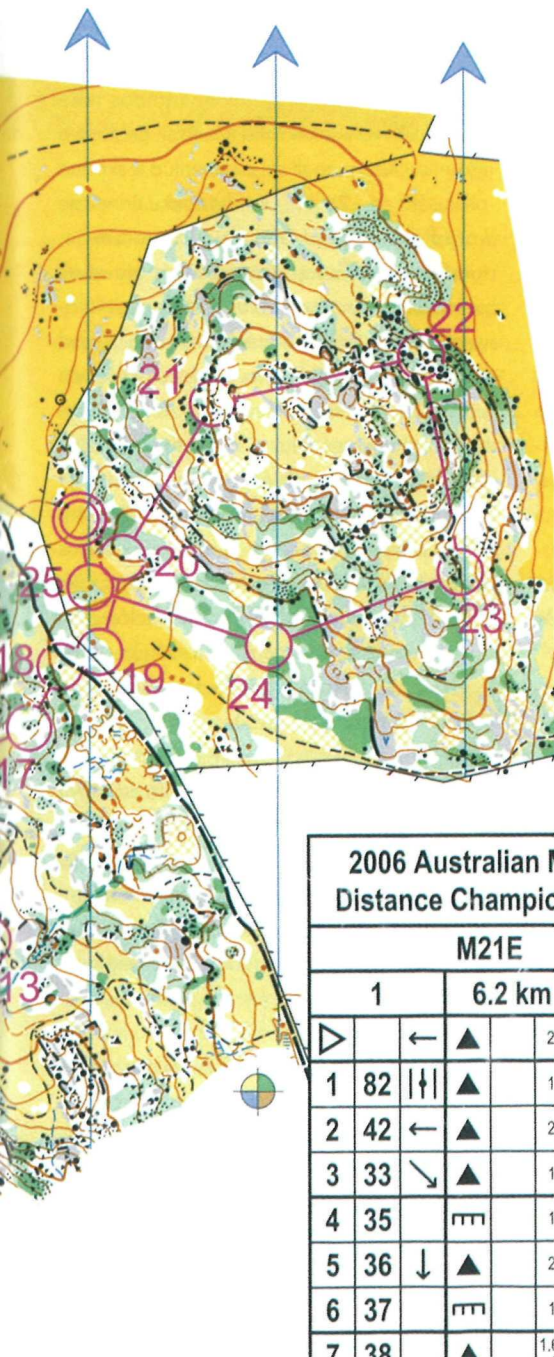
Kas teil on oma orienteerumisajakiri või orienteerumisalane võrguväljaanne?

Enamikes osariikides saadetakse orienteerujatele igal nädalal Interneti teel infot tulevaste ürituste kohta, Austraalia orienteerumisföderatsioon väljastab võrguinfort harvemini.

Kui palju teavad Austraalia orienteerurid Eestist ja Eesti orienteerumisest?

Väga vähe. Tuntakse ehk mõnda eestlast, kes on Austraalias orienteerumises või rogainis võistelnud. South Australia orienteerurid tunnevad eestlasi paremini, kuna nende juures on kaks Eesti poissi (Sander Vaher ja Timo Sild) vahetusõpilastena elanud.

Küsis Maret Vaher

Proovin käesolevas kirjutises anda huvilistele lühikese ülevaate, kuidas valmistusime 24 tunni rogaini Euroopa meistrivõistlusteks ja millistele asjaoludele pöörasime võistkonnaga Skm! tähelepanu hea tulemuse saavutamiseks. Võistlus oli meile ja mitmetele teistele eestlastele edukas. Kindlasti ei ole need soovitusel üheselt üle kantavad ja õige lahendus kõikidele, kuid teatavaid tähelepanekuid võimaldab siiski teha. Sellise pikkusega kestvusspordis on kogemusteta esimesel katsel hea tulemuse saavutamine väga suur erand või nõrga konkurentsi indikaator. Kuna ala on üsnagi ebamugav satub paremate hulka väga harva alla 25 aasta vanuseid sportlasi. Rogaini kõitvust on raske põhjendada ja selle nautima õppimiseks ei piisa esimesest katselt.

Silver Eensaar

Valmistumine käesoleva aasta augustis Soome Ylläsel peetud 24h rogaini Euroopa meistrivõistlusteks oli üsna põhjalik. Karulas 2008. a. toimunud 24h rogain oli meile Rainiga esimene katsetus. Oleme mõlemad liikumas orienteerumisradadel järjest enam seiklusspordi poole ja rogain jääbki kusagile nende kahe distsipliini vahele.

Karula võistlust analüüsid selgusid meie soorituse kitsaskohad, millele õigele lahendamisele tuli parema tulemuse nimel keskenduda. Motivatsiooni EMI jaoks tekitas eelkõige napp allajäämine parematele Karulas ja teadmine, et parema valmisolekuga suudame teha oluliselt parema soorituse. Laias laastus on eduka rogaini eeldused: 1) füüsiline treenitus; 2) planeering ja planeerimiseks valmis olek; 3) läbi proovitud varustus; 4) toitumine ja joomine; 5) võistkonna sisene ülesannete jaotus ja omavaheline suhtlemine.

Füüsiline treenitus, varustuse läbiproovimine ja toitumise lahenduse leidmine on kõik pikad protsessid, mis vajavad lisaks aastate pikkusele tavalisele regulaarsele treenimisele ka korduvaid pikki võistlusi. Meie läbisime enne rogaini EMI koos kolm 24 tunnist seiklusvõistlust, mis aitasid ennast ja varustust paremini tundma õppida ning harjuda pika võistluse stressiga. Viimase seiklusvõistluse võtsime teadlikult

juunikuus ette Lapimaal Pellos, et tutvuda maastikutüübiga.

Valmistudes mõtlesime läbi kogu tegevuse enne võistlust ja selle ajal. Võrreldes Karulaga panime erilist rõhku planeerimisele. Hankisin kaardialused planeerimiseks, eri värvi pliiatsid, kurvimeetri, kaardi kiletamise vahendid, teibid jne. Kuigi planeerimiseks oli võistluseelselt aega tervelt 3 tundi, oli ka ette teada, et ajast tuleb alati puudu. Kuna punktideta kaart oli juba eelmisel päeval väljas olnud, olime õhtul piiritlenud internetist trükitud kaardil võistlusalala ja kandnud sellele ca 60 punkti, et juba leida võimalikku planeeringut. Meie enda pandud punktid olid hulga raskemates kohtades, kui pärisvõistlusel – nt. mäetipud. Üritasime mõelda ringe ühte- ja teistpidi, sisemiste ja välimiste ringidega jne.

Karula MMil oli viga, et planeerisime teadmatusel ülejätkäiva distantsi ja pidime selle tõttu hakkama võistluse käigus kallistest punktidest loobuma. Seekord lähtusime põhimõttest teha planeering vastavalt oma füüsilistele võimetele ja maastikutüübile 5-5,5 linnulennulist km tunnis. See põhines Karula MMi ja Lapi seiklusvõistluse jalgsietappidel. Tegelik liikumiskiirus on eri maastikuosadel 10-4 km tunnis, kuid pausid ja vead on teinud meie jaoks 24 tunni jooksul keskmiseks liikumiskiiruseks umbes 5-5,5 km/h.

Eelmisel õhtul tegime kerge treeningu modeli kaardiga. Katsetasime suuna- ja sama kõrguse hoidmist ning veendusime, et mets on üsna sarnane varem Lapimaal kogetule. Õhtul võtsime kerge sauna ja tegime pisut analüüsi internetist trükitud kaardil.

Planeerimiseks oli aega ca 2,5 h. St. kaardid saime kätte 3 tundi enne starti. Istusime lava taha ja hakkasime eri variante läbi mõtlema. Alguses jooni väga palju ei tõmmanud.

Kuidas olla edukas 24 tunni kestusvõistluses

Rogainil tuleb võimalikult proovida planeerida punktide vahelised liikumised mööda jooksmist võimaldavat pinda ja joonorientiire. Kaardi ülemise ja alumise osa punktide ühendamine oli lihtsam, keeruline oli keskmise osa lahendus. Kuna kaart oli ülevalt alla pikem kui paremalt vasakule ja keskus asus kaardi keskel, jõudsime seisukohale, et rajale suundumine ja saabumine peaks toimuma ida- või läänesuunas. Erinevaid variante kaaludes jõudsime lõpuks lahenduseni, kus tegime väikese sisemise ringi ja siis suundusime paremale (itta) suurele ringile vastupäeva. Planeeritult jätsime ära üsna palju sisemisi punkte, mis võimaldas teha võimalikult vähe sik-sakilist liikumist. Eeldatava liikumiskiiruse pinnalt sai planeeritud teekonna pikkuseks ca 125 km. Liitsime kokku erinevate kaardi osade punkte ja kõige otstarbekam tundus loobuda keskusest edelas olevatest punktidest, kuna need olid teistest pisut kaugemal ja andsid summas vähem kui teised alad. Põhimõtteliselt võiks öiseks ajaks jääda võimalikult lihtne maastikuosa. Kuna oleme kogenud navigeerijad, ei käsitletud me seda põhimõtet kategoorilisena ja lõpuks jäi meile ööseks ka väga tehnilist maastikku. Üldjoontes olime planeeringuga rahul, kuna see tundus olevat meile võimete kohasele jooksudistantsile 120-135 km üsna optimaalne. Raja lõpuosa lahenduse jätsime pisut lahtiseks, mille kavatsesime lahendada võistluse käigus.

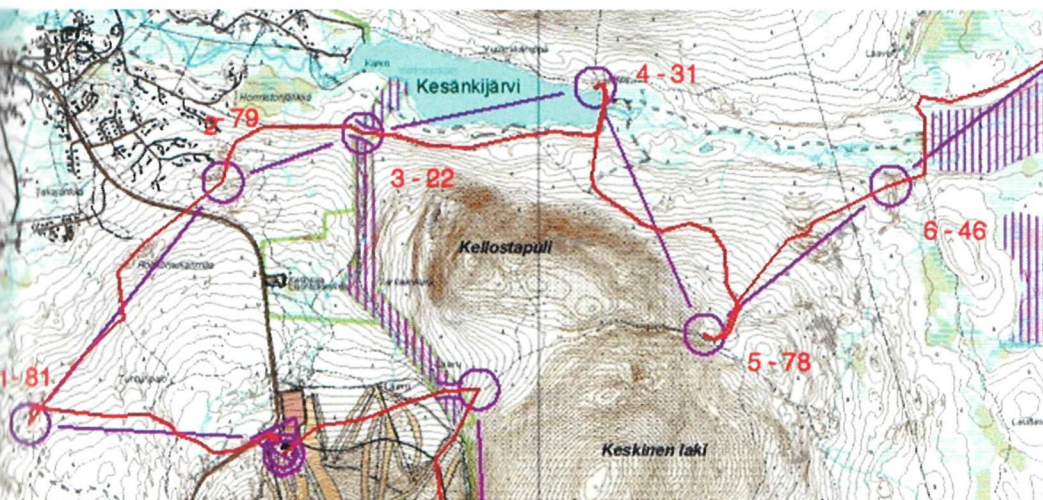
Nagu alati, sai aeg otsa ja starti jõudmiseks pidime ikkagi viimaste ettevalmistustega kiirustama. Üks nüanss, millele oleks võinud rohkem tähelepanu pöörata, oli planeerimise aegne söömine ja joomine energiarude kogumiseks.

Eduka rogaini üheks oluliseks eelduseks on ühtlane ja pidev liikumine. Stardist tuleb kohe emotsioonid maha suruda ja valida ühtlane ja jätkuvarusid hoidev tempo. Konkurentide kiirem jooksusamm võib alguses tunduda raskesti talutav, kuid rogainis eralduvad terad sõkaldest

**Eduka rogaini
üheks oluliseks
eelduseks on
ühtlane ja pidev
liikumine**

enteerumises ehk Rogainis

pärast 15 tundi.

Võistluse käigust. Esimese punktiga tegime kohe ca minutilise vea, kui kaldusime suunaga pisut paremale. Leidsime ka seal sarnaseid objekte punkti objektiga. Nii sai kohe alguses selgeks, et nalja orienteerumisega ei ole. Rogaini kaart on suure mõõtkavaga ja tuleb olla piisavalt paindlik selle tõlgendamisel. Kõik objektid ei ole kaardil ja võivad maastikul olla oodatust suuremad või väiksemad. Võistkonna sisene ülesannete jaotus on rogainil samuti tähtis. Alati peab olema selge, kes loeb kaarti. Parim variant on, et kõik liikmed loevad kaarti. Kui keegi hakkab tegelema millegi muuga nt. kotist süüa otsima või sööma ja ei saa kaarti lugeda, tuleks sellest võistkonnakaaslastele teada anda. See aitab vältida vigu. Samuti peaksid kaaslased üksteist ergutama, tundma huvi üksteise füüsilise seisundi suhtes ja tuletama meelde joomise ja söömise vajalikkust.

Yllasel on pandud matkaradadele suurt rõhku ja rajatud ka kümneid kilomeetreid laudteid. Laudteed kujunesidki minu lemmikjooksuradadeks. Seal sai hoida väga madalat sammu, pinnas oli kergelt vetruv ja jooks edenes hästi. Üks küsimus planeeringu juures on ka kõrguste vahed. Kuna meie võistkond ei ole selles osas väga kogunud ei oska midagi õpetlikku selle kohta öelda. Põhimõte võiks olla, et tõusu võimalikult vältida. Suuremate mägede puhul võib pikk lauge distants kaaluda üles lühikese

suure kõrguste vahega distantsi, kuid see ei tarvitse nii olla. Ylläse kaardipilt oli tõusude osas 5 meetrise kõrgusjoone tõttu üsna jube, kuid tegelikkuses olid paljud tõusud isegi joostavad.

Ylläsel oli rajameister millegipärast märkinud keeluladena enamuse suuri lagedaid rabaa-lasid. Kas mõte oli muuta rada keerukamaks või kaitsta õrna rabapinnast, ei tea.

7sse, esimesse 9sesse punkti suundudes sai selgeks, et kaardil katkendlike joontega tähistatud lumesaanirajad on liikumiseks head. Tundub, et neid kasutatakse vähesel määral ka matkamiseks. Eelinfos oli saaniradade info olnud vastuoluline. Osad neist olid kirjeldatud kui vesised ja läbimatu. Seiklusvõistlustel on selgeks saanud, et sellist asja, nagu läbimatu koht ei ole praktiliselt olemas, küsimus on pigem läbimise otstarbekuses. Pikal võistlusel saab ja tuleb maastiku eripärade selgumisel teha planeeringus korrektiive. Käesoleval juhul saime käsitleda saaniradade head läbitavust julgustava ja kaasaaitava asjaoluna.

Füüsilisel ma ennast võistluse algaasis kõige paremini ei tundnud, ilm oli soe ja pea tundus paks. Higistasin kõvasti, mis tähendas suurt vedelikukaotust. Söömisega olime alustanud kohe esimesest tunnist. Süüa tuleks igal tunnil ja juua pidevalt väikestes kogustes. Kuna joomiskmine ei ole rogainil intensiivne, võib rajale

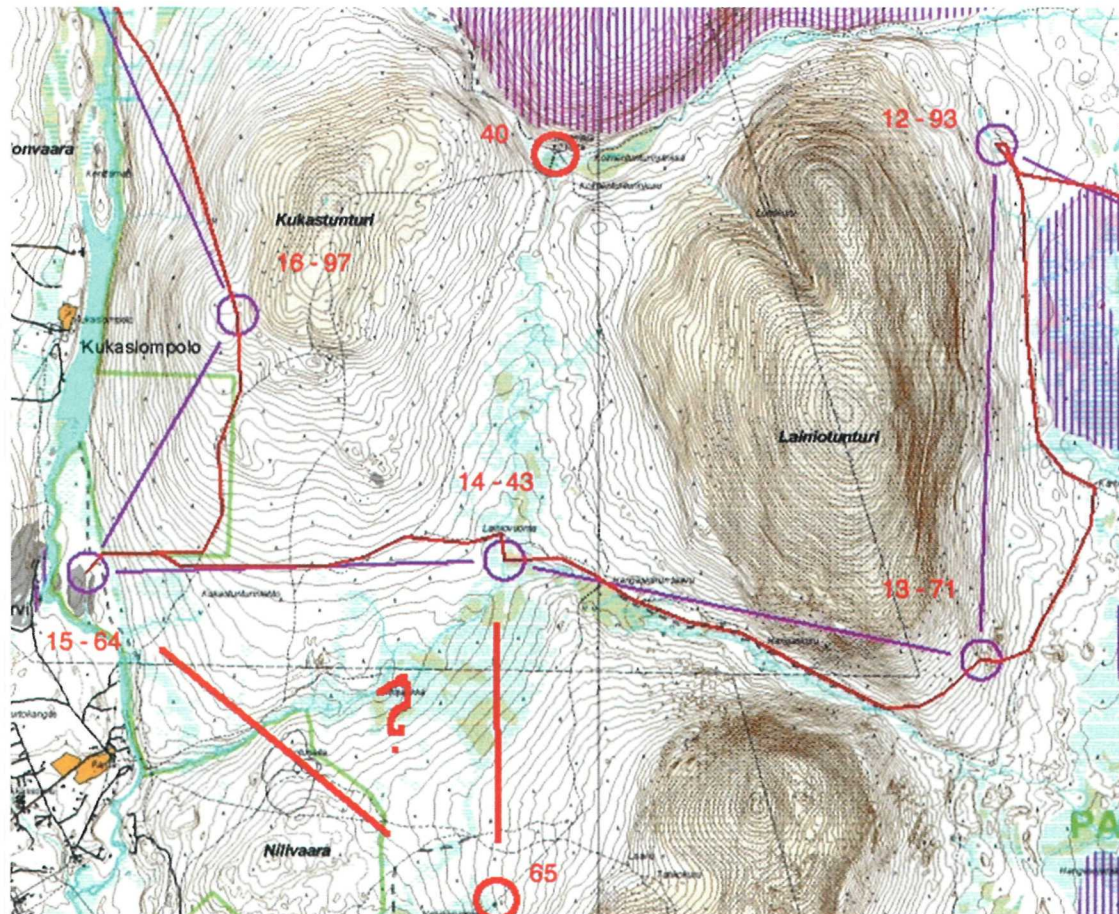
suunduda üsna täis kõhuga. Eelistatud on võistluse ajal rohke energiaga süsivesikute rikas toit. Batoonid ja geelid täidavad seda ülesannet hästi. Siiski tasub tähelepanu pöörata ka proteiine sisaldavatele taastusvahenditele, kuna võistlus on piisavalt pikk. Paljud rogainijad on endale leidnud ka sobiliku soolase toidu võileibade, vinnutatud liha vms näol. Õige toitumine ja selle koguse valik vajab läbi proovimist. Ei ole midagi hullemat kui võistluse keskel otsa saanud toit, samas liiga suur seljakott on selgelt takistav faktor.

Metsased kõrge samblaga etapid nagu 88-61 läbisime peaaegu kogu ulatuses käies. Siin kaldusime üsna tugevalt paremale. Saime aru, kui raske võib olla laugedel mägedel öösel punkte leida. Tuleb olla ettevaatlik ja pidevalt liikumist ja suunda kontrollida. Lõpuks leidsime punkti ja Rain kurtis, et teibitud talla all midagi segab. Väikesed ebamugavad ilmingud tuleb võimalikult koheselt välja juurida, et nad ei muutuks suurteks probleemideks. Pigem pidada paari minutiline puhkepaus, hõõrumise põhjus välja selgitada ja see kõrvaldada, kui hiljem katkestada või piinelda.

Punkti 93 suundusime otsima paarsada meetrit liiga lõunast, kuid kuna see oli populaarne punkt, oli siin juba piisavalt lohasid. Ka lohade tekkimist võib planeerimisel arvesse võtta. Eeldatavalt tekib lohasid keskuse lähedal tihedamates punktiirakondades, kuhu suundub suurem hulk võistlejaid. Seega, kui ise suunduda alul kaugemale, kuhu enamus võistlejaid ei satugi, võib võistluse hilisemas faasis kasutada juba valmis tallatud radu.

71. punkti poole oli pikk jooksuetapp, pea oli endiselt paks ja jooks ei läinud väga kergelt. Võtsin nokamütsi peast, et pead jahutada. Punkti saime ilusti ja nägime raskel tõusul punkti poole liikumas ka veterane Kivikas-Tasa. 43. poole suundudes lootsime täita veekotte, kuid rada ei jooksunud vahetult oja kõrval. Ühest ojast täitsin siiski joogipudeli, kus oli sees proteiinirikas taastusjoogipulber. Muude varude

Nagu öeldud, ülakeha vajab rohkem tähelepanu. Soe pesu, jooksusärk, tuulekindel kilekas, lisaks vastavalt ilmaoludele midagi soojemat öötundideks. Jalanõude ja sokkide valik on samuti oluline. Kogemus ütleb, et sokk peaks olema läbi proovitud kuid mitte pikalt kasutatud. Oluline on, et sokk oleks õmblusteta, mitte liiga paks, tihedalt jala ümber, et vältida hõõrumist. Tavaline orienteerumissuss on küll kerge ja hea pidamisega, kuid nii pikale rogainile sobib minu hinnangul siiski pisut pehmem maastikujooksu jalanõu. Õhuke tald tähendab suuremat riski liigese ja lihasevaludeks. Viimastel aastatel on ka Eestis müügile jõudnud väga erinevaid mäe- ja maastikujooksu jalanõusid. Meie võistkond on kasutanud mitu aastat LaSportiva Crosslite mäejooksutosse, mis on olnud seikluse ja rogaini jaoks väga sobivad.

Esimene suurem viga rajal seisnes selles, et hakkasime punkti otsima ca paarsada meetrit varem. Piirkonnas oli sarnaseid orvandeid mitmeid.

Pärast paari minutilist korrigeerimist saime punkti kätte. Rogaini põhilised orienteerumisvead ongi eelkõige tingitud suuna ja kauguste vales hindamisest ning kaardi vales tõlgendamisest. Vigade vältimiseks on vaja, nagu juba varem öeldud, kontrollida pidevalt ja rutiinselt enda liikumist kaardi ja kompassiga. Võistluseks valmistudes tuleks kindlasti hinnata ka pimedate aja pikkust ja pimeduse astet. Põhjamaises hämaruses võib piisav olla väike ja kerge LEDlamp. Kui esialgu arvasime, et pisut valgust jagub augustikuusel Lapimaal kogu ööks, siis tegelikkuses oli 5 tundi päris korralikku ööd.

Õe ei olnud esialgu külm, pigem läks ilm külmaks vahetult enne ja pärast päikesetõusu. 52. ja 74. vahel järve ääres tegime väikese seisaku ja täitsime ojas veekotte. Minu kogemuse kohaselt on sooja söögi saamine 24 tunni võistlusel väga oluline. See on vahelduseks magusatele energiasöökidele, annab hästi jõudu ja sooja eelseisvaks ööks.

Keskusest läbi mineku planeerimisega on aga minu hinnangul võistlus ette kaotatud. Karulas vedasin seljas termosega kuuma vett ja üritasin siis valmistada dehüdreeritud matkatoitu Travellunch. Kahjuks oli aga termosesis vesi niipalju jahtunud, et söök ei õnnestunud kõige paremini. Seekord olin valmis kaasa

täiendamine jäi punkti 43, kus panime täis joogikotid ja pooleliitrisesse pudelisse tegime tablettidest energiajooji. 64. punkti poole oli ilus männimets. Punkti aitas liikuda rahvuspargi piirisiht. Alternatiivselt olime kaalunud ka rajavalikut 71-43-65-64. Kui kuhugi üldse, siis võit jäigi mõistlikku tagasihoidlikusse selles kohas.

Pärast 82. punkti täitus meil planeeringu järgi ca 40 km. Aega oli kulunud ca 6,5 h. Planeerides on mõistlik mõõta eeldatavat liikumisteed ja teha märked iga kümne või kahekümne kilomeetri taha. See aitab arvestada juba läbitud distantsi ja sellele kulunud aega. Tegelik liikumiskiiruse selgumine võimaldab vajadusel juba varakult teha planeeringus korrektsioone. Minu enesetunne hakkas 6,5 tunni möödudes paremaks minema. Siin on jällegi kogemuse koht – enesetunne võib võistluse ajal korduvalt kardinaalselt muutuda. Kui eesmärgiks on hea koht võistluses ei ole alla andmine esimeste raskuste ilmnemisel otstarbekas. Tuleb jätkata toitumist ja joomist, kuna võib juhtuda, et keha vajab enda õigesse režiimi lülitamiseks lihtsalt lisa-aega.

91. punkti poole jooksime teel ja põdraaediku sees, kus metsapinnas oli väga sile ja kõva. Peagi olime jõe ääres, mis mõningaselt üllatuslikuks oli üsna lai ja mitte eriti madal. Veetakistuste ületamine on riskantne, kuna märg riietus võib

hakata hõõruma, samuti võib hakata külma. Tasub otsida lihtsamat ületuskohta, kuid samas ei maksa selleks ülemäärast aega kulutada. Meie suundusime heinasemasse kohta, kus jõgi oli eeldatavalt madalam ja otsisime kaks toigast. Jõepehi koosnes suurtest kivirahnudest, mis olid libedad ja millede vahel olid suured augud. Toigastele toetudes ukerdasime jõest üle. Vesi oli värskendav.

75. punkti poole suundusime jälle läbi põdraaedikute. Taevas oli läinud pilviseks ja hakkas vihma sadama. Panime sooja pesu alla.

83. punkti poole suundudes kasutasime mäeharjal olevat teed. Vihma sadas ja olemine kiskus viluks. Panin selga kilekat. Rainil kilekat ei olnud ja selle tõttu kandsime kilekat kordamööda. Kotis oli meil veel talvetreeninguks ja võistluseks mõeldud tuulekindel dressipluus, aga seda ei tahtnud me enne öö saabumist märjaks teha. Kilekas tegi kohe olemist soojemaks. Kõige otstarbekam ongi kasutada kihelist riietumist. Riided võiksid olla pigem sünteetilisest materjalist, kuna need ei ima niiskust. Kuigi ilmaennustus on üldiselt teada, peab valmis olema ka äärmuslikeks muutusteks. Jalgade soojendamine ei ole võrreldes kehaga nii oluline. Ilmselt kõige paremini sobivad keskmise paksusega liibuvad püksid.

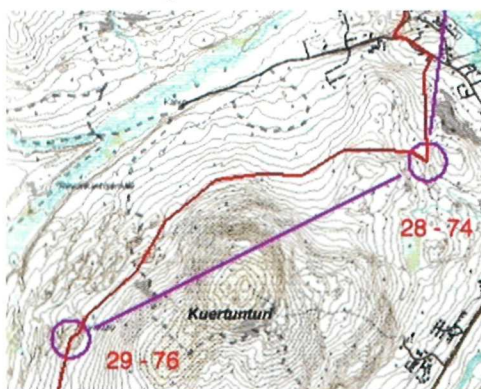
Õhuke tald tähendab suuremat riski liigese ja lihasevaludeks.

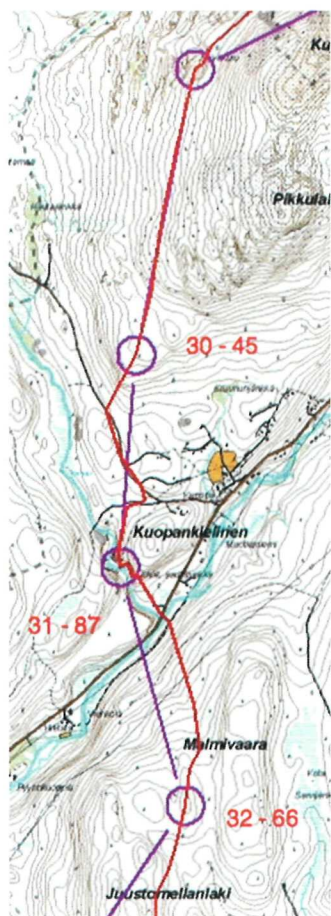
võtma priimuse ja katsetasin isegi priimusega kõnni pealt vee keetmist. Kui hakkasime Soomes poode läbi käima selgus, et kõigist poodidest olid matkatoitud otsas. Lõpuks Yllase poest leidsime söögid, mis olid veidi teistsuguse kontseptsiooniga, s.o. valmistoidu kott tuli panna karbiidipakikesega teise kotti, lisada pisut vett ning 10 min pärast oli toit soe. Süsteem toimis hästi ja teepeal 74sse sõin mina portsu pastat lihapallidega tomatikastmes ja Rain pastat kana ja seentega koorekastmes.

Nüüd oli siis öö alanud. 74. punkti saime ilusasti ja Lupine Betty lamp tõestas järjekordselt enda headust.

Järgmine 74.-76. oli võib-olla kogu raja tehnilisim etapp. Ligikaudu kolm kilomeetrit kivist mäekülge mööda tihedasse orvandite

ja küngaste süsteemi. Hakkasime minema pisut kõrgust võttes. Liikuisime enesekindlalt ja ootasime saanirada, kuigi oli kartus, et

sesta pimedas ei märka. Kui tundus juba, et kohe peaks tulema punkti eelne soo ja punkt, jõudsim lõpuks saanirajani. Edasi otsisime üles nõlvasoo, mis oli üsna lage ja ründasime selle otsast punkti. Seal oli otsijaid üsna palju ja kõik otsisid punkti üks süsteem ülevalt poolt. Kaart ei andnud selget ülevaadet situatsioonist ja oli üldistatud. Tunde järgi suundusime läbi terava oru järgmisele mäele ja seal punkt oligi. Ilma orientiirina kasutatud saanirajata oleks kauguse hindamine olnud väga keeruline ja me oleksime punkti otsinud tõenäoliselt oluliselt varem. Kauguse hindamiseks saab kasutada sammumõõtu ja ühtlase liikumise korral ka kella.

Edasi järgnesid mõned lihtsamad ja siis jälle suhteliselt keeruline etapp. Pikk asimuutminek uimasele mäele punkti nr 66 nõudis tähelepanelikkust. Umbes paarsada meetrit enne punkti hakkasime otsima punkti ühe väiksema mäe pealt. Tugeva lambi valgusvihk aga reetis, et taga on suurem kungas, kus ka punkt paiknes. Selliseid punkte väikese LEDiga pimedas võtta on väga ebakindel, seega soovivat on kasvõi ajutiseks kasutuseks omada pimedaks ajaks tugevama valgusjõuga lampi.

Õösel jätkus pidev puhkepausideta liikumine. Kus vähegi võimalik seal sörkisime.

Eelmisel aastal Karulas olid mul alates 10ndast tunnist jalad nii valusad, et iga samm tegi haiget. Lihavalu maha võtmiseks võib julgelt kasutada käsümüügi valuvaigisteid. Loomulikult peab seda enne proovima ja kõigile inimesetele ei tarvitse see sobida. Mina kasutasin Ibumaxi pärast kümnendat tundi ca iga nelja tunni tagant ja see võimaldas suuremate kannatusteta joosta.

Hakkas sadama ja koidu ajal muutus ilm päris külmaks. Panime kindad kätte ja tuletasime üksteisele meelde toitumist. Vesistel pikkadel rabalõikudel jalad külmetasid, kuid neid sai soojendada kõval maal jooksmisega.

Õine ja hommikune navigeerimine õnnestus hästi. Korra jäime kinni raskesti läbitavasse võssa ja korra eksisime punkti leidmisel - lan-

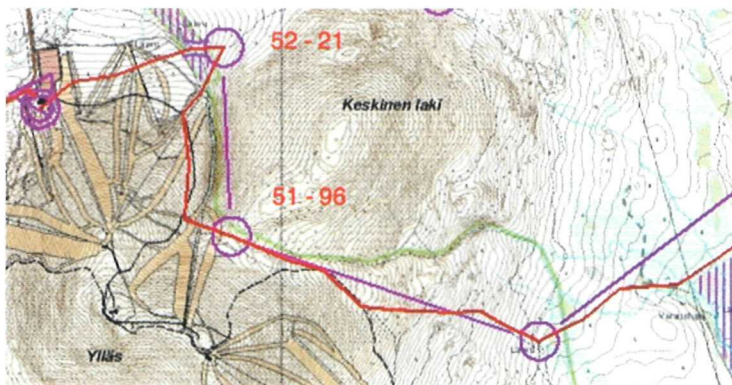
gesime kaardistamise ohvriks. Nimelt meie poolt vaadeldud lage soo punkti nr 86 juures oli tegelikult kaardile pandud metsase soona, kuna seal olid üksikud väikesed puud. Lage soo oli sellel kaardil aga täiesti lage soo. Pärast sele teadmiseni jõudmist saime punkti kätte. See oli ka raja suurim viga 5-10 min. Kaardi alumises osas tegime ühe kontrollteevaliku läbi soo, kuna see pidid andma indikatsiooni, mis võib oodata ees 98. ja 73. punkti vahel ülejäämisel etapil. Nimelt olime planeerides kartnud ja hoiatunud, et sarnased soised piirkonnad võivad olla ülejuutatud ja seega väga halvasti läbitavad.

Otsetee 67sse osutus üsna kurnavaks, kuid märga ei olnud küll märgata. Edasi algas pikem teejooks, mis tänu järjekordeste Ibumaxi kuurile oli täiesti talutav. Aega oli meil finišini 4 ja pool tundi, samas läbitud oli juba 100 km - olime graafikus. 98. punkti väljudes saime hea üllatuse osaliseks - laudtee kulges kogu järveäärse raja ja jätkus ka teisepool magistraalkraavi. Seal oli väga hea joosta, arvestades, et olime teel olnud juba ligi 20 tundi ja läbinud üle 100 km. Kardetud saanirada soos osutus

samuti kõvaks kruusaseks tammiks - kaart oli vale. See oli vist lihtsaim etapp sellel võistlusel, samas kaardipildi järgi üks kardetumaid. Pikk jooks tingis ka mõningaid kõnnipause, kuid kuna aega oli, siis ei tundnud erilisi süümepiinu. 72st 90sse oli jälle pikk etapp teejooksu. Siin

jooksime jälle 90% ja 10% tegime kõnnipause. Finiš oli nii lähedal ja enesetunne oli võrdlemisi hea. Tasub meeles pidada, et isegi pikem teed mööda jooks võib energiakulu mõttes olla otstarbekam kui lühem kõnd paksu samblaga tihedas metsas.

90. punkti saime veatult kätte ja suundusime otsesuunal 73sse. See etapp kujunes füüsiliselt üsna nõudlikuks. Mets oli enamasti tihe noorendik ja rabad olid külmad ja vesised. Kurnatus andis pisut märku ja enamuse metsastest etappidest kõndisime. Punktide võtmine soises ürgmetsas läks vigadeta. Viimase kahe planeeritud punkti võtmiseks jäi meil aega üle

tunni ning olime kindlad, et suudame oma plaani realiseerida. Tõus 96sse Ylläse mäele ei olnud algul eriti järsk, kuid mäetippu ei olnud udu tõttu näha. Alul tundus, nagu ikka mägedes, et liigume hästi ja kohe-kohe oleme tipus. Kuid punkti ei tulnud ja ei tulnud. Järsku ütles Rain, kes väljanägemiselt oli täitsa OK, et energia sai vist otsa. Otsisin talle kiirelt oma viimase batoonid. Just pika võistluse viimastel tundidel tunneb kõige selgemalt, kuidas söödud süsivesikute rikas toit annab väga ruttu energiat. Pool tundi enne kontrollaega olime tipupunktis. Edasi jäi allamäge etapp viimase punkti kaudu finišisse. Allamäge jooks tegi pisut valu, kuid

oli talutav. Viimane, 21. punkt oli raja peal ja väga lihtne. Kuna mul oli söök otsas ja viimasest söömisest möödas üle tunni, hakkasin tundma nõrkust, mis järjest süvenes. Higi voolas ja iga meetriga tundsin ennast rohkem vati sisse vajuvat. Finišihoone paistis aga lähedal ja pingutasin kergete kõnnipausisega ikka joosta. Rainil olid raskused ületatud ja enesetunne parem. Ja siis oligi finiš käes. Meie tulemus oli lõpetanuteist teine. Istusime terrassile ja lihtsalt puhkasime pisut. Emotsioonid nii pikast võistlusest laekuvad viivitusega.

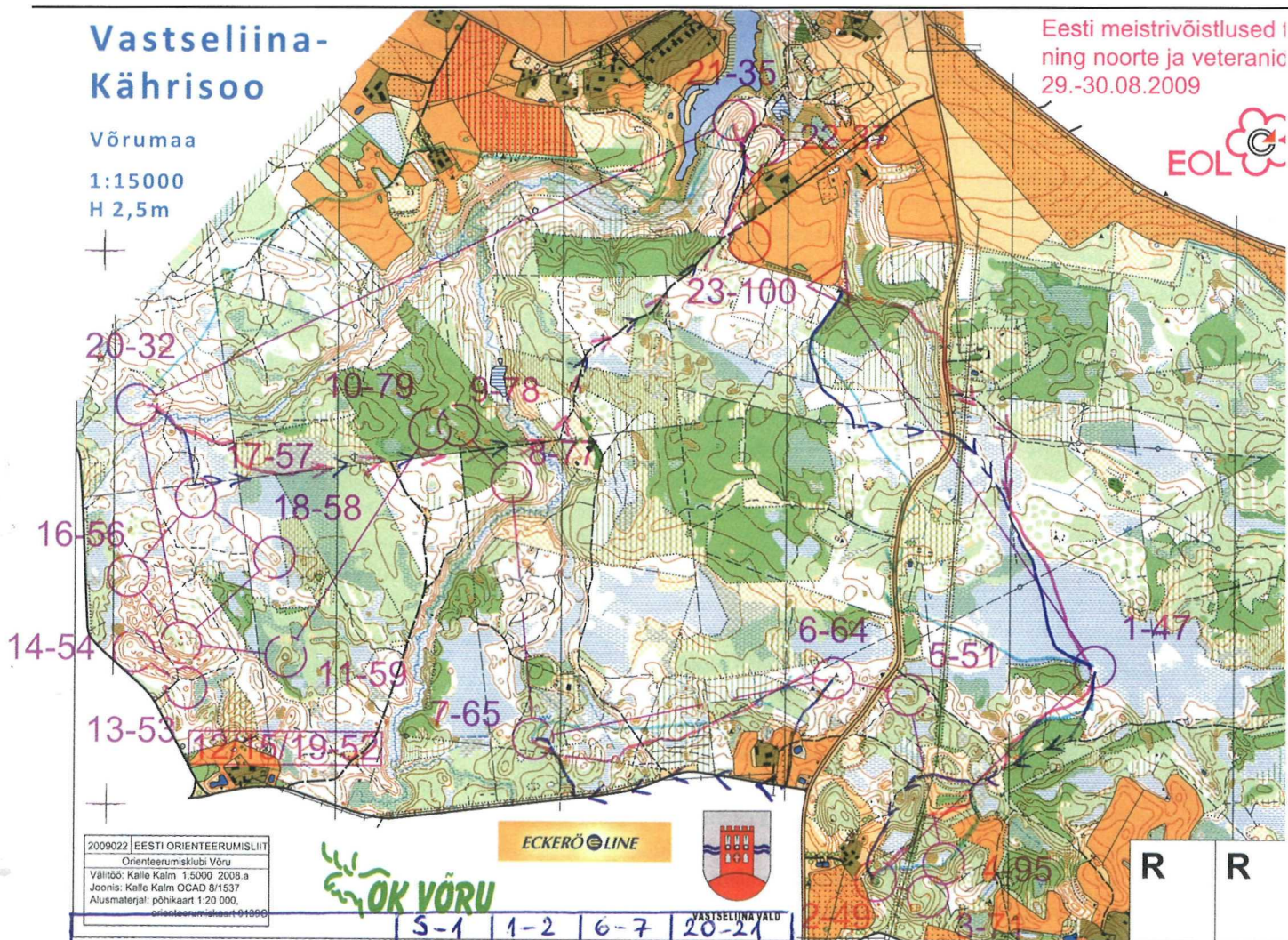
Võitjad Jäppinen-Mononen olid meist füüsiliselt tugevamad, kuigi planeering oli meil vist õnnestunud. Tegime väga hea võistluse ja oleme tulemusega väga rahul. Tõenäoliselt oleksime samaväärse võistlussooritusega ka aasta varem Karulas saanud medali. Siis kõndisime alates 8 tunnist kuni 21 tunnini. Seekord jooksime võimaluse korral kogu võistluse vältel.

Oleme ennast registreerinud ka 2010.a. MMLE Uus-Meremaal. Meie tiim on hea ja ühtlane, orienteerumisoskus tasemel, kogemus ja kannatamisvõime areneb pidevalt. Kuigi sealne maastik on meile tundmatu, võib hea planeeringu ja ettevalmistusega võistelda kõige kõrgemate kohtade eest.

Vastseliina-Kährisoo

Võrumaa
1:15000
H 2,5m

Eesti meistrivõistlused 1 ning noorte ja veteranic 29.-30.08.2009

2009022 | EESTI ORIENTEERUMISLIIT
Orienteerumisklubi Võru
Välitöö: Kalle Kalm 1.5000 2008.a
Joonis: Kalle Kalm QCAD 8/1537
Alusmaterjal: põhikaart 1:20 000,
orienteerumiskaart 04996

ECKERÖLINE

OK VÖRU

R R

	S-1	1-2	6-7	20-21
- OLLE KÄRNER	6.59	3.46	3.47	8.34
- PEETER PIHL	6.48	3.55	4.27	8.54

Eesti meistrid selgusid

“NEITSILIKUL” maastikul

see tähendab varem orienteerujate poolt kasutamata maastikku. Uue kaardi autoriks on selle ala tunnustatud suurmeister Kalle Kalm.

Sixten Sild

OK Võru, 2009. a. EMV tavaraja & n/s teate peakorraldaja

Fotod: Andy Karjus

OK Võru plaanides oli veel tänava kevadel alustada sel kaardil hooaega Karjalaskevõistlusega, kuid tagantjärei tark olles võib öelda, et õnneks oli Karjalaske ajal metsas pool meetrit lund ja nii sai esialgselt Loosile planeeritud EMV toimuma uudsel ja huvitaval maastikul.

Rajameistr töö oli võrukesest MM-koondislase Markus Puusepa käetöö. Maastik pakkus rajameistrile üsna keerulise ja põneva ülesande. Kahe võistluspäeva rajad tuli planeerida ühes kaardi nurgas asuvast võistluskeskusest, maastik koosnes tugevasti erinev joostavusega osadest ja pakkus mitut erinevat maastikutüüpi. Lisaks sellele ei olnud kaardi pindala tavaraja jaoks mitte just liiga suur. Peakorraldajana hindan Markuse rajameistr töö heaks. Oli küll kuulda nurinat liiga paljude KP-de kohta rajal, kuid nurisejad ei osanud ilmselt arvestada paljude piirvate parameetritega, mis rajameistr sellisele lahendusele sundisid. KP-de arvu suurendas, nagu põhiklassis juba tavaks saanud, “liblikas”, mille ülesanne oli võimalikke koosjooksjaid lahutada, vajadus planeerida pikad rajad suhteliselt väikesel maastikuosal ning lõpuks soov pakkuda võistlejatele

valdavalt hea joostavusega ja tehniliselt nauditavat orienteerumist.

Pikad teevalikuetapid vaheldusid lühikeste etappide seeriatega, mis tegi rajad vaheldusrikkaks. Lisatud meeste põhiklassi I ringi kaardil on näidatud kolme mehe teevalikud neljal pikemal etapil koos etapiaegadega. Nagu sealt võib näha, kasutati pikematel etappidel oluliselt erinevaid liikumiseid nagu ühele korralikule tavarajale kohane.

Tänavuse võistluse põnevaim vaatus oli meeste põhiklassi medalihetlus, kus meie kauaaegsele esinumbrile viskasid kinda mullune meister ja klubikaaslane Sander Vaher ning Saue Tammede liider Peeter Pihl. Raja esimene veerand läbiti Sanderi kindlal juhtimisel, siis tegi ta aga suurema vea ning langes kolmandaks. Siit alates läks aga hoogu Olle, kes mitme järjestikkuse hea etapiajaga kasvatas kiirelt edu jälitajate ees ligi kolmeminutiliseks. Selline vahe püsis kaua ja hakkas ootamatult vähenema alles finiši eel, tekitades ärevust finišis ootavates kaasaelajates. Ärevust ei tulnud siiski kannatada liiga kaua, sest meistritiitli poole liikuv liider tuli metsast välja, olles raja lõpuosas loovutanud konkurentidele vähem kui minuti. Mehe ettevaatlik samm finišikoridoris andis märku tempolanguse võimalikust põhjusest.

Päevakangelane ise pajatab juhtunust oma blogis <http://olle.server.ee/> järgmist:

“Laupäeval peeti Vastseliinas Eesti meistrivõistluse tavarada, kust ma lahkusin medal kaela ning roosa teip hüppeliigese ümber. Vigastasin jalga teise ringi alguses, umbes 35 minutit enne finišit. Väänasin välja hüppeliigese, kui joostes allamäge ja hüpatas üle mahalangenud puu maandusin halvasti paremale jalale. Mõlemad hüppeliigesed olid küll teibitud, aga kahjuks jäi sellest väheks – teip rebenes. Ei juhtu just tihti, et see tugev ja parasjagu elastne teip katki läheks. Kui teibitud on halvasti

ORIENTEERUJA

Vanemate eeskuju on näkkav

Raske rassimine finišisirgel

Metsa!

Tavarada

M14	3850 m 12 KP	M50	6560 m 22 KP	N21A	5640 m 18 KP
1.Priit Võsupärg	Kobras 37.09	1.Toivo Toomas	Peko 1:02.21	1.Heidi Prits	Mercury 1:14.50
2.Anti Sõukand	Võru 39.04	2.Andres Minn	JOKA 1:02.39	2.Tiiu Tõrra	Kobras 1:19.51
3.Martin Sulg	JOKA 40.21	3.Timo Asikainen	Orvand 1:03.07	3.Anneli Orav	Tammed 1:20.38
M16	6060 m 17 KP	M55	5650 m 18 KP	N21E	7870 m 24 KP
1.Kristjan-Martin Kirjanen	TAOK52.13	1.Johannes Tasa	Tammed 45.35	1.Merike Vanjuk	Kape 1:01.17
2.Kaspar Karjus	Võru 58.11	2.Toivo Saue	HOK 49.22	2.Annika Rihma	Kobras 1:02.23
3.Marcus Niin	- 1:01.02	3.Rein Kriks	Rakv 50.11	3.Viivi-Anne Soots	Tammed 1:03.05
M18	7560 m 20 KP	M60	5040 m 18 KP	N35	6060 m 17 KP
1.Kenny Kivikas	Ilves 54.18	1.Rein Unt	TON 44.52	1.Triin Vask	Ilves 1:04.58
2.Raido Mitt	Kobras 56.57	2.Tõnu Nurm	Kobras 48.48	2.Merike Paapson	TON 1:06.24
3.Jonatan Karjus	Võru 58.33	3.Tiit Tatter	TON 49.29	3.Heidi Sild	West 1:12.31
M20	9490 m 27KP	M65	4510 m 17 KP	N40	5000 m 16 KP
1.Lauri Sild	Võru 1:13.53	1.Jorma Kemppi	Võru 50.10	1.Jana Kink	Kape 45.37
2.Priit Randman	Rakv 1:23.05	2.Mihhail Taivere	Kape 50.51	2.Minija Pääslane	Ilves 51.29
3.Erki Pellja	JOKA 1:31.12	3.Kalju Tilk	Orion 52.12	3.Marje Viimann	KEKRSK 53.26
M21A	8530 m 27 KP	M70	3840 m 15 KP	N45	4510 m 17 KP
1.Tiit Poopuu	JOKA 1:06.56	1.Heino Mardiste	Kape 51.09	1.Riina Laev	Mercury 48.52
2.Meelis Mälter	KEKRSK 1:19.22	2.Ilmar Kask	Ilves 54.35	2.Tiina Oras	Ilves 51.40
3.Martin Kaup	Elioni SK 1:21.18	3.Heino Peeterson	West 55.16	3.Pilvi-Heli Vettik	Rae 54.52
M21E	13800 m 39 KP	M75	3050 m 13 KP	N50	3840 m 15 KP
1.Olle Kärner	EKJ SK 1:29.50	1.Heino Heinloo	Tammed 50.06	1.Gea Rennel	KEKRSK 41.25
2.Peeter Pihl	Tammed 1:32.26	2.Arne Kivistik	Kape 59.35	2.Saima Värton	Kobras 42.17
3.Sander Vaher	EKJ SK 1:34.11	3.Osvald Möttus	Lehola 1:00.18	3.Marika Kirsspuu	TAOK 43.06
U23	13800 m 39 KP	N14	3050 m 13 KP	N55	3850 m 12 KP
1.Jaagup Truusalu	Võru 1:49.10	1.Margret Zimmermann	Kape 32.08	1.Maire Limberg	Rakv 42.08
2.Mattias Rennel	KEKRSK 1:55.22	2.Marianne Haug	Võru 32.25	2.Anne Arold	OKH 44.47
3.Kaur Kase	Võru 1:59.22	3.Triinu Rooni	Orvand 32.55	3.Hille Tasa	Tammed 45.39
M35	9490 m 27 KP	N16	3830 m 14 KP	N60	3550 m 13 KP
1.Randy Korb	Peko 1:20.40	1.Daisy Kudre	Peko 34.48	1.Tiiu Kaasik	Ilves 43.06
2.Dmitri Shved	SRD 1:21.56	2.Ilze Buzha	Võru 36.33	2.Virve Orav	Tammed 49.12
3.Mati Korrol	Mercury 1:24.24	3.Kaisa Raudkepp	Peko 38.17	3.Juta Virkepuu	KEKRSK 57.24
M40	7560 m 20 KP	N18	5000 m 16 KP	N65	3050 m 13 KP
1.Raivo Reiman	MARU 57.20	1.Sigrid Ruul	JOKA 45.57	1.Kiira Tarassova	TON 45.34
2.Inno Ling	Lehola 1:00.24	2.Britta Panker	Ilves 49.12	2.Ilona Vanaveski	Ilves 48.52
3.Armo Hiie	Kape 1:00.35	3.Agnes Vask	Ilves 49.30	3.Ilme Palu	West 52.11
M45	7080 m 19 KP	N20	6060 m 17 KP	N70	2670 m 10 KP
1.Toomas Mast	HOK 58.08	1.Piibe Tammemäe	Orvand 50.55	1.Maire Raid	Tammed 34.57
2.Raivo Pellja	JOKA 59.37	2.Triin Aedmäe	Kobras 57.28	2.Ilse Uus	TON 37.32
3.Maido Kaljur	KEKRSK 1:01.09	3.Vieda Lusa	Võru 59.08	3.Maie Abram	Ilves 44.53

Esimesena vaatepunktis - Marili Zimmermann

Noorte teate start

või on teip ise liiga jäik, võib minna nii, et ta rebeneb, aga minul pole nõ kvaliteet-teibiga sellist asja varem juhtunud.

Vahetult pärast väanamist olin mõtetes täiesti kindel, et see jooks on läbi. Valu oli väga tugev. Umbes minut hiljem oli järel vaid tuim valu ja jalale toetamine oli juba lihtsam. Tundus, et ju siis pole asi nii hull. Otsustasin proovida jätkata. Seda enam, et järgneval pikal etapil sai joosta mööda teerada (aeglasem valik). Umbes 15 minutit sain joosta tugeva valuta, kuid väga ettevaatlikult. Viimasel 15-20 minutil läks aga järjest halvemaks. Nõlvaetappidel pidin peaaegu kõndima. Katkestada polnud enam mõtet, sest rada läks otsejoones finiši suunas. Pärast jooksu sain kiiresti külmakoti jalale ja õnneks hiljem ka roosa kinesioleibi ümber

hüppeliigese (praegu tundub mulle, et just kinesioleip on taastumisel olnud väga tõhus abimees). Jala kiire paranemine vigastusest on väga tähtis, sest sõjaväelaste MM (CISM) on lähedal. Eesti MV kuld pole kindlasti niivõrd oluline, et riskida kahe nädala pärast algava jõuprooviga."

Eesti meistri selja taga võistlesid kahvatumatele medalitele tasavägiselt Peeter Pihl ja Sander Vaher. Tasavägisus katkes viimasel pooleteisel kilomeetril, kus Sander kaotas vastasele kahel etapil kokku üle kahe minuti ja sellega olid medalid selleks korraks jagatud. Esikolmiku lõplikud ajad: 1. Olle Kärner 89.50, 2. Peeter Pihl 92.26, 3. Sander Vaher 94.11.

Sellel maastikutüübil võimalikku orienteerumiskiirust hindas kiireimaks osutunud kogunud meister järgmiselt: "Vastseliina tüüpi nõudlikul Lõuna-Eesti maastikul võib tavarajal pidada heaks näitajaks keskmist tempot 6 minutit linnulennulise kilomeetri kohta. Palju oleneb muidugi raja ülesehitusest ka. Arvestades, et vigastus maksis mulle vähemalt neli minutit, kui mitte viis, võinuks mu lõpp-aeg olla sel päeval 1:25-1:26. St 13,8 kilomeetrit pikal rajal tempot 6:10-6:14 min/km. Rajale paigutatud 39 KP-d muidugi ei soosinud tempokat võistlust, kuid esimese osa distantsist (8,4 km, 52:16, 6:13 min/km) hoidsin enam-vähem seda "meistersportlase" kiirust. Olin kaotanud teevalikutega esimesel ja viiendal etapil kokku umbes 1,5 minutit. Seega polnud 6 min/km midagi üleloomulikku. Teisel ringil (5,4 km, 37:34, 6:57 min/km) tempo langes. Terve jalaga suutnuks ma ilmselt teise ringi läbida paremas tempos kui esimese, mille olin jooksnud väikse varuga. Aga see on kõigest oleksite maailm. Seetõttu võib öelda, et "meistersportlase" latt (1:22:48) tuli maha väga tugevast puutest."

Naiste esikolmiku – Merike Vanjuk, Annika Rihma, Viivi-Anne Soots omavaheline jõuproov 7,9 km pikkusel rajal oli väga tasavägine kuni joostud oli veidi üle poole rajast ja kõik kolm olid selles punktis praktiliselt

Meie lähitulevikulootused (18-20) autasustamisel

võrdse ajaga. Sealt edasi kärisesid aga aegadesse vahed sisse ja lõpptulemuseks oli: 1. Merike Vanjuk 61.17, Annika Rihma 62.23, 3. Viivi-Anne Soots 63.05.

Teisel päeval toimunud noorte ja seenioride (just nii on korrektsem nimetada seni "veteranideks" nimetatuid) teatevõistlused pakkusid mitmes klassis põnevaid tõuse ja mõõnasid liidrite liikumises. Klassis M14-16 juhtus ebatavaline – kaksikvõit läks ühte klubisse. OK Võru kaks võistkonda edestasid kindlalt favoriidikoormat kandnud Kobrase esindust. Sealjuures tõstis Rait Ernits oma võistkonna ankrumehena kuendalt kohalt hõbedale.

Ka klassis M18-20 toimus oluline korrekatuur esikolmikus just ankruetapil, kus OK Võru Lauri Sild möödus liidritena paariminutilise eduga rajale läinud Kobrase ja Ilvese ankrumeestest.

Täpselt sama trikiga sai klassis M35-40 hakkama OK Ilvese ankrumees Priit Pääslane, kes möödus Kape ja JOKA esindajatest.

Klassis M45-50 oli jällegi OK Ilvese ankrumees Raivo Rõõm veel kraadivõrra kangem ja tõi oma võistkonna võitjana finišisse neljandalt positsioonilt startinuna.

Sama stsenaariumi kohaselt kulges võistlus ka kõige vanemas meesteklassis, M65+, kus OK Võru ankrumeheks oli värske klubiliige Soomest, Jorma Kemppi. Tavaraja võitjana tõestas ta oma üleolekut ka teates ning tõstis võistkonna kolmandalt kohalt esimeseks, möödudes Kape ja TON-i eakaaslastest.

Ainsaks "igavaks" klassiks meeste seas oli M55-60, kus võistlust juhtis algusest lõpuni TON, jättes selja taha Saue Tammed ja West'i.

Tüdrukute võistlusklassis N14-16 pani OK Kape oma paremuse Margret Zimmermanni näol maksma ankruetapil, jättes teiseks-kolmandaks Peko ja Võru neid.

Klassis N18-20 lõi selguse majja meie tänavune Euroopa noorte MV pronksineiu Sigrid Ruul (JOKA), tõstes võistkonna võitjaks neljandalt positsioonilt ja jättes selja taha Ilvese ja West'i.

Kõigi naiseenioride klassides olid võitjad üsna konkurentsitud ja juhtisid võistlust algusest lõpuni. Paremusjärjestused:

N35-40: 1. Saue Tammed, 2. Ilves, 3. Kape

N45-50: 1. KEK RSK, 2. Kobras, 3. Orvand

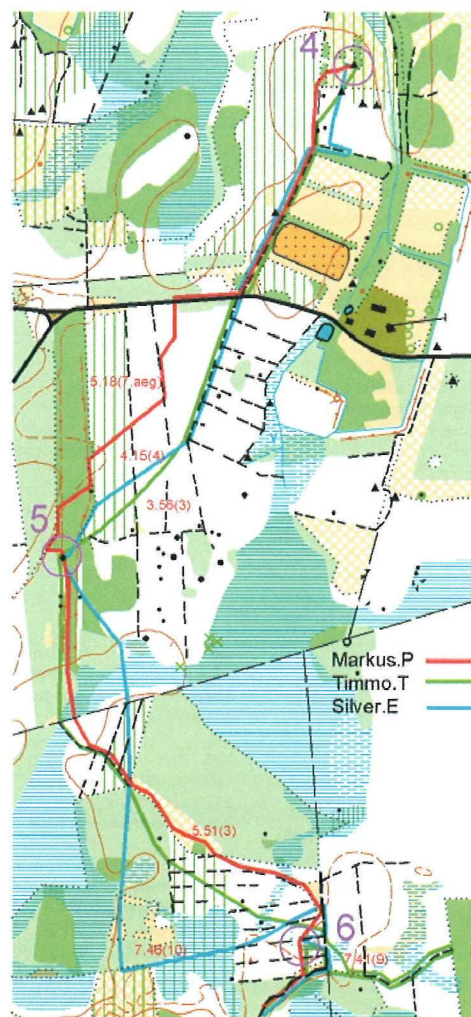
N55+: 1. TON, 2. Saue Tammed, 3. Ilves

Ajakirja ilmumise ajaks on 2009. aasta hooaeg lõpetatud ja paljude mõtted juba järgmises hooajaks. EMV tavarajal saab toimuma samal legendaarsel maastikul, kus see toimus ka 1980. aastal. Selgise mäed Tartust 30 km kirdes on kui oas keset kõrbe – enam kui 10 km² suurune "reljeefipesa" ümbritseva tasase ja madala maastiku keskel. Võistlejaid ootavad huvitav reljeefipilt ja väga vahelduv, kuid valdavalt raske läbitavusega mets.

Selline maastik nõrku ei salli – nii et asugem aegsasti valmistuma, ligi 30 aastat orienteerujaid tagasi oodanud Selgise mäed on kahtlemata külastamist väärt! **Vt.** <http://www.orienteerumine.ee/kaart/db/kaart/8006.gif>

ÖISED

Saarjärve uuel kaardil

Samal maastikul peeti Eesti meistrivõistlused 18 aastat tagasi, kui meistriteks tulid praegused veteraniklasside tegijad Randy Korb ja Ingrid Kala Pekost. Täna oli Kalle Ojasoo kaardistanud ligi 8 ruutkilomeetrise ala, mis haaras ka osaliselt vana kaarti. Kõikides vanuseklassides kasutati trükikaarti.

Meeste võistlust juhtis kuni 12. KPni Peeter Pihl, siis aga tuli järgmise punktiga enam kui 6 minutiline viga ja lõpus veel ka 18 KP 3 minutit.

Esmakordselt ka öisel rajal meistriks tulnud Markus, alustas ettevaatlikult ja raskemate etappide läbimisel ei võtnud liigseid riske. Oma esimese etapivõidu sai ta alles raja kõige pikema (2 km) etapi,

11.-12. läbimisel. Raskemad kontrollpunktid 4, 5 ja 6, mis asusid halva läbitavusega tasasel maastiku osal, said saatuslikeks paljudele osalejatele. Tagantjärele rada analüüsid pidanuks seal öiseks võistluseks KP paigutama selgematele objektidele.

Risto Kiilbergil oli esimese medalisaamise võimalus kuni 21. KP-ni, siis läks „mõistus“ peast ja ligi 6minutiline viga langetas ta 6. kohale.

Sprindidistantsi kolm paremat naist ei startinud ja medalid jagasid järgmised eeldatavad tugevamad. Maret tegi kohe algul 2. KP üle 10 minutilise vea ja nii oli rong läinud. Kirti sai kaheksa ja Merike kuus etapivõitu. Siit siis ka Kirtil parem aeg ja teine meistrikuld öisel rajal.

NIKOLAI JÄRVEOJA

EMV öine rada tulemused

1.08.2009 Saarjärv (Rajameister: Kalle Ojasoo)

M16 5360 m 15 KP
1. Taavi-Kalle Kiisler KEKRSK 53.14
2. Kristjan-Martin Kirjanen TAOK 57.41
3. Martin Liidlein JOKA 1:00.41

M18 7980 m 19 KP
1. Raido Mitt Kobras 1:04.27
2. Sergei Rjabošhkin SRD 1:07.58
3. Kenny Kivikas Ilves 1:09.14

M20 8650 m 20 KP
1. Lauri Sild Võru 54.44
2. Priit Randman Rakv 1:03.53
3. Kristo Heinmann Ilves 1:07.16

M21 10640 m 26 KP
1. Markus Puusepp Võru 1:10.58
2. Timmo Tammemäe Orvand 1:14.30
3. Silver Eensaar Kobras 1:15.41

M35 8650 m 20 KP
1. Dmitri Shved SRD 1:08.20
2. Margus Marrandi JOKA 1:13.43
3. Kuno Rooba Rakv 1:16.14

M40 7980 m 19 KP
1. Ville Vinkel West 1:04.29
2. Priit Överus Mercury 1:10.09
3. Argo Loo JOKA 1:14.40

M45 6950 m 16 KP
1. Toomas Tarve Kobras 1:10.15
2. Mati Preitof KEKRSK 1:12.14
3. Aleksander Pritsik Rakv 1:15.12

M50 5350 m 15 KP
1. Raul Laas JOKA 55.38
2. Kaljo Julge Kape 59.12
3. Jaanus Reha Koop 1:00.38

M55 5350 m 15 KP
1. Rein Kriks Rakv 1:01.36
2. Kalle Nelk Tammed 1:12.00
3. Heini Tammik Kape 1:15.46

M60 4320 m 14 KP
1. Peep Koppel Koop 50.49
2. Mati Kallemets Okas 56.51
3. Ats Virumäe Võru 1:02.27

M65 4320 m 14 KP
1. Kalju Tilk Orion 57.05
2. Martin Tõrra Kobras 1:00.08
3. Mati Poom TON 1:06.02

N16 4960 m 14 KP
1. Daisy Kudre Peko 52.41
2. Kaisa Raudkepp Peko 55.43
3. Marili Zimmermann Kape 56.24

N18 5390 m 15 KP
1. Agnes Vask Ilves 57.05
2. Kadi-Liis Minn JOKA 1:02.23
3. Sigrid Ruul JOKA 1:02.39

N20 5360 m 15 KP
1. Hannula-Katrin Pandis Ilves 57.27
2. Karmen Alnek Võru 1:02.27
3. Piibe Tammemäe Orvand 1:02.37

N21 6950 m 16 KP
1. Kirti Rebane Tammed 1:00.22
2. Merike Vanjuk Kape 1:03.25
3. Maret Vaher Kobras 1:18.02

N35 5390 m 15 KP
1. Jana Kink Kape 1:04.45
2. Merike Paapson TON 1:08.37
3. Triin Vask Ilves 1:10.18

N45 4960 m 14 KP
1. Marje Viirmann KEKRSK 50.41
2. Riina Laev Mercury 59.46
3. Gea Rennel KEKRSK 1:00.02

N55 4320 m 14 KP
1. Hille Tasa Tammed 1:07.41
2. Aili Laanjõe Kobras 1:15.37
3. Aime Mõik Jõhvikas 1:17.11

Lauri Sild

Björn Panker

Kaidi Ruusalepp

Juba eelmises numbris tegin algust selle aasta parimate noorte intervjuerimisega. Kui 18 ja 20 klasside valikuid teha oli lihtsam – seal on selgemad liidrid välja kujunenud, siis 16 klassi valikut teha oli keeruline. Tulemused on kõikuvad ja aasta läbi stabiilsust näidata on võib-olla isegi vara. Aga nii ongi – stabiilsus tekib kogemustega. Kogemused on need, mida tahtsin, et tublimad noored ka teistega jagaks. Kui 18 ja 20 klassi valikud said enamasti paika lähtuvalt tiitlivõitluste tulemustest, siis 16 klassi parimad on selle aasta edetabeli võitjad. Lugege ja õppige, sest paari aasta pärast võite teie olla kõige paremad noored, kes vastavad sarnastele tütutele küsimustele.

1 Miks see hooaeg oli teistsugune kui varasemad?

Kaisa: See hooaeg on teistsugune olnud sellepärast, et olen saanud võistelda palju kordi Eestist väljaspool. Need kogemused on kindlasti parandanud mu orienteerumise tehnilist poolt ja need on ka väga meelde jäävad olnud.

Björn: Olin sel aastal viimast aastat M16 klassis ja sain esimesed kogemused võisteldes EYOC-I.

Lauri: Lõppenud hooaja ettevalmistus algas teistmoodi kui varasemad. Põlvevigastuse tõttu pidin piirduma kaks kuud väga ühekülgse treeninguga, mis seisnes pikemates või lühemates suusaotsades ning baasjõuharjutustes. Mõnes mõttes ilmadega mul vedas, sest sain peaaegu iga päev suusatamas käia - ilma selleta poleks ma ilmselt võistlushooajal nii konkurentsivõimeline olnud. Sellise ühekülgse valmistumise tõttu võitlesingi kõvasti, et saada "jalad kõhu alt välja".

Kaisa Raudkepp

2. Mis oli sellel aastal kõige olulisem õppetund? Miks?

Kaisa: Olulisemad õppetunnid on ikka kaotused. Need siis näiteks lühirajal ja tavarajal, seal oli kõik kinni mõlemises ehk vigu oli väga palju ning need olid väga rumalad. Praegu tunduvad need lihtsalt liiga mõtted ja ma ei saa aru kuidas ma nii sain joosta.

Björn: Euroopakatel tegin teates ühe punktiga megasuure vea, kuna ei usaldanud ennast. Arvan, et peaksin olema enesekindlam.

Lauri: Õnneks või kahjuks midagi väga uut ja revolutsioonilist ei õppinudki. Küll aga sain kinnitust, et treeningud tuleb teha võimalikult mitmekülgeks.

3. Kui sa oleksid 16 klassis, siis mida teeksid teisiti?

Lauri: Ilmselt ei teeks ma midagi teisiti. Arvan, et olen teinud enda jaoks õigeid valikuid ning see on ka mulle edu taganud.

4. Mis on teie arvates noore orienteerujate treenimisel kõige olulisem? Mida peab kõige rohkem arendama? Miks?

Kaisa: Kõige olulisem on tehniline pool. Mina, aga nooremana jooksin ikka põhiliselt ja tehnilist poolt ei arendanud peaaegu üldse, ainult võistlustel jooksin kaardiga. Nooremates klassides on aga ka võistlused nii lühikesed, et seal ei saa enda arendamisele mõeldagi. See tähendab, et pikad kaardi trennid on väga olulised ja neid peab kindlasti tegema. Kindlasti, aga ei tohi unustada ka füüsilist poolt, eriti nooremates klassides, kus rajad on ikka suhteliselt lihtsad ja võitjad on ikka nõ jooksjad.

Björn: Noorte treenimisel on kõige olulisem järjepidevus ja mitmekesisus. Tuleks tegeleda erinevate spordialadega. Orienteerumise poole pealt peaks arendama füüsilist ja tehnilist võrdset.

5. Mida pead ise selle hooaja kõige paremaks saavutuseks? Miks? (ei pea olema koht tiitlivõistlustel, võite kirjutada ka seda, et saite lõpuks näiteks jalavigastuse välja ravitud!)

Kaisa: Balti MV 2. koht. Sellepärast, et ma parandasin enda kohta eelmise aastaga (3. koht). Veel näitas see seda, et aasta alguses olen olnud alati heas vormis ning ka mu head tulemused on olnud siis.

Björn: Olen rahul Ilves-3 viimase päeva jooksuga, kus rada õnnestus läbida veatult ja kolme päeva summas saavutasin 1. koha.

Lauri: Parim saavutus sel hooajal oli tippvormi päeva pealt õige ajas-

tamine. See päev oli 7. juuli - Juunioride MM'i tavarada. Olin selle distantsi juba ammu endale eesmärgiks seadnud. Suuresti olen selle saavutusega rahul seetõttu, et see jooks oli hooaja esimene, mil tundsin end kui lennuk. See kiirus, mida pikka aega taga olin ajanud, oli lõpuks kohale jõudnud!

6. Missugune on Sinu tavaline päev?

Kaisa: Hommikul ärkan 7.15, süüa ja kooli. Koju jõuan 15-16 ajal. Edasi lähen trenni, siis õpin ja käin väljas või olen internetis.

Björn: Hommikul ärkan 6 ajal (kui lähen bussiga) või 7 ajal (kui saan autoga), et jõuda 8.15 kooli. Koolist koju jõuan 16 paiku, siis süüa, olen arvutis, puhkan ja õpin. Õhtul käin jooksma, talvel suusatamas. Vabal ajal suhtlen sõpradega ja osalen klassiüritustel.

Lauri: Praegustel argipäevadel üritan käia koolis ning ka aktiivselt treenida. See seisneb selles, et hommikul algavad loengud või praktikad, mis mõnikord õhtuni kestavad. Seejärel lähen kindlasti trenni, enamasti kuhugi väljapoole Tartut. Kui võimalik, siis üritan ka loengute vahel mõne treeningusessiooni läbi viia. Kindlasti süüa ka hommiku-, lõuna- ja õhtusööki. Õhtuti lõbustan end õppimisega või ka filmide vaatamisega, kuid miskit kindlat mustrit siin pole.

7. Mis uus hooaeg toob?

Kaisa: Uus hooaeg toob kaasa palju trenne ja võistlusi. Mõned on kindlasti tähtsamad ja mille puhul valmistun rohkem. Tähtsamad on kindlasti EYOC, Bati MV ja Baltic Cup. Muidugi on tähtsad ka EMV, kus proovin joosta puhtalt ja nii ka head tulemust saada. Kindlasti tahan rohkem rõhku panna tehnilisele poolele, sest olen juba ju 18 klassis. Ma arvan, et algus on ikka raskem, kuid sellega harjub kiiresti.

Björn: Uus hooaeg toob M18 vanuseklassi ja tugevad konkurendid. Kindlasti ka raskeid treeninguid ja põnevaid võistlusi.

Lauri: Uus hooaeg toob uued kogemused.

8. Kui Sa oleksid... (vali ise üks tegelane – poliitik, laulja, EOL president, raamatukangelane, ...), siis mis oleks need 3 tegevust, mida kohe teeksid?

Kaisa: Kui ma oleksin jumal, siis ma esmalt muudaks Eesti ilma totaalset ehk võiks olla ikka õige suvi ja talv, kus ikka lund ka on. Teiseks tooks Eestisse kõrgeid mägesid ja nii ka terviseradu rohkem, kus saaks joosta. Kolmandaks tahaks hästi palju reisida ja praegugi näiteks kohe minna Hawaiile.

Björn: Kui ma oleksin Ryan Sheckler, siis elaksin Ameerikas, sõidaksin rulaga ja jooksin hästi palju Red Bulli.

Lauri: Kui ma oleksin Vallo Vaher, siis ma korraldaks Tartus koondislastele treeninguid, pakuks massaažiteenust ning ei annaks Kaidile Lauri e-posti aadressi selleks, et Kaidi Laurile sellist küsimust esitada saaks.

Enne turnima minekut.

Võistlusklass: N 55 veel

Klubi: HOK

Sünnipäev: 21.02.1950 (täpselt eelmise sajandi keskel, mis hõlbustab tublisti oma vanuse iga-aastast arutamist),

Elukoht: Hiiumaa, Kärdla linn

Perekond: kõik orienteerumisega tegelenud või tegelemas: abikaasa **Toivo**; lapsed **Elo** (selles ringkonnas teatakse) ning tema lapsed Kaia ja Kenny; **Eero** – koolispordiliidu MV teatekuld (praeguse põhiklassi lõpuaastate mehed ehk veel mäletavad) ja tema 3aastane poeg, kes Hiiumaal nõõriradadel käinud ja lõpuks pesamuna **Eveli**, kes aeg-ajalt ka kaardiga metsavahela jõuab.

Haridus: Tartu Ülikool, geoloog,

Töökoht: Keskkonnaametis veespetsialist

Milline on Sinu tavaline tööpäev?

Hommikune kellata vabatahtlik ärkamine poole seitsme ajal, kerge hommikune tegutsemine õues (kui ei viitsi, siis ei lähe ka) – jooks, meres ujumine – algab siis, kui jalad vette minnes enam ei hakka külmetama ja lõppeb siis, kui hakkavad külmetama. Hommikusöök ning kaheksaks laua ja arvuti taha.

Kontor on 1,5 km kaugusel. Kaks päeva nädalas olen Haapsalus, kuna tänavuste ümberkorralduste tõttu meie süsteemis tehti üle vabariigi kõikide veespetsialistide tööpiirkonnad suuremaks ja minu tööpiirkonnaga liideti ka Läänemaa.

Tegelen päev läbi riigivõimu teostamisega

veemajanduse valdkonnas – load tegevuseks veega ja vees, puhta vee ja rooveega, pinnavee ja põhjaveega jne; planeeringute, arengukavade jms. läbivaatamine, kooskõlastamine, soovitamise, nõustamine.

Kuna piirkond läks märgatavalt suuremaks, siis ausalt üles tunnistas Läänemaa küll veel otsast lõpuni ei tunne ja kuna ka väljas, nn. objektile käimiseks praktiliselt aega pole, peab enamiku probleemidest lahendama andmebaase ja pabereid uskudes.

Pärast tööaega püüan Kärdla ÜG noorte selgitada orienteerumise põhitõdesid ja liikumise vajalikkust. Mõned aastad tagasi kutsuti mind Hiiumaa noorkotkaste ja kodutütarde laagrisse orienteerumist õpetama ja nii see on läinudki, et proovin neile ja lisaks ka naiskoduksajale ja kaitseliitlastele kaardi ja maastiku kokkupanemist õpetada – küll teoreetiliselt, küll matka ja seiklusemärgude läbi.

Vahel sõidan ka rulluiskeudega, isegi jooksen. Rattaga teen kohalikke sõite – poodi, tööle jne.

Milline on Sinu suhe orienteerumisega?

Orienteerumisega alustasin 1970. aastal, kui sain tuttavaks Toivo Sauega. Varem olin küll pioneeride kokkutulekul patrullorienteerumist teinud, kuid see polnud ikka päris sport. Tartusse kooli tulles sattusin Milvi ja Arne Kivistiku juurde trenni ja nii see pihta hakkas.

Mis mind orienteerumise juurde köitis? Joosta ma jaksasin, kuid see veremaitsega suus staadionil tiirutamine polnud üldsegi nii põnev kui metsajooks ja seal “ülesannete lahendamine”.

Võsast

Arne Saue

Metsas ei teki seda võimalustki, et enne “viimast ringi” on võitja selgunud ja enam pingutada pole mõtet. Peale selle – nagu Eveli kunagi lapsena orienteerumise kohta kirjutas – see on ala, kus ka vanad inimesed saavad metsas teha, mida tahavad.

Tippportlane pole ma kunagi olnud, rohkem ikka harrastaja ja viimasel ajal laste suunaja ja abistaja. Treeneriks ma ennast ei nimetaks, sest paljud treenerile vajalikud isikuomadused mul puuduvad. (järgikindlus, pikaajaline arendamise plaan, korralik päevikupidamine jne).

Mida arvavad orienteerumisest pere ja töökaaslased?

Pereliikmed suhtuvad orienteerumisse, teadagi, mõistvalt ja soosivalt. Töökaaslased lepivad “kiiksuga” inimesega kui paratamatusega ja sõbrad on heasoovlikud.

Palju noori oled metsa viinud?

Kes seda enam täpselt mäletab, pole ma ju päevikupidaja. Alguses olin Toivol abiks, siis tüdines tema ära ja jäin üksi. Arvan, et neli-viis klassitit ikka on neid, kes rohkem kui ühe talve on trennis käinud.

Hiiumaalt lahkumise järel on suuremal osal neist orienteerumine suurtes linnades ja suurtes koolides soiku jäänud. Vanemaid inimesi pole vist kedagi orienteeruma toonud. Olen küll meelitanud oma endisi noori, kes Hiiumaale tagasi on tulnud, kuid ega nad eriti vedu pole võtnud.

Saare elu on natuke eriline, loodus ja mets koduukse juures ning seega “linnast välja” kiippumist pole. Pole vaja ka lapsega koos kuhugi minna – laps saab isegi turvaliselt hakkama.

välja

Kopra karika autasustamisel, 2006. a.

kergejõustikus: 400 m alla ühe minuti ja 100 m alla 13 sekundi jooksmine. Orienteerumisest on meeles ühed Eesti meistrivõistlused märkesuusatamises, kus sain oma esimese individuaalse medali (oma sünnipäeval) ja Balti tudengite MV Märjamaal, kus olin veel suhteliselt algaja (teatevõistkond, ülikooli 2. või 3. võistkond), tegin metsas veel viga ja kui lähenesin finišile, siis kõik plaksutasid ja karjusid. Mul oli nii häbi. Pärast selgus, et varem lõpetanud olid tühistatud ja meie võistkond tuli medalile.

Mille üle oled õnnelik?

Õnnelik olen siis, kui pere nooremate liikmetega on kõik korras, kui nad enestega on rahul.

Kas Sinu suveplaanidesse kuulub ka mingi kindel orienteerumisüritus, millest alati osa võtad?

Suveplaanides on Ilves-3, Koprakarikas ja siiani

Pere traditsiooniline jõulumatk, 2008. a.

ka Eesti MV.

Kas ja milliseid harrastusi Sul veel on lisaks orienteerumisele?

Tuletasin eelmisel aastal jälle meelde tennise. Tänavu suvel sai juba keskmiselt kaks korda nädalas mängitud.

Kas Orienteeruja on oma eksistentsi õigustav ajakiri?

On ikka, kust mujalt siis neid nooremate teemisi ja mõtteid lugeda? Infot on nii palju, et internetiavarustest pärast päev läbi arvuti taga olemist enam eriti ei viitsi otsida. Ajakirja on mõnus reisi ajal lugeda. Orienteerujat peaks veel lõvitama päevakutel (Tallinn, Tartu). Hea ja vajalik on lugeda vigastustest hoidumise harjutustest, vigastuste põhjustest.

Millised rubriigid või kelle artikli loed ajakirjas esimesena läbi?

Kindlasti raja läbimise kirjeldused ja ka pärast suurvõistlusi treenerite ja võistlejate kokkuvõtted oma sooritustest.

Milline on Sinu arvates praegu Eesti orienteerumiselu olulisim probleem?

Ma olen juba nii vana inimene, et olen ka pikki radu jooksnud. Praegune pooletunnine (lastel isegi alla selle) ei tasu iga kord kaugele tulekut. Arvan, et laste rajad võiksid olla ajaliselt pikemad, võitjale vähemalt tunnised.

Küsis MARET VAHER

Orienteerumiselamused?

Suurim elamus oli muidugi esimesel Jukolal käimine 1989. aastal. See autode voorimine võistluspäiga poole algas umbes poolest Soomest. Nii palju eri vanuses asjast huvitunud inimesi ... ja start. Naiste start päeval – ja tundus, et võistlejaterivi ei lõppegi. Õhtul meeste start – tuled muudkui lähevad ja lähevad ning siis hakkavad rongis tagasi tulema. Tundus, et on võimatu sellise rahvamassiga metsa minnes punkti mitte näha ja viga teha.

Mida pead oma elu sportlikuks tippsaavutuseks?

Tegelikult pole see üldse orienteerumisega seotud. Arvan, et minu parimad tulemused olid

Seiklussportlase nõuandenurk

Võistkonna moodustamine

Kiirküsitlus:

1. Mida võtad arvesse võistkonnakaaslaste valikul?
2. Millise kaaslasega sa iialgi ühes võistkonnas ei oleks?
3. Kas eelistad võistleda sega- või nais-/meeskonnas?

4. Kas oled valdavalt püsivõistkonna liige või vahetad võistluskaaslast?

5. Mis on põhjustanud tiimi vahetuse?

6. Mis tõstab tiimi ühtsustunnet? Mis seda tunnet langetab?

7. Kas te võistkonnal on mingi talisman, mis on alati võistlustel kaasas? Või on teil mingi rituaal, mida teete enne/pärast seiklussõistlust?

8. Kuidas mõjutab tiimisisest koostööd ühine eelnev võistlus kogemus? Aga elukogemus?

9. Milline oleks sinu kui võistkonna kapteni 4-liikmeline unelmate segavõistkond (parem, kui nimeliselt!) järgmisteks võistlusteks:

- a) Xdream (3-12h)
- b) Läti seiklusspordivõistlus (24-36h)
- c) seiklusspordi MMiks?

Tiit Tähnas (TT):

1. Oleneb olukorrast. Kui on plaanis minna head kohta püüdma, võiks võistkonnakaaslastega olla varem koos võistelnud ja teada üksteise nõrkusi-tugevusi. Aga kui on plaanis lihtsalt loo-

dust nautida, on tore ja võistelda lihtsalt toredate inimestega, mine tea, äkki mõni neist saab kunagi ka pisiku külge.

Minu võistkonnad on seni välja kujunenud kuidagi juhuslikult. Kõik ju tunnevad kõiki. Kohtudes tuleb ikka jutuks, et peaks ühe või teise võistluse koos läbima.

2. Niisugusega, kes pidevalt viriseb või hädaldab. Aga selliseid ju multispordis pole ka, vähemalt mitte üle ühe korra.
3. Üldiselt ei ole vahet, kuigi naiskonnaga võiks päris huvitav olla :o)
4. On õnnestunud võistelda erinevate kaaslastega.
5. Kohtumised ja arutamised sõpradega, et peaks ühe või teise võistluse koos läbima.
6. Ühtsustunnet tõstavad ühised eesmärgid. Kui tiim teab, mida tahetakse saavutada ja liigub ühiselt selle poole, vaatamata sellele, kas mõnel tiimiliikmel on raskem moment vms. Ühtsustunnet langetavad tiimiliikmete erinevad eesmärgid.
7. Talismaniks on enamasti halli värvi teibirull, mis on enamasti igasugustes situatsioonides abiks olnud :o). Rituaal, hmm, ... noh tavaliselt pärast seiklusvõistlust jooome mõned õlled.
8. Ühine võistluskogemus tuleb kasuks, siis oskad arvestada inimese tugevuste ja nõrkustega. Eriti hea on see pikkadel võistlustel, kus stressiolukorras tulevad inimese halvemad omadused kiiresti välja. Aga elukogemuse osas ei oska täpselt öelda. See võib olla nii ja naa.
9. a) mina, Sirlu, Paavo (vt selle aasta Xdreami lehel)
b) mina, Sven Liivand, Marge Erm, Erki Erm (Vt viimase Läti võistluse BAR lehel)
c) mina, Randy Korb, Elo Saue, Urmo Alling (vt ARWC 2009 lehel. Minni ja Pilvit ju kahjuks enam valida ei saa...)

Rain Lond (RL):

1. Lühikestel võistlustel eelkõige füüsilist valmisolekut kannatada kõrget tempot. Pikkadel võistlustel eelkõige võimet taluda ebamugavusi ja olla vaimselt tugev.
2. Jonnipunniga, kes hakkab hädaldama, kui on külm ja nälg. Samuti ei sooviks osaleda sellise inimesega, kes pole valmis end tiimi nimel ohverdama.
3. Pikki võistlusi on täitsa tore teha segavõistkonnas. Siiani on segavõistkonnaga võisteldes vaid head kogemused.
4. Võistkonna tuumik on olnud üsna püsiv. Mõned liikmed on siiski aastate jooksul vahetunud.
5. Esimesel korral eelkõige võistlusklassi vahetus. Segavõistkonnast sai meeste võistkond. Teisel korral tiimiliikme sobimatus.
6. Tiimi ühtsustunnet tõstab see, kui üheskoos tullakse välja rasket olukorrast. Kindlasti ka üksteise toetamine rasketes olukordades: koti kandmine, toidu ja riiete jagamine näljasele ja külmetavale kaaslasele.
- Ühtsustunnet langetab see, kui üks tiimiliige mõtleb vaid endale, mitte sellele, kuidas olla tiimile kasulik.
7. Ei ole.
8. Enamasti on varasem ühine võistluskogemus kasuks tulnud. On märksa lihtsam, kui tead millal tiimiliige väsis, väsinud Randy ära tundmiseks piisab talle vaid otsavaatamisest. Kindlasti on hea ka teada, mismoodi käitub väsinud või näljane tiimikaaslane.
9. a) Randy Korb, Urmo Alling, Maret Vaher (terve jalaga :)
b) Randy Korb, Urmo Alling, Maret Vaher
c) Randy Korb, Urmo Alling (Silver Eensaar), Maret Vaher

Ruth Vaher:

1. Väga super oleks, kui kõik võistkonnakaaslased oleksid ühtlase sportliku vormiga – poleks väga ees lippajaid ega ka väga palju nõrgemaid.

2. Sellist liiget, kellega ühes võistkonnas ei taha olla, pole olemas. Ainult pikkadel võistlustel, kus iga detail loeb, ei taha oma jõudu kulutada selleks, et saada üle ebasobiva kaaslasega ühes võistkonnas olemisest.
3. Eelistan võistelda segavõistkonnas, sest siis on veteülesanded kergemini läbitavad ja võistlus üldse lühem. Võistkonnaliikmeid ei ole ma kunagi pidanud valima, tavaliselt on mind kutsutud võistkonda ja võistkonnad on olnud toredad.
4. Olen valdavalt püsivõistkonna liige.
5. -
6. Hea tiim ja hea tiimisisene kliima on üliolulised, et võistlus jääks meelde meeldivana, hoolimata sellest, kui raske seal füüsiliselt oli. Kusjuures need tunded võivad ka ühe võistkonnaga võisteldes olla erinevad. 2007 Bergson koos Randy, Raini ja Andresega oli minu meeldejäävamaim võistlus eelkõige väga mõnusa võistkonnatunde pärast. Meil kõigil oli sellel seiklusel väga raskeid hetki, kuid suurepärase tiimitöö ja positiivne üldmeeleolu aitasid edukalt lõpuni. Siiani on hea tunne seda võistlust meenutada.
- Sama koosseisuga paar kuud hiljem Šotimaa MM-il võisteldes oleksin nagu hoopis teise võistkonnaga olnud, meil ei klappinud paljud asjad ja see tegi raja läbimise just psühholoogiliselt väga raskeks.
7. -
8. Oluline on see, et kõik võistkonnaliikmed tegutseksid kogu aeg ühise eesmärgi – kiirema liikumise nimel. Minu arvates on väga egoistlik rääkida rajal, et motivatsioon on kadunud.
9. a) Erik Aibast, Alar Viitmaa ja veel keegi tubli, tark ja osav, näiteks Meelis Aasmäe.
b) Sixten Sild, Randy Korb, Alar Viitmaa.
c) Randy Korb, Rain Lond, Tiit Tähnas.

Arvan, et neid, kellega ühes võistkonnas tahaksin võistelda, on palju, lihtsalt pole nii laialdast võistluskogemust ja seetõttu ei oska paljusid välja pakkuda.

ISC Adventure - VX veloralli võitja 2005

XDream

Tiit Pekk (TP):

1. Seiklussport on minu jaoks eelkõige FUN ja see määrab ka kaaslaste valiku – lõbus peab olema. Olen olnud küllalt hammaste krigistamise tiimides ja see mulle ei meeldi. FUN ei tähenda automaatselt lonkimist – ka kiiresti liikudes võib lõbus olla! Aga tulemus-üle-kõige hoiak mulle ei meeldi.

Ja tiimi meesliikmed võiksid tunda mõnda õllemarki ka peale Originaali...

2. Eelmine küsimus vastas osaliselt ehk sellelegi – kes ei oska loodust nautida ja on tulemuse nimel valmis metsajärvel olevaid luikesid märkamata edasi rühkima. Ja kõige hullem - kes jätab võistkonnakaaslase metsa maha.

3. Võimalikud variandid, tähtis, et FUN oleks.

4. Mu abikaasa on tänaseks loobunud jälgi ajamast, kellega ma metsas käin – olen väga erinevate seiklejatega metsas käinud ja käin loodetavasti ka edasipidi. Seiklejate seas on nii palju toredaid inimesi ja neid tahaks lähemalt tundma õppida ;) ning ühine pingutus on kõige parem võimalus selleks.

5. Vastasin osaliselt eelmisega, lisaks olen paar korda tiimi vahetanud tiimiliikmete metsaskäimise eesmärkide kardinaalse sobimatuse tõttu.

6. Raskel hetkel kaaslaste mahajätmine langetab. Olen päris mitu korda olnud see, kes "kõiega sabas" ja püüan seetõttu sarnases olukorras olijat alati toetada. Koos suvalise ülesande edukas lahendamine tõstab ja kuidas veel! Kindlasti ka see, kui keegi tiimist mõne keerulisena või ehk lausa lahendamatu tunduva ülesande hästi lahendab. Ja kiirus – selle vastu ma ei saa ;) näe-runõol rattas 35 - 40ga lendamine 24ndal tunnil ajab kõigil suud kõrvuni! Ja kui ka kõige raskemal hetkel möla tiimist ei kao, kui kellelgi leidub mõni magus kild või nali mistahes hetkel.

7. Khmm ... talismani ei ole ... aga rituaal? Õlu eelneval õhtul ja KOHE pärast finišit ...

8. Väga palju mõjutab. Rollijaotus on kordades lihtsam, kui varem koos metsas käidud. Ootused on realistlikumad, elus juba

järele proovitud. Lätti ma näiteks veel ilma oluliselt kogenuma seiklejate ei läheks. Ja verinoori lendureid ka metsa kaasa ei võtaks, võiks olla ikka elus üht-teist näinud või kogunud. Tiimi oskuste kogum võiks olla ikka üksteist täiendav, a la navigaator, kanuueksper, rattaspets (kes ka parandada oskab), tugev (kes ronib ja laskub ja kannab) jne.

9. a) see on väga keeruline küsimus. Siin on valdavalt panna vaja ja 50% ka kogemusi juurde. Vee peal peaks kindlasti kiiresti liikuma. Kui nüüd tõesti Xdreami võistkonda ka 4 inimest vaja oleks: Marek Nõmm, Viivi ja keegi, kes kanuud hästi juhiks (sellise inimesega ei ole veel kanuus olnud). Sellises tiimis oleks navigatsioon väga kõva ja mulle jääks ainult rattas vedamine.

b) Siin on kogemust ning Läti seljaaju vaja ja see määrab ka võistkonna koosseisu: Randy, Tanel, Viivi. Selles võistkonnas oleksin mina see tugev, kapten oleks Randy.

c) Vaat see tase tahab ikka saavutamist, esialgu minu mõistus nii kaugele mõelda ei oska...

Kaido Hallik (KH):

1. Kõige olulisem on sarnased eesmärgid võistlusel. Kõige hullem on, kui ühte võistkonda satuvad võidu peale minevad ja niisama loodust nautida soovivad inimesed.

Kui eesmärgiks on hea sportliku tulemuse saavutamine, siis on oluline, et võistkonnaliikmete võimed oleksid sarnased. Või kui mõni liige on mõnel alal nõrgem, et siis ta lubaks ennast rajal abistada.

Samuti on oluline hea läbisaamine võistkonnaliikmete vahel. Seda eriti pikemate võistluste korral, kus inimeste suhtlemine võib väsimuse ja magamatuse tõttu muutuda.

2. Kellega on võistlusel risti vastupidised eesmärgid või on kartus, et omavaheline läbisaamine poleks hea (seda eriti pikematel võistlustel).

3. Otsene eelistus puudub. Kui võistlusel on lubatud nii segavõistkonnad, kui ka meeskonnad ja eesmärgiks on olnud kõrgema üldkoha saavutamine, siis olen osalenud meeskonnas.

4. Olen olnud üldiselt püsivõistkonna liige.

5. Aeg-ajalt on vaheldunud tiimi liikmed. Põhjuseks näiteks vigastused.

6. Tõstab:

* ühised eesmärgid,

* enne võistlust ühistreeningud,

* kui võistkonna nimi ühendab oluliselt selle liikmeid,

* rajal tegutsetakse õnnestunult, näiteks ei tehta vigu või

leitakse probleemidele leidlikke lahendusi.

Langetab:

- * hõõrumine võistkonnaliikmete vahel,
- * vead rajal.

7. Isegi mina joon peale seiklusvõistlust võimalusel õlut.

8. Ühine eelnev võistluskogemus on oluline. On paika loksunud, kes on milles tugev, kellele millised ülesanded rajal antakse. On teada, kas ja kuidas saab üksteist aidata.

Samas - kui ühist võistluskogemust pole, siis võib avaneda rajal võimalus teha tegevusi ja lahendada ülesandeid, mida seni on mõni regulaarne võistkonnakaaslane teinud. Või vastupidi, anda senised oma ülesanded kellelegi teisele.

Kui on ühine elukogemus, siis on paremini teada üksteise suhtumisi ja võimed ning saab paremini ülesandeid jagada. Kui pole ühist elukogemust, siis on hea võimalus inimesega lähemalt tutvuda.

9.

a) Xdream (3-12h):

- * kiire naine,
- * Randy loeb kaarti,
- * Priit Ailt teeb ees tempot,
- * kas ma püsin neil kannul?

b) Läti seiklusspordivõistlus (24 - 36h)

c) seiklusspordi MMiks?

Vahepeal oli küll uitmõtteid, et miks mitte kunagi seiklusspordi MK-etapil ja isegi MM-il osaleda, aga see tundub kuidagi nii kaugel ja kättesaamatu.

Kui eesmärgiks on seiklusspordi MM-ni välja jõuda, siis võiks punkti b) kasutada MM-iks harjutamiseks. Tore oleks oma regulaarse tiimiga osaleda, näiteks peale minu: Aigar Sirel, Martti Mikk ja Eleri Hirv.

Urmo Liblik

1. Tähtis, et tiamil oleks väikegi eduvõimalus ja liikmed mitmekülgsete oskustega. Alati ei võida ju füüsiliselt tugevaim tiim, mida on tõestanud ka viimased seiklused :) Liikmed peaksid ka rahulikud olema ega tohiks väga tõmmelda rajal - ühtlane ökonoomne liikumine on edu alus.

2. Ei meeldi väga suure egoga tiimikaaslased, kes ainult enda valikuid headeks peavad. Seiklustel on vaja ju loovalt läheneda ja kui endal mõte ei tööta, tuleb ikka tiimi liikmetelt nõu küsida.

3. Sõltub võistlustest, kui on Läti seiklus siis on tavaliselt segatiim, sest seda nõuavad reeglid, aga vahest ka meeste tiimiga. Sõltub sellest, kes paati kutsub või kuidas tiim komplekteeritakse.

4. Kuna vean Eestis ise seiklusspordi sarja, siis endal tiim puudub, aga olen alati käsi, kui kutsutakse, sest eesmärk on saada kogemusi ja näha, kuidas teised korraldavad ja ka võimeid proovile panna.

5. Olen tavaliselt tiimis, kus on vaba koht. Meil on ju selliseid lähedaid meeskonna komplekteerijaid ka, kus 4-s tiimis on lausa 6 või rohkem liiget - seega neist tiimidest hoian eemale :) Samas on ka tiime, kus teatud isikud ei osale tiimis, kui tiim pole nende soovide järgi kokku pandud.

6. Tiimi tuleb võistluse käigus kogu aeg motiveerida ja abistada - see kõik mõjub hästi. Samas on laastav see, kui antakse tiimi peale üks kaart ja sa ise ei saa kaarti lugeda, vaid sõidad kui 5. ratas vankri all rongis kaasa. See on nii nüri ja kui siis kaardilugeja ära väsis ja vigu tegema hakkab, on jama majas :)
7. Ei ole. On (kast õlut).

8. Mida rohkem erinevaid seiklusvõistlusi selja taga, seda kindlam on võistleda, sest kogemused tulevad ainult kasuks. Lisaks muidugi ka muud elutarkused ja kindlasti piiri taga peaks keegi ikka keelt ka tonkama muidu võib teinekord asi hapuks minna:)

9. a) Urmo Liblik, Silver Eensaar, Rain Eensaar, Randy Korb.
b) Urmo Liblik, Alar Viitmaa, Margus Marrandi, Mariann Sulg
c) plaan on sinnagi jõuda, aga vast nii 2-3a pärast: Urmo Liblik, Randy Korb, Mariann Sulg, Urmo Alling.

Viivi-Anne Soots:

1. Positiivsus ja kokkusobivus. Oskus teiste võistkonnakaaslastega arvestada igas ettejuhtivas olukorras ning abivalmidus. Orienteerumisoskus ja muud juurdekuuluvad kogemused poleks pahad.

Enam-vähem ühtlast füüsilist taset.

2. Virisejaga ja individualistiga.

3. Praegusel hetkel segavõistkonnas. Kuigi võistkonnasisene atmosfäär on naiskondades alati olnud lõbusam ja vabam.

4. Eelistaks püsivõistkonda, kellega on koostöö läbi proovitud ja üllatusi enam ette ei tule.

5. Viimane kardinaalsem vahetus toimus sel aastal XDreami sarjas, kus tahtsin end proovile panna veidi rohkem kui eelnevatel aastatel. On olnud küll oluliselt raskem võistleda segavõistkonnas, kuid samas on selle korvanud edukas aasta ja suve jooksul kogutud toredad killud rajalt.

6. Ühtsustunne tekib siis, kui tiim omavahel kokku sobib, koostöö laabub ja kõik tahavad võrdselt panustada. Toredad on ka tiimi ühised treeningud, arutelud enne ja pärast võistlust.

Minu jaoks on vastuvõetamatud just individualism ning teravad ütlemlised. Kuna tegu on tiimi-alaga, siis peaks kõik kõigiga arvestama, vajadusel toetama ja aitama. Mida pikem on võistlus, seda tähtsam see on.

7. Ei ole

8. Eelneva koostöökogemuse puudumise korral kulub kauem aega arusaamiseks, kes mida oskab, suudab, tahab, kardab. Samas saab alati teha eel-luuret, inimesega asjadest rääkides.

Meil näiteks on Läti võistlustel käies alati teada, kellel on võistkonnas milline ülesanne. Kes on kaardilugeja(d), kes valdab ronimisteemat, kes peab olema lihtsalt tugev ning nõrgemaid tagant tõukama, kes on lihtsalt positiivne ja kambavaimu ülevall hoidja jne. Eelnevatele kogemustele toetudes läheb kogu koostöö ladusamalt ja see mõjutab omakorda tulemust. Elukogemus laiemas mõistes on kindlasti tähtis. Läbi elukogemuste kujunevad ju isiksuse omadused ning neist omakorda

sõltub, kuidas inimene käitub pingeolukordades ja rutiinis.

9. -

Silver Eensaar:

1. Pigem on võistkonnad kujunenud juhuse kui etteplaneeritud valikute pinnal. Ideaalis muidugi on oluline võrdne füüsiline võimekus jooksus. Rattas ja aerutamises võib üks liige olla tugevam ja sellest on tulemusele abi. Kui on kaks tugevamat ja üks nõrgem, kujuneb tulemus nõrgema järgi.

2. Ei meeldi kaaslastega mitte arvestavad ja söimleavad isikud. Õnneks kokkupuuted puuduvad.

3. Seni ainult meeskonnas, pikematel võistlustel selline võimalus puudub, kuna pundis peab olema ka naine.

4. Xdream sarjas püsivõistkond, muudel võistlustel on võistkonnad kujunenud üsna juhuslikult.

5. -

6. Ühtsustunnet tõstavad ühised eesmärgid, potentsiaal neid saavutada. Ühised treeningud ja miks mitte ka ühine vorm. Võib ka pidutseda...

7. Ei ole, kui mitte selleks lugeda vaseliiniga hõõrdumise vastu kreemitamist. See kreem on ka rajal alati kaasas...)

8. See on oluline. Pikematel seiklustel tuleb alati kasuks, et kõik oleks juba kogenud seiklejad. Sarnasest vanusest on olulisem sarnane võistlusstaazh, kuna pikemate seikluste armastama õppimiseks peab liikuma redelit mööda lähematelt pikematele.

9. a) Silver Eensaar, Rain Eensaar, Indrek Teppo, Liis Lass

b) Silver Eensaar, Rain Eensaar, Randy Korb, Liis Lass

c) Silver Eensaar, Rain Eensaar, Randy Korb, Mariann Sulg

Ingel Epp (vstk. Vahuri Inglid)

1. Olen osalenud iksdriimil kahe erineva koosseisuga, kord segatiimiga ja ülejäänud korrad inglitiimiga. Mõlemal juhul olen võistkonna moodustamisel olnud vaid ettur meeste malelaual. Esimesel korral sain võistkonnakaaslastega tuttavaks stardis,

kuid veetsin sellele vaatamata väga lõbusa päeva. Iseendale poleks iial starti minek pähe tulnud. Pärast kolme hooaega Vahuri manageerimise all ei ole otsustamismehhanismid ikka muutunud, s.t. lasen endaga vabalt manipuleerida.

2. Spordi spordina võtmine on esimene kindel miinus.

3. Ei usu, et leiduks mõni vabatahtlik meesterahvas, kes oleks nõus meie tiimi tulema. Kui selliseid leidub, siis paluks teada anda, teaks kellele sõjaajal helistada. Meie esmane valik oleks kindlasti Andre Nõmm (hea süda, ilus säärejooks, murraks meile mõnuga võsas teed) aga rattarogainiks saime juba korvi ja enam ei julge talle lähenemikatseid teha.

4., 5. -

6. Ühtsuse aluseks on ühised eesmärgid (meie puhul siis aaraja võit).

7. Inglitiimil on rohkelt rituaale ja seikluseks hädavajalikke talismane: YSL huulekas ja peegel, autopeegli ingel, inglijook, steitmendiga spordimuss + laulev tsuuaua, kummikommid, kontrollpostikast, Külli, Vahur.

Võistlusjärgselt on kõige olulisem ennast murule välja sirutada, välja otsida roosad pokaalid ja avada cava.

8. Koostöö ja rajavalikute arukus sõltub ainult kuu ja tähtede seisust, mingit muud mustrit pole siiani täheldanud. Õnneks ei tee Helen ja Merike sellest numbrit, kui kaardilugejana nad mingisse mõttetusse vean.

9. a) Vahuri Inglid on parimad, neljandaks on meil tsuuaua.

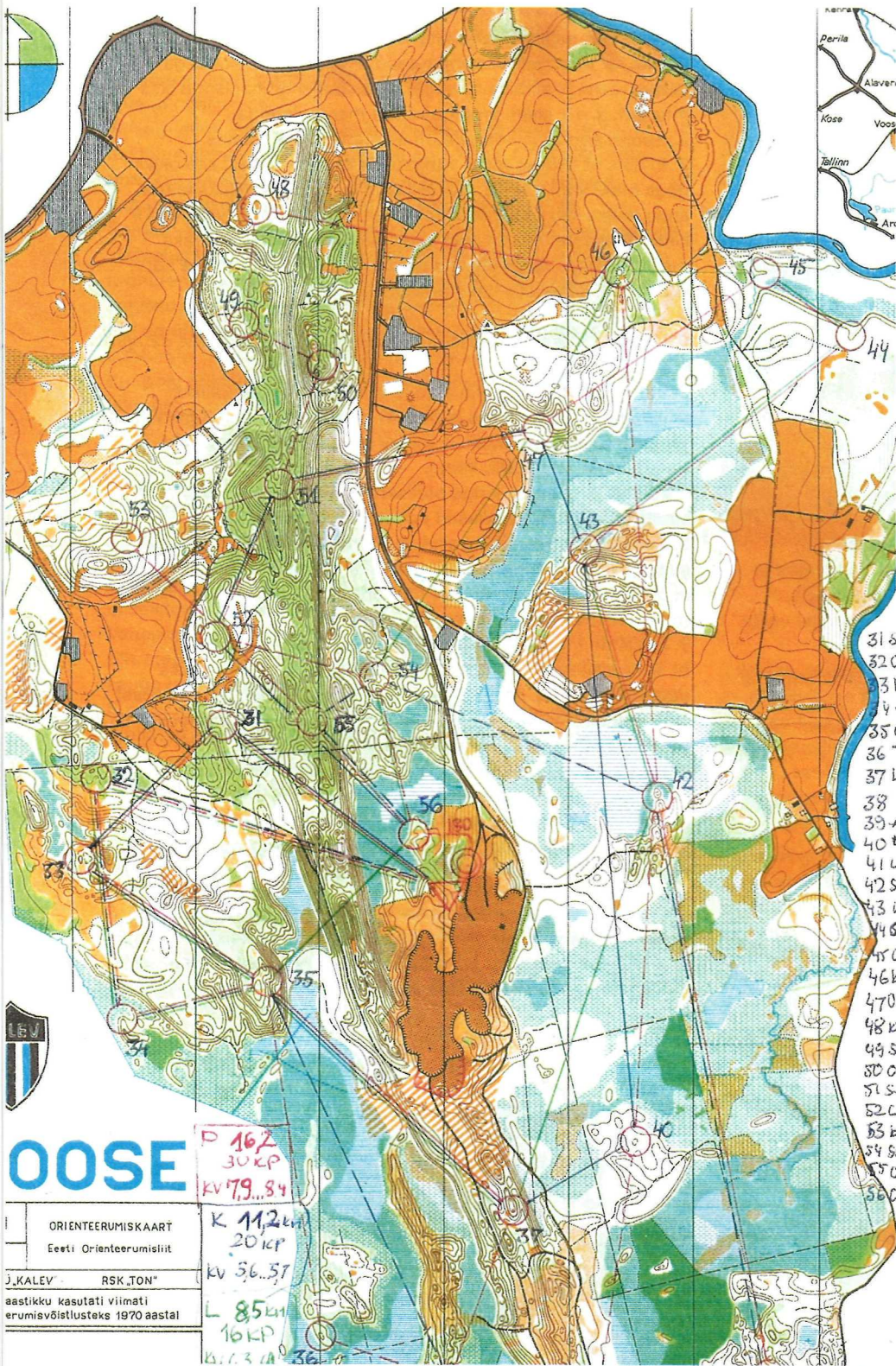
b) Kui iial see tee ette võtta siis ikka Inglitega. Juurde võiks võtta Sild Sixteni, sest ta oskab läti keelt ja olenemata kellaajast teab, kuhupoole Koiva jääb. Muidugi ei kujuta ette, millises meeltesegadushoos võiks ta sellega nõusse jääda.

c) Iga tsheerliider jäägu ikka oma pamm-pammide juurde :) Seiklusspordi MMil sooviksin olla Randy Korbi pealamp, et riälitis näha, mida nad seal teevad, mis emotsioone läbi elavad ja mis nipiga päevi liiguvad. Kui keegi oleks nõus mind MMi supoorti mõõblikski võtma, oleks ka juba ülihästi.

Rubriiki toimetab MARET VAHER

Kaarti on vähendatud

Ühe-mehe teade

Tollase TA-OK klubi poolt korraldatud sügisene maratonienteerumine oli saavutanud paraja populaarsuse ja osalejatepoolse ootuse. Samale rajale minejate suur hulk sundis juba 1983. aastal kasutama 1 minutilist stardiintervalli, lühendamaks stardi kestvust ja hajutust, vähendamaks rongide tekkimise võimalust. Hajutuseks suundusid orienteerujad vaheldumisi kahele ringile, võistluskeskuse läbimisel variandid vaheldusid.

Olin kuulnud Soome televisioonist "Kalevan Kierrose" ühisstartiga orienteerumisvõistluse ülekandel fraasi: "yhden miehen viesti" (ühe-mehe -teade). Paberinfo ajastul oli vahel lihtsam leiutada jalgratast, kui otsida näiteid ja kirjeldusi. Eks siis leiutasin. Hiljem osutus, et olin idee päris hästi pihta saanud. Uudsusmomendiks olid korduvalt läbitavad kontrollpunktid maastikul variantide ümberhargnemiseks. Sellisel juhul sai hajutusvariante kordades rohkem kui kaardivahetusega ringe. Tol ajal tundus rajameistrile ketserlik orienteerujaid ühel võistlusel teist korda sama punkti läbima panna, kuid muud võimalust hajutuse üldtingimuse, "võistlejad peavad läbima kokkuvõtteks samad etapid", täitmiseks ei olnud.

Rada tuli kujundada teateraja hajutamise algeriiodilt tuntud Motala meetodi sarnaselt. Hajutusmeetodide nimed on Rootsi kohanimedest, kus vastavat viisi esmakasutatud. Teatevõistlustel pea ainuvalitsejaks saanud farstalaste meetodist erinevalt ei olnud motalalastel eri vahetustel korduvaid etappe, vaid ainult variantide ümberjagamispunktid.

Nii ühisstart kui ka mingi tundmatu-arusamatu hajutus tundusid enamikule klubilastele võõras, kuid leidis ka eksperimenteerimishuvilisi. Kalev Kukk nõustus peakohtuniku rolliga ning võisime ürituse sellisena välja kuulutada.

Tehtud radade arhiivis olen säilitanud kaardi, mille eeskülg kolme rajaga ning tagakülg kokkuvõttega on pildidel.

Pika raja ringidel oli kolm kaks korda läbitavat punkti (KP 35,42,51), keskmisel ja lühikesel üks (KP 35). Ka finišipunkti (KP 56) tuli kaks korda läbi käia, esimest korda kaardivahetusse, teist korda finišisse joostes.

Pikal rajal kasutasin kõiki kuutteist hajutusvarianti, keskmisel nelja ja lühikesel kahte. Hajutus toimus tõhusalt. Sixten Sild võitis paraja edumaaga. 85st pikale rajale läinust tekkinud rongid lagunesid kiiresti.

Kuna rada kaardilt paistis nagu tavaline

TÄNA

20 aastat tagasi

Andres Käär

Suusaorienteerujatel hooaeg ukse ees

o-rada, ei olnud osalejatele midagi muud täiendavalt seletada, kui et "on hajutus" ja teatevõistluse sarnaselt kaardi üleandmise asemel tuleb ise uue kaardiga järgmisse vahetusse joosta. Lõpetamise järel küsiti edukategi hulgast, miks nad teisel ringil samu punkti uuesti pidid läbima. Mõned ei mäletanudki, et oleks samu punkte kaks korda võtnud. Oli ka neid, kes esimest korda kohe punktile pihta said, kuid tund-poolteist hiljem põhjalikult "kaevasid".

Ühe-mehe-teatena sai TA-OK maratone hiljemgi tehtud. Eesti pika raja mesitrivõistlustel on rada olnud mitmel korral sellisena kujundatud. Viimasel ajal on liblikas, algselt eraldistandardi mõeldud hajutusmeetod, levinud ka ühisstardiga võistlustele. Liblikat on rajameistril kergem teostada, kaardivahetust ei ole ja paarikümne erineva tasemega osalejaga toimib hajutusefekt ilmselt rahuldavalt.

Osalejaterohke ühisstardi korral on ühe-mehe-teade enam õigustatud. Kaardivahetuse tõttu ei ole hajutus jooksjaile läbinähtav. Hargnemispunktid ei paista kaardilt, ja "konksutaja" peab kogu aeg valvel olema.

Aastakümneid tagasi oli hajutusega radade kaardile joonistamine ja kaartide komplekteerimine tõsine, tähelepanu ja vaevanõudev vaaldis töö. Tänapäeval on OCAD-i rajategemise moodulis vastav võistluse tüüp, "one man relay", olemas. Hajutusvariante võib jaotada juhuslike arvude generaatoriga ning vastavad rinnanumbrid kaartidele trükkida.

Oleks vaid rohkem võistlejaid, kes Eesti pika raja meistrivõistlusel põhirajal startida söandaksid.

Tiit Toomas, Ain Roosimägi ja Priit Randman

Talvealade harrastajate põhimure on lumi. Kas lund on või ei ole ja kus seda on? Suvine ettevalmistus on möödunud põhja ladudes, erialast tööd tehes, orienteerumisvõistlustel käies ja plaane hooajaks seades.

Käidud on eri seltskondadega tulinis suusatamas ja juba on esimesed suusasõidud tehtud ka Eestis looduslumel.

Suusaorienteerujad kümnekesi kogunevad 22. novembrist 6. detsembrini lumelaagrisse Yllasele, kus on kõik võimalused heaks ettevalmistuslaagriks. Laagripäevade keskel on rahvusvahelised suusaorienteerumisvõistlused ja sellele järgnevalt on maastik planeeritud erinevateks tehnikaharjutusteks.

Võistlused ja maastik suusa-o radadega on üks põhjuseid, miks eestlased igal aastal sõidavad Põhja-Soome lund otsima.

Kes lumelaagrit ette ei võta, on planeerinud endale vabad päevad planeerinud endale vabad päevad Lõuna-Eestisse Otepää kanti, kus lubatakse novembri lõpuks avada

kunstlume rada.

Suusaorienteerujate selle hooaja peaesmärk on Euroopa MV täiskasvanutele ja noortele ning juunioride MM, mis kõik toimuvad veebruari esimeses pooles Rumeenias.

Samas on lisaks tiitlivõistlustele tulemas väga sisukas MK-hooaeg ning Eesti MV korraldajad OK Ilves ja OK Põlva Kobras arvatavasti nuputavad huvitavaid radasid laua taga.

Eesmärgid on eelnevatest aastatest alati kõrgemale seatud. Meesjuunioride 5. koht teatevõistluses ei tohiks olla ületamatu tulemus. Lisaks ootaksin tüdrukutelt-neidudelt häid sõite ja meeste teatevõistkonna eesmärgiks võiks olla koht 6 hulgas.

Suusaorienteerujate tegemistest saab nüüd teavet ja ülevaadet blogist aadressil <http://estonianskio.blogspot.com/>

Lisan siia ka pildimeenutuse eelmise hooaja tiitlivõistlustelt, kus noormehed saavutasid tubli 5. koha.

Raul Kudre

OK MARATON 1.10.89.
 P 16,2 km 30KP (kv: 7,9, 8,4 km) 1. 1.43.02 S. Sijö
 K 11,2 km 20KP (kv 5,6...5,7 km)
 J 8,5 km 16KP (kv 6,3, 6,4 km)

1. Sild	1.43.02		} 85 st. 45 lõp.
2. Tiit	1.55.12	4.1117	
3. Pärnik	2.00.22		
4. Soina	2.00.50		
Kaamel	2.22.14	4.1140	
E. Kivikas	1.29.03	4.1115	} 38 st. 34 lõp.
Miseikyte	1.52.12	4.1121	
Kottim	1.52.57	4.1150	
Tuus	1.32.43	1.1115	} 22 st. 19 lõp.
Tuusmuru	1.46.44	1.1140	

valdek startis: 145 lõpetas: 120

Karjalaskeks vormi

Peep Otsavel

Vahelduva eduga akna taga vihma-lörtsi-lund nähes tuleb tahes-tahtmata tunnistada, et orienteerumis(jooksu)hooaeg on läbi saanud ja Karjalaskevõistluseni jäänud 5 kuud tunduvad terve igavikuna. Vahelduseks on muidugi täitsa tore tubastele tegevustele, sh siseorienteerumisele keskenduda, aga varsti tahaks siiski jälle kaardiga metsa. Et ikka Karjalaskel vormis olla.

Tegelikult ei ole keeruline ka talvisel ajal orienteerumisvõimalusi leida, on nii odavamaid kui ka kulukamaid võimalusi.

Riia päevakud

Talvisel perioodil toimuvad Riia päevakud laupäeviti ja pühapäeviti. 2009. aasta EMV lühirajal osalenud said ettekujutuse Riia ümbruse maastikest. Paljud maastikud jäävad Liivi e. Riia lahe vahetusse lähedusse ning seetõttu olulisemalt lumevabamad kui Eesti maastikud keskmiselt. Just Riia päevakutelt algas SI sisetung Lätisse ning seetõttu ei pea muretsema EMIT'i rentimise pärast.

Aadressilt www.magnets.lv leiavad huvilised päevakute toimumisajad, kaardi toimumiskohtadega ning detailsema kaardi stardikoha kirjeldusega. Start on avatud 11.30-14.30 e. laupäeva hommikul võib kodus rahulikult une täis magada ja siis suuna Riia poole võtta. Ja kui õhtuks leida sobiv meelelahutus Läti pealinnas, siis on meeldiv nädalalõpp tagatud.

Kuna kõik maastikud ei ole nii nauditavad kui EMV lühirajal kasutati, siis on mõistlik kogenumatega konsulteerida. Soovitan kasutada SK Mercury eksperte.

Lõuna-Euroopa

Portugali, Hispaania, Itaalia jt Lõuna-Euroopa orienteerumisklubid on ära tabanud põhja poole jäävate, eriti Skandinaavia riikide orienteerujate stardinäija ning korraldavad usinasti võistlusi ajal, mil meie siin heal talvel suusarõõme naudime. Aastaid kestnud o-turism on tõstnud võõrustajate vilumust ning omale sobiva variandi peaks leidma nii tippsportlased kui ka

harrastajad. Tippsportlased on lõunalaagrite võimalustega kursis, alljärgnev on rohkem harrastaja vaatenurgast.

Subjektive mulje järgi on viimaste aastate jooksul kõige meeldivamaks sihtkohaks kujunenud Portugal. Lisaks mitmetele võistlustele, sealhulgas WRE'dele, on pakkuda hulgaliselt treeningkaarte, mida saab soetada kohalike klubide ja o-reiside korraldajate käest. Treeningkaardid on koos radadega ja punktikohad on metsas tähistatud. O-turismi kõrghetkel leiab ka elektroonilise ajavõtuga treeninguid.

Arengule andis täiendava impulsi 2008. aastal Portugalis peetud veteranide MM, mille korraldamisega oli seotud enamus kohalikest orienteerujatest. Nii vähemalt legendid räägivad. Saadud kogemused on igatahes võistluste korralduses näha.

Hooaja tippvõistlus peetakse veebruaris ja toimumisaeg on valitud katoliku kiriku maades levinud karnevali aja järgi. Põhjus lihtne – nelja päevane võistlus on mõistlik korraldada ajal, mil osalejail ja korraldajail on riikliku pühaga seoses vabu päevi rohkem kasutada kui ainult nädalavahetus. *Portugal 'O' Meeting* e. POM meeltab kohale ca 1500 osalejat, 500 kohalikku ja 1000 piiri tagant. POM 2010 toimub Atlandi ookeani rannikule jääva Figueira da Foz lähistel, poolel teel Lissabonist Portosse. Kõrvalepõige – huvitava kokkusaatumisena toimub sealkandis just artikli kirjutamise ajal seiklusspordi MM, kus on rajal ka 5 eestlast.

Kuigi POM'il on kohal ka maailma eliit – 2009. aastal oli WRE meeste raja stardis ca

150 osalejat, sh mitme riigi koondslasi – on võistluse programm eelkõige seatud o-turistide meele järgi. Lisaks neljale põhivõistlusele on tavaliselt öine sprint mõnes ümbruskonna vanalinnas, o-show (meile tuntud sise-o formaat värskes õhus) ja rahvuslik õhtusöök. Öised linnasprindid on väga mõnusad – rada viib läbi kenasti valgustatud vanalinna, tagahoovide, kuhu tavaturist ei sattu ning pärast võistlust võib minna kenamad kohad rahulikult veel üle vaadata. Ei tasu üllatuda, kui oma stardikorda oodates saab jalga puhata mõne turismimag-
neti trepil istudes ning finišikoridoris ulatatakse pärast SI mahalugemist värskest grillitud lihalõik kohaliku valge leivaga. Mõnus. Võta aeg maha ja naudi hetke.

POM on hooaja tippüritus ning tavaliselt on kas eelneval või järgneval nädalavahetusel veel üks 2 päevane WRE võistlus, tänava Crato WRE. Soovi korral saab veidi üle nädalase reisi sisse planeerida 2 võistlust ja 2-3 treeningpäeva või valida 1 võistlus ja rohkem treeningpäevi.

Kõige lihtsam on võtta pakett mõnelt o-reisikorraldajalt. Hind on küll mõnevõrra kallim, kuid sel juhul on vaja ise hankida vaid lennukipiletid, ülejäänud (rendiauto, ööbimised, treeningkaardid, võistluste stardimaksud) eest on hoolitsetud. Ise

rohkem vaeva nähes saab odavamalt läbi ajada. Veebruar on kohaliku turismitööstuse jaoks vaikne periood ja nii võib leida soodsa hinnaga rendiautosid, kasutada võistluste korraldajate poolt pakutavat tasuta või väga odavat põrandamajutust ja osta reisikorraldajalt või korraldaval klubiilt vaid treeningkaardid.

Lisan mõned hinnangulised kulud kahe võistlusega (POM 2010 + Crato 2010) reisi puhul. Odavlennufirmade EasyJet ja RyanAir abil saab edasi-tagasi lennatud ca 3000 EEK'i eest. Jälgides teiste lennufirmade sooduspakkumisi

võib leida soodsaid pileteid ka tavalendudele. Autorent 10 päeva tuleb ca 900 EEK inimese kohta (väike auto, 2 inimest autos). Võistluste ajal võib kasutada tasuta põrandamajutust.

Osavõtumaksud täisprogrammiga (*model event*, öhtused sprindid, pidulik öhtusöök ja kõik võistluspäevad) kokku ~1300 EEK. Vahepealse 3 öö majutuse ja kõikide päevade söögikulu võib igaüks ise arvutada, Portugali hinnatase on sarnane Eesti omaga.

Lõpetuseks mõned viited, kust võib lisainfot hankida. Kopeerin lisatud viited ka orienteerujate foorumisse. Foorumis üritan jõudumööda ka küsimustele vastata ja loodetavasti on nõus

kogenumad o-reisijad häid nõuandeid jagama.

Valik võistlusi

8.-10. jaanuar 2010: Arraiolos International Meeting (POR) – <http://www.gafanhori.pt/meeting10/>

12.-16. veebruar 2010: Portugal 'O' Meeting 2010 (POR) – <http://www.pom2010.com>

12.-14. veebruar 2010: Santa Pola WRE (ESP) – <http://www.uaorientacion.es/>

19.-21. veebruar 2010: Norte Alentejano "O" Meeting (POR) – <http://www.gd4caminhos.com/naom/2010>

26.-28. veebruar 2010: Trofeo Andalucia Ronda (ESP) – <http://www.clubcoma.org/wre/ingles.htm>

26.-28. veebruar 2010: Mediterranean Open Championship (ITA) – <http://www.orientering.it/>

5.-7. märts 2010: Trofeo Costa Calida Murcia (ESP) – <http://www.form-orientacion.com/xxiicostacalida/encabezado.html>

13.-14. märts 2010: Lipica open (SLO) – <http://www.lipicaopen.com/>

Rohkem võistlusi leiab www.worldofdo.com kalendrist.

Mõned o-reiside korraldajad

<http://www.sun-o.com/>

<http://o-travel.com/>

http://www.coc.pt/eventos/training_camps/2010/en/

Hannula-Katrin Pandis

Itaalias

Kui ma 2008. aastal Soome mitmepäevajooksul Fin-5 ringi jalutasin, pisteti mulle kätte reklaamvoldik, mis kutsus võistlema Itaaliasse MOC'ile (*Mediterranean Open Championship*). Lisaks andis voldik teada, et vastavalt soovile korraldatakse seal kevadel kuu aja jooksul orienteerumislagaareid, toimub MOC ja teisigi võistlusi. Brošüüri pisut rohkem uurides leidsin reklaami kõrval ka pakkumise, kus otsiti vabatahtlikke appi korraldama. Pakkumine tundus ahvatlev ja tahe võõrale maale vabatahtlikuks minna süvenes aja jooksul. Nii ma end veebruari lõpul saapakujulise Itaalia kontsa juurest leidsingi.

Kui Lõuna-Itaaliasse Bari lennujaama jõudsin, tulid mulle vastu peakorraldaja ja laulja, kes on kindlasti paljudele tuttav oma lauluga „*You, you and me, my favourite sport orienteering*“. Teel võistluskeskusesse, esimesel autosõidul reisi jooksul, sain uue kogemuse osaliseks. Veendusin, et ühel ajal on võimalik keerata rooli, koorida apelsini, hoida kõrva all mobiiltelefonit ning toetuda jalaga gaasipedaalile nii, et näidik liikumatult 160-se sõidukiiruse juures püsib. Kuigi uudne kogemus sisendas algul hirmu, sujusid kõik autosõidud siiski viperusteta.

Korraldajaskond oli üsnagi rahusvaheline. Olulisemad tööloigud oli kaetud niiöölda sisseostetud jõududega. Juba aastaid olla radade planeerimine tšehhide pärusmaa, samuti oli tšehhide õlul ajavõtuga seonduv. Sekretariaadis oli lisaks kohalikele abis rootslane. Mina ise leidsin rakendust stardis kohaliku tüdruku ja Tšehhi perekonnaga. Kohustused, mida itaallased täitsid, ei kuulunud samuti vähemtähtsate hulka. Nende kanda oli võistlusplatside püstitamine ning kõik olmega seonduv – majutus, toitlustamine ja vaba aja sisustamine veinikeldrite küllastamise ning peoõhtute korraldamise näol.

Kogu korraldajaskonna peale tundus võistlejaid kuidagi proportsionaalselt vähe. Neid oli umbes 300 kanti, kuid siiski olid esindatud paljud Euroopa riigid ning valdav enamus oli kohale tulnud Põhjamaadest. Kokku toimus viis võistlust nelja päeva jooksul – model event, lühirada ja öine sprint ühel päeval, tavarada ning Grand Prix.

Korraldajatel algas hommik autosõiduga võistlusplatsile. Tee peal haarasime bensiinijaamast või kohvikust hommikuse sooja croissanti ning kohvi. Võistluskeskuses lepidi täpselt kokku, mis kus asub ja vajadusel ka kes kuskil veel abis on. Minu ülesandeks stardis oli jälgida, et kõik osavõtjad SI-kaardid nulliks ja kontrolliks. Kogenenud orienteerujatega probleeme ei esinenud, küll aga kohalikega, kes nägid SI'd esimest korda ja ei saanud aru, mida sellega tegema peab. Kuna paljud kohalikud võistlejad inglise keelt ei valdanud, tekkis probleeme ühise keele leidmisel. Neil juhtudel võtsin jõu appi ning hoidsin võistleja käsivarrest kinni, kuni SI-jaamast kostus oodatud piiks. Kui ma seepeale käe lahti lasin, tegid nad näo, et saavad nüüd SI kasutamisest aru. Võistluskeskusesse tagasi minnes nägin paljusid kohalikke korraldajaid lihtsalt olesklemas ja nalja viskamas. Kuid sellegipoolest kõik sujus.

Võistlus läbi, ei hakatud meeletu kiirusega asju pakkima nagu Eestis kombeks, vaid mindi ja võeti väike lõuna, milleks oli midagi saiaiga seonduvat (hot dog, pitsa, saiakesed) ja avati veinipudelid. Veedeti aega üheskoos juteldes ja kellelgi polnud kuskile kiiret. Alles tunni või kahe pärast mõeldi, et „võiks sättima hakata“. Koristamine ja pakkimine käis kähku, kõik panid käe külge.

Õhtuti toimusid koosolekud, kus räägiti järgmise päeva võistlusest. Enamasti midagi taolist, et „see on väga tähtis võistlus, kõik peavad endast maksimumi andma ja alati oma tööpostil püsima, kõik peab hästi välja kukkuma“. Korralduse sisulisest poolest räägiti vähe, paljud olid juba mitmendat aastat abis ja ka mina teadsin juba enne reisi algust, mida minult oodatakse. Tuline töö käis kindlasti rajabrigaadil ja IT-poistel, sest rajad olid olemas, punktid metsas ja IT toimis. Õhtu tähtsaim (ja pikim) osa oli öhtusöök – tavaliselt veetsime restoranis vähemalt kaks tundi, ühel öhtu koguni kolm. Söödi, vesteldi, naljatati, joodi veini. Pärast sööki käisime võistluskeskusest läbi, et vaadata kas on vaja midagi veel teha (nt. rannanumbreid jaotada, kaarte kilekottidesse panna vms).

Kui kõrvutada võistlusi Eestis ja Itaalias, siis oluliseks erinevuseks on üldine võistluse õhustik. Neil oli alati kaasas laulja Nick, kes oma lauludega pärast võistlust meelt lahutas. Nn. päevaauhinnad finišis olid piirkonnale kohased: apelsinid, oliiviõli, vein. Võistlusplatsi üldilmele lisas võistluslikkust suur stardi-finiši kaar ja „autasustamissein“. Korraldajad olid rahulikud, sõbralikud ja kõik toimis nii nagu plaanitud.

Emotsioonid Eestisse tagasi tulles olid fantastilised. Sinna minnes oli kaks mõtet – pääseda külmast Eestist soojemasse kohta ning saada hakkama üksi võõras (keele)keskkonnas. Mõlemad soovid täitusid. Olin väga rahul, kaaslased olid toredad, elamine ning söömine suurepäraseid ja korraldamine läks hästi. Järgmisel aastal uuesti!

Reklaami avaldamise hinnad

1. Eesti o-võistluskuutsete avaldamine (must-valge):

- 1.1. suurus kuni A7 60 kr.
  - 1.2. suurus kuni A6 125 kr.
  - 1.3. suurus kuni A5 250 kr.
  - 1.4. suurus kuni A4 500 kr.
- (korduskutse avaldamine -30%).

Värvilised võistluskuutsete reklaami hinnaga.

2. Reklaami avaldamine (sisemised leheküljed):

- 2.1. suurus kuni A7 värviline 400 kr.

2.2. suurus kuni A6 värviline 800 kr.

2.3. suurus kuni A5 värviline 1600 kr.

2.4. suurus kuni A4 värviline 3200 kr.

3. Reklaami avaldamine (tagakülg)

A4 värviline 4000 kr. (kordusreklaami avaldamine -30%).

Eesti Orienteerumislidu liikmetele on reklaami avaldamisel soodustus -50%. Võistlusmaastike sulgemise teadete avaldamine on tasuta.

JUHATUSE otsused

2009.11.06

- Otsus nr. 707** Kinnitada orienteerumisjooksu juunioride ja noorte 2010. aasta ettevalmistuskoondised
- 1. Piibe Tammemäe N20 1990 OK Orvand
  - 2. Sigrid Ruul N20 1991 OK JOKA
  - 3. Katrin Vinkel N20 1991 OK West
  - 4. Kerstin Uiboupin N18 1992 OK Võru
  - 6. Kaia Kivikas N18 1992 OK Ilves
  - 7. Kaisa Raudkepp N18 1993 OK Peko
  - 8. Laura Joonas N16 1994 OK Võru
  - 9. Margret Zimmermann N16 1995 OK Kape
  - 10. Triinu Rooni N16 1995 OK Orvand
  - 11. Lauri Sild M20 1990

- OK Võru
- 12. Raido Mitt M20 1991 OK Põlva Kobras
- 13. Kenny Kivikas M20 1991 OK Ilves
- 14. Tauno Tiirats M20 1991 OK Ilves
- 15. Aleksander Shved M18 1992 SRD
- 16. Sergei Rjabõshkin M18 1992 SRD
- 17. Rene Post M18 1992 OK Põlva Kobras
- 18. Kristjan-Martin Kirjanen M16 1994 TA OK
- 19. Tõnis Laugesaar M16 1994 Rakvere OK
- 20. Priit Võsupärg M16 1995 OK Põlva Kobras

Otsus nr. 706

2011. aasta EOL võistlused.
- 1. Kinnitada 2011. aasta EOL võistluste korraldajateks: **Eesti MV orienteerumisjooksu lühirajal ja M,N21 teatejooksus**, korraldaja

OK Põlva Kobras, koht Jõksi järv. **Eesti MV orienteerumisjooksu tavarajal ja noorte/veteranide teatejooksus**, korraldaja Rakvere OK, koht Põlula. **Suunto Games**, korraldaja OK Võru, koht Sulbi.

2. Pikendada EOL-i 2011. aasta võistluste korralduskonkurssi 31. detsembrini 2009.

Otsus nr. 705 Kinnitada EOL-i 2010. aasta litsent-sijuhend.

Otsus nr. 704 Kinnitada EOL-i üldkogul 21.-22. november 2009 Pikajärvel autasustatavad.

Otsus nr. 703 Kinnitada EOL üldkogu 21.-22. november 2009 Pikajärvel kodukord.

Otsus nr. 702 Kinnitada

EOL üldkogu 21.-22. november 2009 Pikajärvel päevakord.

2009.10.16

Otsus nr. 701 Esitada EOL üldkogule kinnitamiseks Eesti MV 2010. aasta juhend.

Otsus nr. 700 Esitada EOL üldkogule kinnitamiseks suusaorienteerumise 2010. aasta eelarve.

Otsus nr. 699 Kutsuda kokku EOL üldkogu 21.-22. novembril 2009 Pikajärvel ja kinnitada esialgne päevakord.

Otsus nr. 698 Kinnitada noori juhendavate III-V taseme orienteerumistreenerite toetuse määramise alused.

Otsus nr. 697 Kinnitada 2010. aasta suusaori-

enteerumise meistri-võistlused.

- 1. Kinnitada 2010. aasta Eesti suusaorienteerumise meistrivõistluste sprindi ja tavaraja korraldajaks OK Ilves ja toimumiskohaks Vooremäe. Kinnitada võistluse volinikuks Nikolai Järveoja, OK Põlva Kobras. Žürii - Nikolai Järveoja, žürii esimees; Kuno Rooba, Rakvere OK ja Raul Kudre, Värska OK Peko.
- 2. Kinnitada 2010. aasta Eesti suusaorienteerumise meistrivõistluste märketeate korraldajaks OK Põlva Kobras ja toimumiskohaks Mammaste. Kinnitada võistluse volinikuks Leho Haldna, OK Võru. Žürii - Leho Haldna, žürii esimees; Raivo Rõõm, OK Ilves ja Raul Kudre, Värska OK Peko.

Eesti Orienteerumislidu presidendina jätkab Urmas Klaas

Põlvamaal, Cantervilla lossis valis Eesti Orienteerumislidu üldkogu 22. novembril alaliidule uued juhid järgneva kaheks aastaks.

EOL presidendiks valiti ühehääselt tagasi Urmas Klaas. Juhatuse jätkavad vanast koosseisust Raul Hindov, Peep Otsavel, Elo Saue, Sixten Sild, Jaan Tarmak ja Meelis Zimmermann ning uute liikmetena Margus Hallik ja Alar Assor.

Uue juhatuse olulisemad eesmärgid järgmisel aastal on spordialaliidu ja koondiste stabiilse rahastamise tagamine ning ligi 5500 harrastajale orienteerumispäevakutel kvaliteetse teenuse ja algajatele koolituse pakkumine.

Rahvusvahelises orienteerumisel soovib EOL jätkuvalt olla aktiivne osapool, kes korraldab regulaarselt rahvusvahelisi tiitlivõistlusi. Korraldustootlused esitatakse orienteerumisjooksu 2012. aasta noorte EMvõistluste, 2014. aasta veteranide MMvõistluste ning rattaorienteerumise 2011. aasta EM-võistluste korraldamiseks.

Orienteerujad valisid Aasta Tegijaks orienteerumisklubi Võru

Eesti Orienteerumislit tegi Põlvamaal Cantervilla lossis kokkuvõtteid oma 50. juubeliaastast. Tulemuslikku hooaega jäid parimate saavutustena tähistama rattaorienteerumise teatemeeskonna EM-hõbe, orienteerumisjooksus noorte EM-pronks meeste teatejooksus ning 6 erinevate võistlusklasside medalit rogaini EMilt.

Aasta Tegijaks valiti orienteerumisklubi Võru, kes oli 26 riigi osavõtul toimunud sõjaväelaste MM-võistluste korraldajaks.

Valiti ka parimad sportlased erinevates distsipliinides: parim mees orienteerumisjooksus – Olle Kärner, parim naine orienteerumisjooksus – Annika Rihma, parim rattaorienteeruja – Tõnis Erm, parim suusaorienteeruja – Margus Hallik.

Juubelimeenetega peeti meeles Eesti Orienteerumislidu juhte möödunud 50 aasta jooksul ja ning alaliidu ajaloo jäädvustajaid.

WA POLSKI na DYSTANSIE KLASYCZNYM - WRF - BARLINEK 06.06.2009

NOWO 3 MTBO

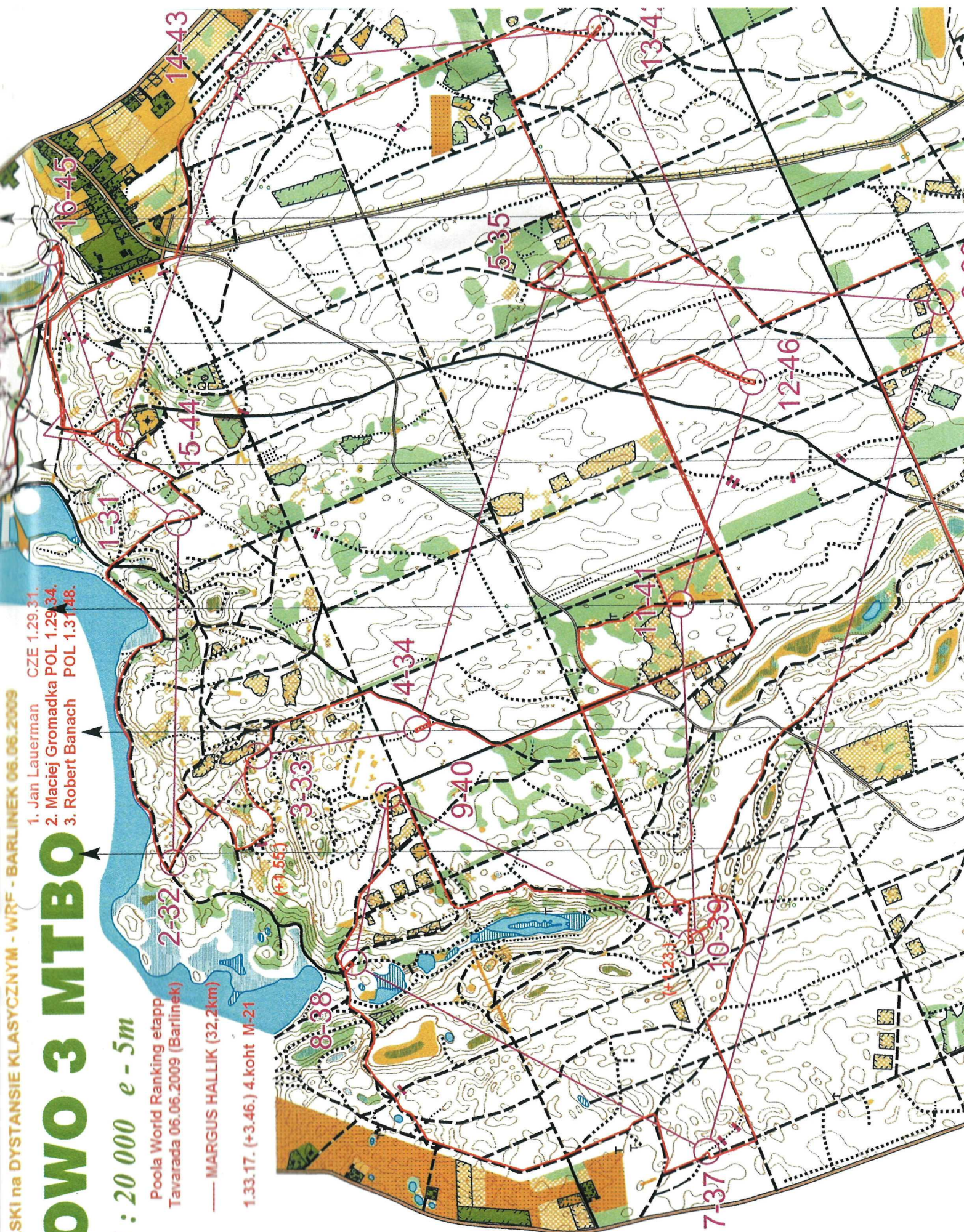
Skala 1 : 20 000 e - 5m

Poola World Ranking etapp
Tavarada 06.06.2009 (Barlinek)

— MARGUS HALLIK (32,2km)

1.33.17. (+3.46.) 4.koht M-21

- 1. Jan Laurerian CZE 1.29.31.
- 2. Maciej Gromadka POL 1.29.34.
- 3. Robert Banach POL 1.31.48.

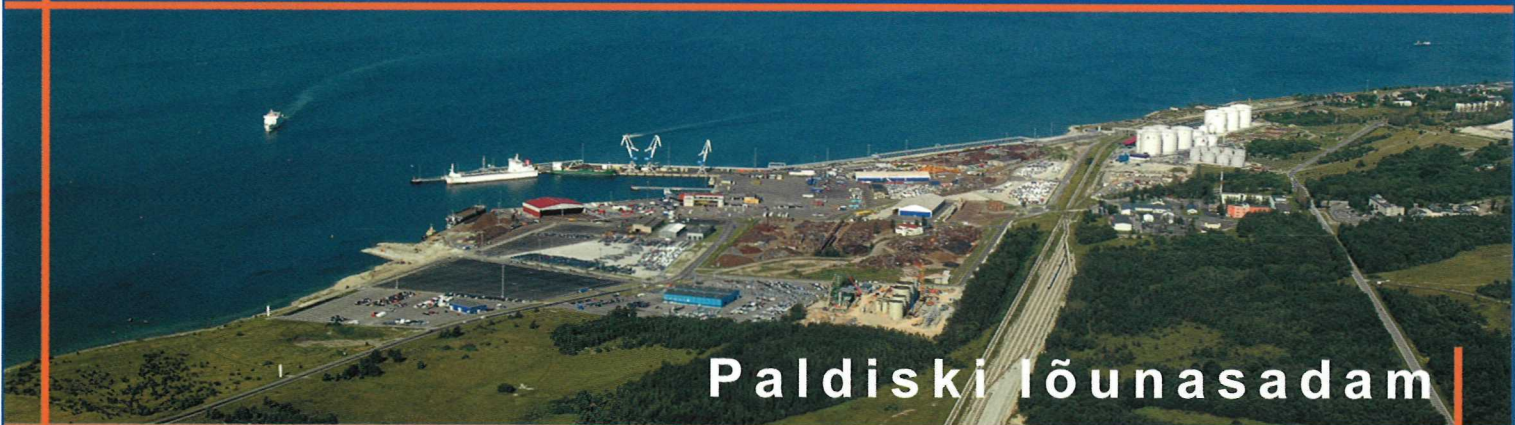

Vanasadam

Muuga sadam

TALLINNA SADAM
laevade lemmik

Paldiski lõunasadam

Paljassaare sadam

Saaremaa sadam